

พระยา
บรมราช
โอรส
พระบาท
พระस्ता
ตรีสมเด็จ ๖๘

สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์
พุทธศักราช ๒๕๖๘



ตราสุริยมณฑล

ตราสุริยมณฑล เป็นตราที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานให้แก่สมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์วิสุทธิวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
เป็นตรารูปเทพบุตรชักรถ มีบุษบกตั้ง

ท่านจึงใช้ตราสุริยมณฑลนี้เป็นตราประจำตั้งแต่นั้นมา ในฐานะผู้สำเร็จ
ราชการแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นเครื่องหมายแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์และแผ่นดินของ
ตระกูลบุนนาค ที่ได้สนองงานพระราชกิจมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์





ราชธรรมราชา

ตั้งสุริยาทอแสงแห่งความหวัง	ส่องพลังนำไทยให้สุขศรี
ร่มโพธิ์ใหญ่ด้วยพระบารมี	ทั่วธานีร่มเย็นเป็นสุขใจ
พระราชจริยาวัตรอันงามล้ำ	พระเมตตาเปี่ยมธรรมชี้นำให้
ทรงสืบสานปณิธานพระปิตุไนย	เพื่อช่วยชนพ้นทุกข์สุขบดินทร์
ธ ธำรงรักษาและต่อยอด	ธ สืบทอดเจตน์จำนงทั่วทุกถิ่น
ทรงเป็นพระราชาของแผ่นดิน	โลกยลยินภูมิคุ้มมหาราช
เจ็ดสิบสองพรรษาสักการะ	ขอพรพระเทวคลทั่วทิศ
อำนวยพรจอมกษัตริย์จักรา	น้อมวันทาถวายพระองค์ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลินดา เกณฑ์มา
นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาฯ
กรรมการ คณาจารย์ นักศึกษา สมาชิกสมาคมฯ
และคณะกรรมการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปภัสวลัญช์ นพวงศ์ ณ อยุธยา ประพันธ์)



สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์สตุติ

มโนน้อมชูเชิดเทิดบูชิต
รังสฤษฏ์บวรขจรสมัย
“มหาบุรุษรัตนอม” วิกกรมไกร
กิตติชัยกอบกิจวิศิษฐ์คุณ
ผู้สำเร็จราชการผ่านธเรศ
ธำรงเดชสัจจเลิศประเสริฐสุนทร
อเนกกิจนานาคำวิบูลย์
กอบเกื้อหนุนธรรมาศถาวร
เกียรติสูงสุดเลื่องลือคือชื่อสัตย์
อีกเจนจัดผู้นำล้ำค่าสอน
เชี่ยวชาญชาญวาทาปัญญาภรณ์
ดบร้ายร้อนทุกข์ทเวษเภทมตรอม
จักคิดดีต่างมาลัยละไมร้อย
ลลิตถ้อยศุภางค์ต่างรูปหอม
หมั่นทำดีต่างเทียนเทิดเจดจำจอม
ภักดีใจพร้อมศิโรราบตราบนิรันดร์ ฯ

(อาจารย์ใจเด็ด หวานชะเอม ประพันธ์)



ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.คณกร สว่างเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ในฐานะที่กระผมดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผมเชื่อเสมอว่าพลังศรัทธาก่อนหน้านั้นเป็นพลังแห่งการพัฒนาความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ที่มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ให้เจริญงอกงามและเติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความภาคภูมิใจให้กับคณาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทุกฝ่ายของบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย มีความเก่าแก่เป็นปึกแผ่นที่มั่นคง มีศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จและร่วมสร้างชื่อเสียงกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ จึงถือเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้เกิดความก้าวหน้าภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลก โดยมีความมุ่งหมายให้สถาบันอุดมศึกษาแห่งนี้ได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์และเกิดเป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของลูกสุริยะทุกรุ่นทั้งศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน

ในนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กระผมขอแสดงความชื่นชมกับบทบาทของสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาฯ ที่ได้ร่วมมือประสานงานกับมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมและสนับสนุนมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณและขอให้พลังศรัทธาทั้งหลายจงร่วมกันสร้างเครือข่ายความร่วมมืออันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของประเทศ และสืบทอดเกียรติภูมิของบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

มหาวิทยาลัยจะคงยึดแนวทางการพัฒนาวิชาการบนฐานความเชี่ยวชาญของตนเองอย่างต่อเนื่อง และพร้อมก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม และเป็นที่ยอมรับพร้อมแข่งขันได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



สารนายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์

“๗๒ พรรษา ตามรอยพระบาทพระราชา” เป็นชื่อเรื่องของหนังสือ ‘ศรีสมเด็จ’ ๖๘ เนื่องจากประชาชนชาวไทยต่างให้ความสำคัญในปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมายุครบ ๖ รอบ (๗๒ พรรษา) ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ซึ่งประชาชนชาวไทยทุกคนถือเป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรของพสกนิกร จึงมีพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบรอบปีนักษัตรครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน ในโอกาสนี้กองบรรณาธิการ ‘ศรีสมเด็จ’ ๖๘ โดยสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงมีมติเห็นพ้องกันว่า ชื่อเรื่องหนังสือ ‘ศรีสมเด็จ’ เล่มนี้ สมควรอย่างยิ่งที่จะนำเสนอเป็นมหามงคลของปีตั้งเป็นชื่อเรื่อง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะร่วมแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อพระองค์ผู้ทรงเป็นพระมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทยทุกคน สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา คณะกองบรรณาธิการจึงพร้อมใจถวายพระพรชัยมงคลในครั้งนี้ ขอพลาญภาพแห่งคุณพระรัตนตรัย และสรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก อีกทั้งพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าโปรดอภิบาลรักษาใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ทรงพระเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยไปตลอดกาลนานด้วยเทอญ ขอขอบคุณคณะดำเนินงาน กองบรรณาธิการของหนังสือ ‘ศรีสมเด็จ’ ทุกคนที่เสียสละพลังกาย พลังใจ ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้มาตลอดเป็นระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา หนังสือ ‘ศรีสมเด็จ’ จัดเป็นหนังสือที่มีประโยชน์และมีคุณค่า มีเนื้อหาที่หลากหลายตามระบบการจัดระเบียบเนื้อหาบรรจุในแต่ละห้องที่คณะดำเนินงานจัดไว้ประดับบ้านหลังใหญ่ของ “บ้านสมเด็จเจ้าพระยา” ซึ่งมีบทความที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระสมควรแก่การอ่านที่เพิ่มพูนความรู้ ความบันเทิง และทรงคุณค่าอย่างยิ่ง สมควรที่จะเป็นหนังสือประจำปี ซึ่งจะเป็นแหล่งรวมของความทรงจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตลอดไป



ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ลินดา เกณฑ์มา

นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระ
เจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา
นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์



สารบัญ

ห้องเปิดฉาก

๗๒ พรรษา ตามรอยพระบาทพระราชา	๑๒
/ชาญชัย สุวรรณวัฒน์	
ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท เพื่อการสืบสาน รักษา และต่อยอด	๑๘
/ชัยยพล พสุรัตน์บรรจง	
ทศมราชา พระเมตตาต่อพสกนิกรด้านการศึกษา	๒๑
/กาญจนา บุญส่ง	
พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาสสู่การสืบสาน รักษา ต่อยอด	๒๖
/จาตุรนต์ วัฒนประทีป	
อุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ ตามพระราชปณิธานสืบสาน รักษา และต่อยอด ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๓๑
/อาภา วรรณฉวี	
จากนภา ผ่านภว สู่มหานที	๓๕
/สุเมธ ตันติเวชกุล	

ห้องรับแขก

สืบสรรค์วรรณศิลป์ ลือระบิลบ้านสมเด็จพระยา	๔๒
/ชัชศรีณย์ จิตคงคา	
การเดินทางสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก: การเข้าร่วม Impact Rankings เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	๕๑
/ธนิดา สุจริตรธรรม	
สร้างผู้ประกอบการน้อย: สร้างสมรรถนะ สร้างความภูมิใจ	๕๗
/รัตนา ศรีสุวรรณ	
การหนุนเสริมการทำงานจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	๖๒
/บังอร เสรีรัตน์	
สร้างสุข สร้างสมรรถนะ	๖๖
/สิริชัย เอี่ยมสอาด /ชัยวรรณ สายเผ่าพันธุ์	
ศูนย์การศึกษาอุทกทองทวารวดี: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการบริหาร จัดการทรัพยากรชุมชนด้านการเกษตร สมุนไพร และส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของประชาชน	๗๑
/ปณิดา แจ้ดนาลาว	



ละครเพลง เรื่องสี่แผ่นดิน ฉบับพิเศษ ๗๕
/เพ็ญวิภา (ปิยวิทยาการ) โสภากัณฑ์

ห้องโถง

สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค) กับ
การทำนุบำรุงงานช่าง อันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในกรุงเทพฯ
.....๗๙

/ปิยนดา บุนนาค (นิโครธา)

สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค): แบบอย่างของบุคคล
คิดบวกสร้างสรรค์ ๘๕

/วิภาวัชร วัฒนานิมิตกุล

ตราสุริยมณฑล ตราประจำสมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค) ๙๒

/พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ

“คลองดำเนินสะดวก” มรดกทางปัญญาคุณูปการที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งยืน
ต่อสังคมไทย ของสมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค)
.....๙๖

/มงคล วานิชกร

สุเหร่าแขก: สมเด็จพระยาแห่งสกุลบุนนาค ๑๐๐

/ธีรนนท์ ช่วงพิชิต

ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ (แจ้ง ศิวะศรียานนท์): พิศภูมิครู
ภูมิภาษาไทย ภูมิใจบ้านสมเด็จพระยา ๑๐๓

/วรรณรัตน์ ศรียาภัย

ห้องเกียรติยศ

ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาโอลิมปิกนานาชาติ ๑๑๒

/ชาญฤทธิ์ วงษ์ประเสริฐ

รางวัลเกียรติยศแห่งการสร้างสรรค์สังคม ๑๑๘

/กองบรรณาธิการ

วิทยาลัยการดนตรีบ้านสมเด็จพระเจ้า: รางวัลปี ๖๗ ๑๒๒

/สุภารัตน์ ขาญเลขา

The Story Hub Thailand ฝึกขัดเกลาชีวิตด้วยงานเขียน ๑๒๕

/เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ

บูรณาการศาสตร์การออกแบบสู่การปฏิบัติจริง: บทบาทของนักศึกษา
ศรีเอทีฟกราฟิกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ๑๒๘

/วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์



ระเบียบบ้าน

ความลึกซึ้งของชีวิตที่พินิจจาก “คราม”	๑๓๖
/เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ	
ผักกุ่มบก	๑๔๔
/บุญยงค์ เกศเทศ	
งานที่ใช้ ใจต้องสั้น	๑๔๕
/พรชัย ชัยสงคราม	

รอบรั้วบ้าน

ข้าวนอกบ้าน	๑๕๐
ข้าวในบ้าน	๑๕๓
กิจกรรมสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์	
ประจำปี ๒๕๖๗	๑๕๘
แนะนำผู้เขียน	๑๖๒
กองบรรณาธิการศรีสมเด็จ' ๖๘	๑๗๑
ผู้ให้การสนับสนุนการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ' ๖๘	๑๗๒



เอกมโสดา

"๗๒ พรรษา ตาหมอพระบาทพระราชา"



๗๒ พรรษา ตามรอยพระบาทพระราชา

■ ชาญชัย สุวรรณวัฒน์

Wระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จผ่านพิภพสืบสนองพระองค์สมเด็จพระบรมชนกนาถ และทรงรับพระบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑๐ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงปริบูรณ์ด้วยพระบรมชัตติยราชอิสริยยศตามโบราณราชประเพณี เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

เมื่อพระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ชัตติยราช วราภรณ์ เครื่องราชูปโภค และพระแสง ถวายอนุชฎากีวมนตร์และอนุชฎาวิษณุมนตร์ สรรเสริญพระเป็นเจ้าตามคติเทวราชา และกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายชัยมงคลแล้วพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการ ว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” จากนั้นทรงหลังทักษิโณทกตั้งพระราชสัตยาธิษฐานจะทรงปฏิบัติพระราชกิจครองราชอาณาจักรไทย โดยทศพิธราชธรรมจรรยาดังพระปฐมบรมราชโองการที่พระราชทานไว้



๑๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

พระปฐมบรมราชโองการในรัชกาลปัจจุบัน อันเป็นประณมธรรมิกราชวาทาองค์นี้ แสดงให้เห็นถึงพระบรมราชปณิธานที่สืบเนื่องมาโดยตรงจากสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ทรงย้ำถึง “หน้าที่” ในการที่จะทรง “ครองแผ่นดิน” ด้วย “วิธีการ” ก็คือ “โดยธรรม” อันมี “เป้าหมาย” คือ “เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์” ทรงยืนยันว่าจะทรงวางพระองค์ในฐานะพระประมุขผู้ทรงครองแผ่นดินภายในกรอบของความเป็นธรรม และมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรในอาณาประชาราษฎร์ ตามราชันนิตรธรมนิตของความเป็นธรรมิกราชา

ยิ่งไปกว่านั้น ยังทรงประกาศอุดมการณ์อันยิ่งใหญ่แห่งรัชกาลปัจจุบัน ในอันที่จะ “สืบสาน รักษาและต่อยอด” พระบรมราโชบาย แนวพระราชดำริพระราชกรณียกิจ พระราชจริยวัตรที่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระมหากรุณาพระราชทานและทรงบำเพ็ญเป็นเนติแบบอย่างอันประเสริฐไว้แล้วทุกรัชสมัย มาเป็นครรลองของการกำหนดพระบรมราโชบายแนวพระราชดำริ ตลอดจนการทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์

เราทั้งหลายผู้อาศัยใต้พระบรมโพธิสมภาร จึงพึงเทิดทูนพระปฐมบรมราชโองการนี้ไว้เป็นอุดมการณ์เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม พร้อมปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและพากเพียรตามหน้าที่ ร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกัน ในอันที่จะพลีอุทิศสรรพกำลังอาสาสนองงานแผ่นดิน เพื่อก่อให้เกิดผล เป็นความผาสุกมั่นคงของราชอาณาจักรไทยด้วยความกตัญญูกตเวทิต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ และด้วยเป้าหมายสูงสุดคือประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ทุกหมู่เหล่า สมพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญหลักชัยของปวงประชาชาติไทยที่ว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร์ตลอดไป” ทุกประการ

“โอม เทวสส อิมं ปฐมัม โองการภูตํ สรัสสีหนาทํ สมปฏิจฉามิ ฯ”

ข้าพระพุทธเจ้า ขอรับพระบรมราชโองการสรุปลิงหนาท ประณมธรรมิกราชวาทาด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะฯ

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเข้ารับราชการทหาร กระทรวงกลาโหม ทรงงาน ทั้งงานราชการทหาร (ตำแหน่งราชองครักษ์) พระราชกรณียกิจส่วนพระองค์ และพระราชกรณียกิจโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ไปทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

จากการทรงงานดังกล่าว ทำให้พระราชปณิธานและหลักการทรงงานในสมเด็จพระบรมชนกนาถ ได้ถ่ายทอดสืบสานมายังพระองค์ ดังได้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์อีกครั้งในพระปฐมบรมราชโองการ ความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร์ตลอดไป”

ด้วยเทิดทูนพระปฐมบรมราชโองการนี้ เป็นอุดมการณ์เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ผู้เขียนประสงค์น้อมนำพระราชปณิธานและหลักการทรงงานอันเป็นที่ประจักษ์ เพื่อเสนอต่อปวงประชาทุกหมู่เหล่าได้น้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

“ ทรงย้ำถึง “หน้าที่” ในการที่จะทรง “ครองแผ่นดิน” ด้วย “วิธีการ” ก็คือ “โดยธรรม” อันมี “เป้าหมาย” คือ “เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร์” ”





แห่งพระราชกรณียกิจงานน้ปการ ในการพัฒนาบ้านเมืองเพื่อสร้างความผาสุกแก่ราษฎร ดังนี้

๑. ทรงห่วงใยในทุกข์ยากของราษฎรเป็นอันดับแรก จึงทรงรับ “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงดำรงตำแหน่ง “องค์พระราชูปถัมภ์” ได้พระราชทานแนวทางการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัย โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมเรื่องการช่วยเหลือประชาชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ให้มากยิ่งขึ้น และเพิ่มทุนการศึกษาให้กับนักเรียน

๒. ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณ ถึงปัญหาความทุกข์ยากของราษฎร และสายพระเนตรที่ยาวไกล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกร การสาธารณสุข การศึกษา การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และความมั่นคงของชาติ

๒.๑ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการสาธารณสุข ที่แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณ โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากจากการเจ็บป่วย ยากไร้ และขาดโอกาส คือ “โครงการกาญจนบุรี” ที่ทรงพระราชทานพระราชดำริก่อตั้งขึ้นและทรงเป็นประธาน จัดสร้างศูนย์บำบัดรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งครบวงจรแห่งแรกในประเทศไทย เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เป็นปีที่ ๕๐ เพื่อลดความทุกข์ยากลำบากของผู้ป่วยในการเดินทางมารับการรักษา ในปัจจุบัน ศูนย์บำบัดรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง มหาวชิราลงกรณธัญบุรี ได้ยกสถานะขึ้นเป็นโรงพยาบาลมหาวชิราลงกรณธัญบุรี ให้บริการรักษาผู้ป่วยมะเร็งทุกชนิด ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยมีผู้ป่วยเข้ารับบริการเฉลี่ยปีละ ๒,๐๐๐ คน ทั้งมะเร็งเต้านม มะเร็งไทรอยด์ มะเร็งปอด มะเร็งปากมดลูก และมะเร็งลำไส้ใหญ่ มีการใช้กัมมันตรังสีในการรักษามะเร็งไทรอยด์ ซึ่งได้ผลการรักษาดีทำให้ผู้ป่วยมีอายุเกิน ๕ ปี ได้ถึงร้อยละ ๘๐

๒.๒ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการเกษตรและส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณหนองอึ่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาให้กับราษฎร จำนวน ๗ หมู่บ้าน ได้อย่างบูรณาการครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาแหล่งน้ำ การฟื้นฟูปรับปรุงคุณภาพดิน บรรเทาอุทกภัย การเพิ่มผลผลิตและรายได้ การสร้างอาชีพใหม่ รวมทั้งการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ โดยความร่วมมือของราษฎร ๗ หมู่บ้าน

“ ในปัจจุบัน ศูนย์บำบัดรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง **มหาวชิราลงกรณธัญบุรี** ได้ยกสถานะขึ้นเป็น **โรงพยาบาลมหาวชิราลงกรณธัญบุรี** ให้บริการรักษาผู้ป่วยมะเร็งทุกชนิด ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยมีผู้ป่วยเข้ารับบริการเฉลี่ยปีละ **๒,๐๐๐ คน** ”



๑๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘

รอบหนองอิง พื้นที่ ๓,๐๐๖ ไร่ โดยพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพบริเวณหนองอิง พื้นที่บ้านท่าเยี่ยม ตำบลค้อเหนือ ทรงมีพระราชดำริ เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ โดยให้ปรับปรุงขุดลอกหนองอิง เพื่อให้เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและแหล่งเพาะพันธุ์ปลา การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่และสภาพดินโดยรอบหนองอิง ปลุกหญ้าแฝกและต้นไม้ เพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดิน กับทั้งทรงให้ฟื้นฟูสภาพป่าโดยรวม เพื่อให้คนกับป่าอยู่อย่างเกื้อกูลกัน

๓. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยราชการในพระองค์ ๙๐๔ ร่วมกันจัดโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี มีความสุขและประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน



“เราทำความดี ด้วยหัวใจ” หมายถึง ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งในและต่างประเทศที่สมัครใจช่วยเหลือผู้อื่น ยอมเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ซึ่งจิตอาสาตามพระบรมราโชบาย แบ่งเป็น ๓ ประเภท

๑. จิตอาสาพัฒนา: พัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการสาธารณสุข

๒. จิตอาสาภัยพิบัติ: เฝ้า ตรวจ เตือน และเตรียมการรองรับภัยพิบัติ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และจากสาเหตุอื่น ๆ เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัย

๓. จิตอาสาเฉพาะกิจ: ปฏิบัติในงานพระราชพิธี หรือการรับเสด็จในโอกาสต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน รวมทั้งเตรียมการ เตรียมสถานที่ และฟื้นฟูสถานที่ภายหลังการปฏิบัติในพระราชพิธี และการเสด็จพระราชดำเนินนั้น ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

“ เราทำความดี ด้วยหัวใจ
หมายถึง ประชาชนทุกหมู่เหล่า
ทั้งในและต่างประเทศที่สมัครใจ
ช่วยเหลือผู้อื่น ยอมเสียสละเวลา
แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาใน
การทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์
โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ”



“ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสืบสานพระราชปณิธานในการ “ครองแผ่นดิน” และ “สร้างประโยชน์สุข” หล่อเลี้ยงชีวิต “อาณาราษฎร” สะท้อนถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ ในการทรงงานเพื่อจะสืบสาน รักษา และต่อยอด ”

๔. ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อพัฒนา เด็กและเยาวชนไทย สอดคล้องต้องตรงกับแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์ ทุกประการ

- มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

- มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงมีคุณธรรม ขอนี้มีคำขยายว่า ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด ที่ถูก สิ่งชั่ว สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด ที่ชั่วเพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

- มีงานทำ มีอาชีพ ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงาน ให้สามารถเลี้ยงตัวเองและเลี้ยงครอบครัวได้

- เป็นพลเมืองดี ขอนี้มีคำขยายว่า การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี หมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัครงานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”

จากต้นทาง ในการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ไหลรินต่อเนื่องด้วยน้ำพระราชหฤทัยตราบจนถึงปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสืบสานพระราชปณิธานในการ “ครองแผ่นดิน” และ “สร้างประโยชน์สุข” หล่อเลี้ยงชีวิต “อาณาราษฎร” สะท้อนถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการทรงงาน เพื่อจะสืบสาน รักษา และต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ด้วยพระราชจริยาวัตรที่มีความงดงาม ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แบบอย่าง “ลูกกตัญญู” ทรงสืบสาน รักษา ต่อยอด รัชกาลที่ ๙ - พระพันปีหลวง

จากพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตระหนักและเล็งเห็นในคุณค่า ของแนวพระราชดำริเพื่อการพัฒนายั่งยืน พระองค์ทรงยึดมั่นที่จะสืบสาน รักษาและต่อยอดแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อเป็นแสงสว่าง นำทางตามรอยพระราชปณิธาน ไปสู่ความผาสุกแก่ประชาชน และประเทศชาติ

สืบสาน คือ การนำองค์ความรู้ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร มาสืบสานในการทรงงาน

รักษา คือ การพระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ให้เกิดความยั่งยืน

ต่อยอด คือ การสานต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรให้สัมฤทธิ์ผลตามพระราชประสงค์



นับเป็นพระราชปณิธาน และความตั้งใจอันแน่วแน่ของ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในการทรงงานเพื่อสืบสาน รักษา และต่อยอด เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงสืบไปด้วยน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา ต่อประชาชนทุกหมู่เหล่า

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เราผู้อาศัยใต้พระบรมโพธิสมภาร จึงพึงเทิดทูนพระปฐมบรมราชโองการไว้เป็นอุดมการณ์เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม พร้อมปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและพากเพียรตามหน้าที่ร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกัน การพลีอุทิศสรรพกำลังอาสาสนองงานแผ่นดิน ก่อให้เกิดผลเป็นความผาสุกมั่นคงของประเทศชาติ ด้วยความกตัญญูทวาทิตต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ ด้วยเป้าหมายสูงสุด คือประโยชน์สุขของประชาชน สมดังพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญหลักชัยของปวงประชาชาติไทยที่ว่า **“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”** ด้วยการประพฤติดำรงตน ให้เป็นพลเมืองดี เป็นลูกไทยที่กตัญญูต่อแผ่นดินแม่ ดังนี้

๑. การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมให้มากกว่าประโยชน์ส่วนตน
๒. การมีระเบียบ วินัย เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ด้วยความเรียบร้อย
๓. การรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
๔. การมีความอดทน สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีแม้จะต้องพบเจอเหตุการณ์ที่สร้างความไม่พอใจก็ตาม
๕. การรู้จักประหยัด อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายยามจำเป็น ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง
๖. การมีน้ำใจนักกีฬา รู้จักการให้อภัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
๗. การมีความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา
๘. การเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้เป็นอย่างดี
๙. มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธี

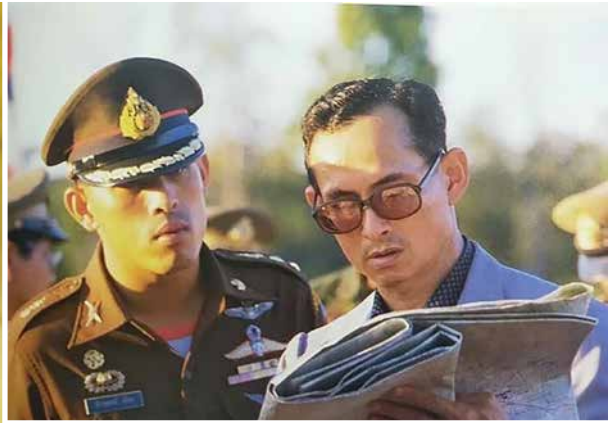
ในทุกสังคมต้องการพลเมืองที่ดี เพื่อที่จะสามารถนำพาความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมั่นคง คนไทยควรเริ่มต้นจากการปลูกฝังให้เด็กได้รู้จักหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี โดยมีผู้ใหญ่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นพวกเขาจักได้เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพอย่างในทุกคนในสังคมต้องการ



เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ. เข้าถึงเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๗ จาก <https://www.pidthong.org/th/index.php>
สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. (๒๕๖๖). **ทศมราชาพระเมตตาสู่ประชาราษฎร์** พระมหากรุณาธิคุณปกแผ่ทั่วถิ่นทุรกันดารทั้งแผ่นดิน พระราชวิสัยทัศน์การพัฒนาแบบองค์รวมและรอบคอบในการทรงงาน. เข้าถึงเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๗ จาก <https://www.crownproperty.or.th/>





ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท เพื่อการสืบสาน รักษา และต่อยอด

■ ชัยยพล พสุรัตนบรรจง

วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นวันที่คนไทยทั้งแผ่นดิน มีความรู้สึกโศกเศร้า เสียใจ ด้วยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบรมราชชนกนาถ เสด็จสวรรคต รัฐบาลไทยได้กราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร ขึ้นครองราชย์ ในช่วงเวลานั้น มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดในพระนคร (กรุงเทพมหานคร) คือ มีการพัฒนาคลองสายต่าง ๆ ในเมืองหลวงรอบพระบรมมหาราชวัง เช่น คลองผดุงกรุงเกษม คลองโอ่งอ่าง คลองแสนแสบ แต่ที่ข้าพเจ้าเห็นได้ชัดเจนคือ คลองเปรมประชากร มีการพัฒนาจากคลองที่มีสิ่งสกปรกเน่าเหม็น มีขยะมาก มีผู้บุกรุกที่ดินเข้าไปในคลอง สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนแออัด สุขภาวะความเป็นอยู่ลำบาก พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ข้าราชการบริหารและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกันเป็นจิตอาสาที่จะพัฒนาคลองแห่งนี้ ให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงให้ชุดคลองแห่งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการสัญจรนำผลผลิตทางการเกษตร



๑๘
ศรีสมเด็จ' ๖๘

ออกไปจำหน่าย และขยายพื้นที่รับน้ำเพื่อการเกษตร ตั้งแต่คลองผดุงกรุงเกษม หน้าวัดโสมนัสราชวรวิหาร ไปจนถึงวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความยาวกว่า ๕๐ กิโลเมตร เป็นการเชื่อมโยงรัชสมัยรัตนโกสินทร์สู่รัชสมัยอยุธยา ให้เป็นแหล่งปลูกข้าว ไม้ผล ไม้ดอก พืชผักสวนครัว สร้างรายได้แก่พสกนิกร



คลองเปรมประชากรได้รับการปรับปรุงพัฒนาจัดระเบียบบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จัดให้มีสนามกีฬา ให้มีทางเดินที่สะดวกปลอดภัย สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญใช้เป็นเส้นทางน้ำสำหรับการคมนาคม การระบายน้ำเหนือลงสู่ทะเล ช่วยบำบัดน้ำเสียในคลองต่าง ๆ ไปในตัว

จากเหตุดังกล่าวนี้เป็นปณิธานของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตั้งมั่นที่จะ “สืบสาน รักษา และต่อยอด” สิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านได้ทรงนำพาโดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ได้ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการ ที่ว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณานิคมของราษฎรตลอดไป”

พระองค์ทรงได้รับการเรียนรู้ ชิมซึบการทรงงานของพระบรมราชชนก ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ในโครงการส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นโครงการที่สมเด็จพระบรมราชชนก ทรงทดลองคิด ทดลองปฏิบัติ ก่อนจะนำไปขยายผลในโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศ ซึ่งมีภูมิสังคมที่แตกต่างกัน หลังจากทรงสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตามเสด็จพระบรมราชชนกและพระราชชนนีพันปีหลวง ในการทรงงานในพื้นที่ทุรกันดาร ทรงได้ทอดพระเนตรการทรงงาน เป็นลำดับขั้นตอนตามปณิธาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทรงปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเป็นความรู้สึกที่จดบันทึกไว้ในพระวรกายและพระราชหฤทัยอยู่ตลอดเวลา หรือถ้าเป็นภาษาทั่วไป เรียกว่า เป็น DNA ของการพัฒนาตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ที่ฝังไว้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยพระเมตตา ปราบปรามให้พสกนิกรมีความสุข ความสำเร็จ ในการดำรงชีพด้วยความพอเพียงจากเหนือจดใต้ จากตะวันออกถึงตะวันตก

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยน้ำเป็นปัจจัยหลักและสำคัญ เพื่อขจัดความทุกข์ร้อนของราษฎร พระอัจฉริยภาพและสายพระเนตรอันยาวไกลที่สะท้อนผ่านการบริหาร

“ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตามเสด็จพระบรมราชชนก และพระราชชนนีพันปีหลวง ในการทรงงานในพื้นที่ทุรกันดาร ทรงได้ทอดพระเนตรการทรงงาน เป็นลำดับขั้นตอนตามปณิธาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทรงปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเป็นความรู้สึกที่จดบันทึกไว้ในพระวรกายและพระราชหฤทัยอยู่ตลอดเวลา





“ ตามแนวพระราชดำริ “จากต้นน้ำถึงปลายน้ำ” ประกอบด้วย การบริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ให้เหมาะสมตามลักษณะภูมิประเทศ ที่แตกต่างกัน

”

จัดการน้ำอย่างครบวงจร ตามแนวพระราชดำริ “จากต้นน้ำถึงปลายน้ำ” ประกอบด้วยการบริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย น้ำเค็ม และน้ำกร่อยให้เหมาะสมตามลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกัน จึงสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชุมชนในทุกมิติอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่พสกนิกร ในมิติของ “น้ำคือชีวิต” หลักสำคัญที่ว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่ตรงนั้น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ทรงสืบสานการอนุรักษ์แหล่งน้ำจากภูผาสู่หุบเขาที่ด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำ ที่เรียกแต่เดิมว่า “ฝายแม้ว” ทรงปรับเป็น “ฝายมีชีวิต” ให้มีความมั่นคง แข็งแรง และมีระดับความสูงเพิ่มขึ้น เพื่อกักเก็บน้ำได้ปริมาณมากขึ้น เพื่อสร้างความชุ่มชื้นในป่าได้ยาวนานให้ต้นไม้ในป่าได้อาศัยแหล่งน้ำเพื่อรักษาป่า ป้องกันไฟป่าในฤดูแล้ง มีน้ำล้นฝายลงสู่แหล่งน้ำ มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อใช้ในการเกษตร อุปโภคบริโภคในพื้นที่ ไหลล้นลงสู่เขื่อนขนาดใหญ่ที่ช่วยผลิตพลังงานไฟฟ้าและน้ำเพื่อการเกษตรแปลงใหญ่ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย กักเก็บน้ำไว้ใช้แก้ปัญหาภัยแล้งและป้องกันน้ำทะเลหนุนระบายน้ำเสียในเขตเมืองผ่านกระบวนการบำบัดที่เหมาะสม

ปีใดฝนแล้ง ทรงโปรดให้ทีมฝนหลวงปฏิบัติการฝนหลวงทุกวันตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ จนถึงวันเข้าพรรษาของทุกปี เพื่อสร้างฝน เพื่อการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เตรียมรับลมมรสุมที่จะเข้ามาในแต่ละปี ลดการสูญเสียพื้นที่ป่าจากแผ่นดินถล่ม น้ำหลาก น้ำท่วม เป็นภัยพิบัติที่ทำลายความสงบสุขของพสกนิกร ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนเสียหาย ต้องใช้เวลาฟื้นฟูพื้นนานกว่าจะเข้าสู่ปกติได้

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งมั่นในปณิธาน “สืบสาน รักษา ต่อยอด” อย่างต่อเนื่อง โดยมีองคมนตรีเข้าติดตามกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งเห็นได้จากข่าวในพระราชสำนัก เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบพระราชกรณียกิจผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการส่วนพระองค์อย่างต่อเนื่องสืบไป

พระราชจริยวัตรทั้งปวงของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว สะท้อนถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ เพื่อเดินตามรอยพระบาทของพระบรมชนกนาถ ในการสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป





ทศมราชา

พระเมตตาต่อพสกนิกรด้านการศึกษา

■ กาญจนา บุญส่ง

“... ข้าพเจ้าได้ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า ๓๐ ปีแล้ว ทำให้รู้สึกมีความสุขและผูกพันกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหลายอย่างมาก ไปทุกครั้งก็มีความสุข

อยากให้ทุกคนมีกำลังใจที่จะทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏของเรา เป็นประโยชน์กับประชาชน เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคและท้องถิ่นจริง ๆ จัง ๆ ในเรื่องการดำรงชีวิต ในเรื่องความรู้ทั่วไป ข้อสำคัญคือผลิตคนดี ที่เห็น ประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสังคม คิดว่ามหาวิทยาลัย ราชภัฏเป็นสถาบันที่เป็นประโยชน์และเป็นกลไกที่พัฒนาประเทศได้ อย่างยิ่ง

ถ้าหากตั้งใจ ร่วมกัน และคุยกันมาก ๆ จะเป็นสถาบันหลักที่ พัฒนาประเทศและประชาชนได้อย่างมาก ...”

พระราชดำรัสสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร
๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน





ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องจำนวนนักศึกษาที่ลดลงอย่างมาก ในท่ามกลางปัญหาที่เกิดจากจำนวนนักศึกษาลดลงจะเชื่อมโยงกับงบประมาณที่จะได้รับลดลงด้วย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่มี ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวในหลายเรื่อง ในขณะเดียวกันนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏกลับมีแสงสว่างลงมาจากฟากฟ้า ชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับพระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษา โดยให้น้อมนำแนวพระบรมราโชบายไปปฏิบัติ ดังนี้

๑. ให้ยกระดับมหาวิทยาลัยราชภัฏทำงานให้เข้าไปในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น โดยต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
๒. ให้นำยุทธศาสตร์ใหม่มาพัฒนา และปรับให้เหมาะสมตามสภาพและประเด็นท้องถิ่น

พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๘ แห่งทั่วประเทศดำเนินการ ๓ ด้าน คือ ๑) ผลិតครูคุณภาพ ๒) การศึกษามีคุณภาพ และ ๓) พัฒนาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

พระบรมราโชบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษา เนื่องจากการศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศใน ๔ ประการ ดังนี้

๑. สร้างคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
๒. นำองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างตรงเป้าหมายตามความต้องการของท้องถิ่น



๓. พัฒนาระบบการศึกษา คุณภาพครูและโรงเรียน เพื่อถ่ายทอดความรู้ และทัศนคติที่ดีสู่ผู้เรียน สร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงสู่การเป็นพลเมืองดีของประเทศ

๔. บรรเทาปัญหาสังคมในปัจจุบันโดยการบ่มเพาะเยาวชนให้มีระเบียบวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

จากความสำคัญของการศึกษาข้างต้น ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ ดังนี้

๑. คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ การศึกษาต้องสร้างให้คนไทยมีคุณสมบัติ ดังนี้

- ๑.๑ มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง
- ๑.๒ มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย
- ๑.๓ มีงานทำ มีอาชีพ
- ๑.๔ เป็นพลเมืองดี

๒. ให้อยกระดับมหาวิทยาลัยราชภัฏทำงานให้เข้าไปในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่นตน โดยต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย เมื่อตกลงกันแล้วให้นำยุทธศาสตร์ใหม่มาพัฒนา ใช้ และปรับให้เหมาะสมตามสภาพและประเพณีท้องถิ่น พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๘ แห่งทั่วประเทศดำเนินการ ๓ ด้าน คือ ๑) ผลิตครูคุณภาพ ๒) การศึกษามีคุณภาพ และ ๓) พัฒนาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

๓. พัฒนาระบบการศึกษา โดยให้มีการดำเนินการ ๒ ด้าน คือ ๑) พัฒนาคุณภาพครู และ ๒) พัฒนาโรงเรียน ซึ่งต้องดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษา ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) ครู ๒) โรงเรียน ๓) หลักสูตรการเรียนรู้อย่าง ๔) ระบบการประเมิน และ ๕) ระบบ ICT

๔. กลุ่มเด็กที่ทรงห่วงใยเป็นพิเศษ มี ๒ ประเภท ดังนี้

- ๔.๑ กลุ่มเด็กที่เป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน คือ เด็กแว้น และเด็กในชุมชนแออัด
- ๔.๒ กลุ่มเด็กที่ต้องยกระดับสู่การสร้างทัศนคติที่ดีและปลูกฝังระเบียบวินัยเพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป คือ ลูกเสือ และนักศึกษาวิชาทหาร

โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๑๐ มีทั้งหมด ๑๕ โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ รัชกาลที่ ๑๐ มีดังนี้

๑. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๑ จังหวัดนครพนม
๒. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๒ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๓ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๔. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๑ จังหวัดอุดรธานี
๕. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๒ จังหวัดสงขลา
๖. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๓ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๗. โรงเรียนที่ปทุมวิทยพัฒน์ (วัดน้อยใน) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร
๘. โรงเรียนที่ปทุมวิทยพัฒน์ (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร

“ พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๘ แห่งทั่วประเทศดำเนินการ ๓ ด้าน คือ ๑) ผลิตครูคุณภาพ ๒) การศึกษามีคุณภาพ และ ๓) พัฒนาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ ”



๙. โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒน์ (วัดประดู่) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม
๑๐. โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร
๑๑. โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดปทุมธานี
๑๒. โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒน์ (วัดสุนทรสถิต) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดสมุทรสาคร
๑๓. โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง
๑๔. โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ จังหวัดนนทบุรี
๑๕. โรงเรียนราชปิโยรสา ยุพราชานุสรณ์ จังหวัดน่าน

ทุนพระราชทานในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๑๐

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ ทรงมีพระราชดำรินำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และทรัพย์สินจากผู้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชน ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการทุนการศึกษา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงจัดตั้งเป็น “มูลนิธิ ทุนการศึกษาพระราชทาน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร” หรือ ม.ท.ศ. พระราชทานทุนการศึกษาต่อเนื่อง ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายจนกระทั่งจบอุดมศึกษาให้แก่นักเรียนทุกจังหวัด จังหวัดละ ๒ คน และทรงเน้นย้ำว่า “เมื่อทำโครงการมาแล้ว จำเป็นต้องศึกษา ติดตาม และพัฒนาแผนในการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง การทำงานที่ได้ผลต้องศึกษาข้อมูล มีการปรับแผนให้ทันสมัย และมีความใส่ใจที่จะทำงานต่อเนื่อง...”

สืบสานพระปณิธานในหลวงรัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๑๐ ทรงสืบสานพระราชปณิธานในหลวงรัชกาลที่ ๙ ดังนี้

๑. โครงการกองทุนการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๕ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ พระราชทานเงินส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษา เพื่อพัฒนาคน พัฒนาเยาวชน โดยมีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการแบบ “เอกชน” เพื่อความคล่องตัว และดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีเป้าหมายที่เยาวชนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญ และสายอาชีวะ และให้มีการพัฒนาควบคู่กันไปทั้งเยาวชนและโรงเรียน เป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี ไม่จำเป็นต้องเก่ง แต่ให้มีคุณธรรมจริยธรรม และให้มีการพิจารณาเยาวชนด้อยโอกาสมาก่อน เริ่มจากภาคกลาง เพราะเดินทางไปดูแลได้สะดวก ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย และให้ดำเนินการขยายผลต่อไป โดยยึดหลัก “ดำเนินการจากเล็กไปใหญ่ เริ่มจากเยาวชนที่ได้รับทุนจำนวนน้อยแล้วค่อยเพิ่มขึ้นในภายหลัง ดูโรงเรียนขนาดเล็ก ๆ ที่เหมาะสมก่อนจึงค่อยขยายเพิ่มขึ้นไป” ปัจจุบันมีโรงเรียนในโครงการฯ จำนวน ๑๕๕ แห่ง (๓๕ จังหวัด) จำแนก

“ พ.ศ. ๒๕๕๕ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ พระราชทานเงินส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษา เพื่อพัฒนาคน พัฒนาเยาวชน โดยมีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการแบบ “เอกชน” เพื่อความคล่องตัว และดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ”

”



เป็นภาคเหนือ ๒๗ แห่ง ภาคตะวันตก ๓๓ แห่ง ภาคตะวันออก ๑๐ แห่ง ภาคใต้ ๑๑ แห่ง ภาคกลาง ๓๕ แห่ง และภาคอีสาน ๔๐ แห่ง

๒. มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในกาญจนาภิเษก พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานทุนประเดิม ๕๐ ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู (ครูไม่ครบชั้น/ไม่ตรงสาขา) มีการถ่ายทอดสด ๑ ช่อง ๑ ชั้น ป.๑-ป.๖ การศึกษาทางไกลครบวงจร รวมถึงช่องการอาชีพ ช่องอุดมศึกษา และรายการนานาชาติอีกอย่างละ ๑ ช่อง รวมทั้งสิ้น ๑๕ ช่อง ออกอากาศตลอด ๒๔ ชั่วโมงเป็นประจำทุกวัน

สรุป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๑๐ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแด่พสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศ และทรงไว้วางพระราชหฤทัยต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี เพื่อความมั่นคงของประเทศ ทรงมองการณ์ไกลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ทรงให้โอกาสกับพสกนิกรทุกหมู่เหล่าให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ ๓๘ แห่ง เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งทรงให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและให้มหาวิทยาลัยราชภัฏทำงานให้เข้าเป้าในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น ชาวราชภัฏทุกคนควรตระหนักและมีทิศทางในการทำงานตามที่พระองค์ทรงพระราชทานคำว่า “การศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศ”





พระอัจฉริยภาพด้านการ ศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาส สู่การสืบสาน รักษา ต่อยอด

■ จาตุรันต์ วัฒนประทีป

ผมได้มีโอกาสปฏิบัติราชการอยู่ที่วิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล ๓๐ กว่าปี ได้ทำงานรับใช้ท่านขวัญแก้ว วัชรโรทัย อดีตรองเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ท่านขวัญแก้วได้ถวายงานสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตามเสด็จไปอยู่ที่เมืองไลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จนกลับมารับราชการในสำนักพระราชวัง ท่านได้เล่าให้ฟัง และได้เขียนเป็นหนังสือโดยได้รับพระบรมราชานุญาต ให้เผยแพร่พระราชจริยวัตร ตามสมควร ผมจึงนำความรู้ที่ได้รับทราบ มาเล่าเชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจ หรือพระปณิธานของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการสืบสาน รักษา ต่อยอด โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพ ชีวิต คุณภาพสังคมของประเทศสืบต่อไป พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งดำรงพระยศพระบรมโอรสาธิราช สยามบรมราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนิน ตามเสด็จฯ พระบรมชนกนาถและพระบรมราชชนนี เที่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารอยู่เป็นประจำ เห็นความลำบากขาดโอกาสหรือความไม่เสมอภาค ความไม่เท่าเทียมกัน



ศรีสมเด็จ' ๖๘



ของสังคมชนบท และสังคมเมือง ซึ่งพระบรมชนกนาถได้สร้างโรงเรียนสำหรับเยาวชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารรู้จักกันในนามโรงเรียนพ่อหลวงอุปถัมภ์ โรงเรียนร่มเกล้า โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่การจัดการศึกษาควรจะได้ รับการดูแลตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและควรได้รับโอกาสเช่นเดียวกัน ฉะนั้น พระบรมราโชวาททางการศึกษาของพระบรมชนกนาถ จะส่งต่อเยาวชนเหล่านั้น ให้ได้รับการศึกษาตามกำลังความสามารถสูงสุดเท่าที่จะทำได้ โดยมีการประสานกับ ส่วนการศึกษาในระดับสูง ช่วยสนับสนุนการศึกษา ส่งต่อจากประถมศึกษาไปมัธยมศึกษา (ม.๓) ต่อไปยังอาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.) ต่อไปยังปริญญาตรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล/มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้า) เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ มีทั้งได้รับพระราชทานทุนการศึกษา และทุนส่วนตัว (แต่ได้รับโควตาเข้าศึกษาต่อ) เป็นการเจริญรอยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระย่าของปวงชนชาวไทยที่ครั้งหนึ่งพระองค์ท่านได้ขอพระราชทานสร้าง โรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อครั้ง เสด็จขึ้นครองราชย์ใหม่ ๆ เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๑ คือโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ลูกหลานข้าราชการและชาวบ้านได้รับการศึกษา ไม่ต้องเดินทางไกลไปเรียนที่อื่นและเป็นการฝึกหัดเยาวชนให้มีความจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งในช่วงนั้นมีปัญหาทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลง การปกครองโดยคณะราษฎร และอยู่ในยุคคอมมิวนิสต์ขยายพื้นที่เข้าสู่ประเทศไทย นักเรียนที่เป็นลูกหลานคนในวังไกลกังวลส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้ทำงาน สืบทอดต่อกันมาจากพ่อสู่ลูก บางท่านได้รับตำแหน่งมหาดเล็กถวายงานรับใช้มา จนถึงทุกวันนี้ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชขึ้นครองราชย์ สมเด็จพระย่าได้ขอพระบรมราชานุญาตเยี่ยมราษฎรแทนพระองค์ในบางพื้นที่ ในช่วง แปรพระราชฐานของพระองค์กลับจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในฤดูหนาวทรง จะปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ โดยมอบให้นายขวัญแก้ว วัชโรทัย เป็น ผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเข้าไปเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารที่โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) และทรงรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเข้าอยู่ ในพระราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ให้รวมโรงเรียน ตชด. ที่สร้างมาก่อนโดยใช้ ชื่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชดำริสมเด็จพระศรีนครินทราบรม ราชชนนี และในปีดังกล่าว ให้สร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาไว้ที่อำเภอหัวหิน อีก ๖ แห่ง เช่น โรงเรียนอนันท์ ตั้งอยู่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ เพื่อให้การศึกษาแก่

“ เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้มีทั้งได้ รับพระราชทานทุนการศึกษา และทุน ส่วนตัว (แต่ได้รับโควตาเข้าศึกษาต่อ) เป็นการเจริญรอยตามแนวพระราช ดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีหรือสมเด็จย่าของ ปวงชนชาวไทยที่ครั้งหนึ่งพระองค์ ท่านได้ขอพระราชทานสร้างโรงเรียน ในถิ่นทุรกันดารจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อ ครั้งเสด็จขึ้นครองราชย์ใหม่ ๆ เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๑ ”





“ พระองค์ท่านทรงให้ข้อคิด
การที่ให้ครู ตชด. ช่วยเป็นครู
สอนนั้นเนื่องจากเป็นโรงเรียน
ใกล้ชายแดนจะไม่มีปัญหะหว่าง
ประเทศ คือทำหน้าที่เป็นทหาร
ป้องกันประเทศ ทำหน้าที่เป็นครูเพื่อ
ให้การศึกษาและทำหน้าที่เป็นหมอ
เพื่อช่วยดูแลสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน

”

ชาวกระเหรี่ยงในพื้นที่ซึ่งห่างจากอำเภอหัวหินถึง ๖๐ กิโลเมตร การคมนาคมลำบากมากเนื่องจากอยู่ในหุบเขา แต่ห่างจากพระราชฐานวังไกลกังวลเพียง ๖๐ กิโลเมตร ยังไม่ได้รับโอกาสที่ดีเลย ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท อีกโรงเรียนคือ โรงเรียนวไลย ตั้งอยู่ตำบลวไลย อำเภอหัวหิน ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ทั้งสองโรงเรียนนี้ ทรงมอบหมายให้ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นครูผู้สอนจนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งโอนให้อยู่ในความรับผิดชอบของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พระองค์ท่านทรงให้ข้อคิด การที่ให้ครู ตชด. ช่วยเป็นครูสอนนั้นเนื่องจากเป็นโรงเรียนใกล้ชายแดนจะไม่มีปัญหะหว่างประเทศ คือทำหน้าที่เป็นทหารป้องกันประเทศ ทำหน้าที่เป็นครูเพื่อให้การศึกษาและทำหน้าที่เป็นหมอเพื่อช่วยดูแลสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณของราชการ ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในทุกพื้นที่ในประเทศ โดยเฉพาะภาคเหนือแถวภูเขาสูงพื้นที่ห่างไกล สมเด็จพระเจ้าจ้าวเจียงชวนผู้มีจิตกุศลร่วมกันสร้างโรงเรียน ตชด. และทรงให้ตั้งชื่อโรงเรียน ตชด. แห่งนั้นตามด้วยชื่อของผู้บริจาคเงิน เช่น โรงเรียน ตชด. เบ็ตต์ดูเมน โรงเรียน ตชด. รางวัลอินทรีรา คานธี โรงเรียน ตชด. ชนัตถ์ ปิยะอุย ฯลฯ ปัจจุบันนี้โรงเรียน ตชด. มีอยู่ ๒๖๘ แห่ง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงความรู้สึกและความต้องการของประชาชนผู้ยากไร้และผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลความเจริญทั้งหลาย ว่าพวกเขาเหล่านั้นขาดอะไร ต้องการอะไร และพระองค์ควรพระราชทานสิ่งใดแก่พวกเขา เพราะฉะนั้นในการเสด็จพระราชดำเนินแต่ละครั้ง ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ทหารและตำรวจตระเวนชายแดน ดังเช่น พ.ศ. ๒๕๑๐ มีความตอนหนึ่งว่า “การที่ข้าพเจ้าได้ออกเยี่ยมจังหวัดชายแดน ก็เพราะระลึกอยู่เสมอว่าข้าราชการและประชาชนในจังหวัดชายแดนนั้นย่อมได้รับความสะดวกสบายน้อยกว่าที่อยู่ในเมืองหลวง ยิ่งในเวลาประเทศใกล้เคียงยังเกิดสถานการณ์ไม่เรียบร้อยด้วยแล้วก็จะทำให้ลำบากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะตำรวจภูธร ต้องปฏิบัติหน้าที่ห่างไกลความเจริญไม่เคยชินมาก่อน ย่อมทำให้ได้รับความทุกข์ยากตรากตรำมาก ด้วยความห่วงใยในความลำบากที่ท่านทั้งหลายได้รับดังกล่าวและใคร่จะได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงเพื่อจะได้ช่วยเหลือ ข้าพเจ้าจึงได้ไปเยี่ยมตามที่ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติของเรา”

นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าทรงห่วงใยแม่บ้านและลูกของตำรวจตระเวนชายแดนเหล่านั้น ทรงรับสั่งให้นายขวัญแก้ว วัชโรทัย ประธานงานกับกรมอาชีวศึกษาให้จัดตั้งโรงเรียนสารพัดช่างวังไกลกังวลในเขตพระราชฐานวังไกลกังวลพื้นที่เดียวกับโรงเรียนวังไกลกังวล เพื่อฝึกอาชีพให้กับแม่บ้านพลร่มในวิชาชีพระยะสั้น เพื่อนำ



ความรู้ไปประกอบอาชีพเสริมรายได้ และให้ลูก ๆ ได้เรียนวิชาพื้นฐานและวิชาชีพ จะช่วยเหลือนครรอบครัวให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ต่อมาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ อยู่ในความดูแลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพวกเราจะได้เห็นการเสด็จทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนอยู่เนื่อง ๆ ทั้งระบบออนไซต์และระบบออนไลน์และได้รับความร่วมมือ สนับสนุนจากทุกภาคส่วนราชการและเอกชน โดยเฉพาะ “โครงการเกษตรเพื่อ อาหารกลางวัน” ที่จะเป็ต้นแบบให้กับโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำไป ศึกษาและดำเนินการจะเป็นคุณค่าอย่างอนกอนันต์ต่อนักเรียนสังคม ชุมชนและ ความมั่นคงด้านอาหารสิ่งแวดล้อมและเป็นแนวทางของ SDGs และ BCG

สิ่งที่น่าศึกษาพระจริยวัตรของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ พระองค์ท่านทรงทำสำเร็จทุกสิ่งทุกอย่างมีผลให้เราเองซึ่งเป็นข้าราชการได้ ปฏิบัติการสำเร็จลุล่วงไปด้วย เพราะพระบารมีปกเกล้าอย่างแท้จริง พระองค์ท่าน ทรงอธิบายว่าคุณลักษณะของผู้นำที่จะดำเนินการต่าง ๆ ให้สำเร็จตามความประสงค์ ได้ต้องมี ๓ ประการ

- ประการที่ ๑ มีความตั้งใจ หมายถึง คิดจริง ทำจริง ตัดสินใจ
- ประการที่ ๒ มีทรัพย์สินสำหรับใช้จ่ายใช้สอย
- ประการที่ ๓ มีเกียรติ ซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่น

พระอัจฉริยภาพแห่งความเมตตากรุณาขององค์สมเด็จพระย่าของปวงชนชาว ไทยที่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชันดาดาได้ทรงเจริญรอยตามด้วย การรับพระราชูปถัมภ์โรงเรียนมาไว้ในพระนามของพระราชธิดาและพระราชโอรส ถึง ๒๑ โรงเรียนได้ยกระดับคุณภาพการศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนรอบข้าง

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธานที่จะ พระราชทานการศึกษาให้แก่เยาวชนที่เป็นคนดี ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ได้รับโอกาส จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรม โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ทรงให้นำพระราช ทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่เยาวชนไทยที่ประพฤติดี มีความสามารถในการศึกษาให้ได้รับโอกาสศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อเนื่องจนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ตามความ สามารถของแต่ละคน อันเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาความสามารถและศักยภาพแก่ เยาวชนไทย

“ มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระ บรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราช กุมาร” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ทรง นำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และ เงินบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล มา ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เยาวชน ไทยที่ประพฤติดี ”



ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ทรงให้จัดตั้งเป็น “มูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทาน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ม.ท.ศ.” ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป การดำเนินโครงการกองทุนการศึกษามีคณะกรรมการมูลนิธิฯ คอยกำกับดูแล อำนวยการระดับนโยบาย และคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน ม.ท.ศ. ช่วยขับเคลื่อนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีกลไกคณะกรรมการระดับจังหวัดทุกจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานร่วมกันคัดเลือก คัดสรร ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมจากทุกจังหวัด เมื่อเข้าสู่การพิจารณากลับกรองให้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. รวมทั้งกำกับ ติดตามดูแลนักเรียน ผู้ได้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. ตลอดระยะเวลาที่เป็นนักเรียนทุนพระราชทานจนสำเร็จการศึกษาและติดตามการทำงานบำเพ็ญประโยชน์ จิตอาสา เพื่อประโยชน์ของสังคมร่วมกัน การดำเนินโครงการทุนการศึกษาพระราชทานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด ๑๔ รุ่น มีผู้รับทุนพระราชทาน ม.ท.ศ. แล้ว ๒,๒๔๐ ราย เงินทุนพระราชทานจำนวนทั้งสิ้น ๗๐๑,๙๐๗,๘๐๕ บาท นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๐ มูลนิธิฯ ได้ปรับปรุงหลักการ แนวคิด แนวทางการดำเนินโครงการทุนให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้น ตามพระบรมราโชบาย มีการทำสัญญารับทุนและชดใช้ทุน เพื่อให้ผู้รับทุนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อทุนพระราชทานด้วยการเข้ารับการฝึกและพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่รับทุน เพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ อย่างรอบด้าน บ่มเพาะให้เป็นคนดี มีทัศนคติที่ดีที่ถูกต้อง มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม ผู้ได้รับทุนพระราชทานจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และครูประจำชั้นจะต้องรับรู้ รับทราบ กำกับ ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษาสู่ปวงประชาด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เราในฐานะพสกนิกรก็จะร่วมกันดูแลเยาวชนของชาติ ให้ทุก ๆ คนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ดูแลด้วยการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นคนดีมีเมตตากรุณา พึงพาตนเองได้ มีจิตอาสาเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อพลโลกสืบไป





อุทยานเฉลิมพระเกียรติ ตามพระราชปณิธานสืบสาน รักษา และ ต่อยอดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

■ อาภา วรณฉวี

Wรรราชปณิธานสืบสาน รักษา และต่อยอด ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น พระบรมราโชบายด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาตามพระราชดำริด้านความมั่นคง โดยเฉพาะพระบรมราโชบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงมีคุณธรรม มีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี

คำว่า “การศึกษา” มิได้มีเพียง การศึกษาในระบบ (Formal Education) เท่านั้น ยังมี การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ซึ่งประชาชนทั่วไปทุกช่วงวัยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) อีกด้วย

อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง นับได้ว่าเป็น “แหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย” สำหรับประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ สุขภาพทางกายและใจ เป็นสวนแห่งความสุขและความยั่งยืน (www.crownproperty.or.th)



พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ที่มา: <https://www.thaipost.net/hi-light/239742/>



ในหลวงและพระราชินีเสด็จฯ เปิด
พระบรมราชานุสาวรีย์
ที่มา: <https://www.bbc.com/thai/articles/c3gxe7vzwzeo>



สำหรับการสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ แห่งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระราชหฤทัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ รัชกาลที่ ๙ เรื่องป่าและน้ำ การบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งให้เป็นสวนแห่งการสันตนาการของประชาชนทั่วไป บนพื้นที่กว่า ๒๙๗ ไร่

ในอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วย

๑. พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ ๙
๒. แหล่งเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องป่า และน้ำ
๓. แหล่งศึกษาเรื่องน้ำ
๔. การบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
๕. แก้มลิง พื้นที่รองรับน้ำในยามวิกฤตจากอุทกภัยอีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร
๖. สวนแห่งการสันตนาการ สถานที่ออกกำลังกาย ลานกิจกรรม เส้นทางวิ่ง เส้นทางจักรยาน สนามปั่นจักรยานสำหรับเด็ก สนามเด็กเล่น และลานสเก็ตกลางแจ้ง
๗. สวนสวย พื้นที่สีเขียว ปอดแห่งใหม่ใจกลางกรุงเทพมหานคร
๘. สวนป่าธรรมชาติ ปลุกต้นไม้ให้ความร่มรื่น มีความหมาย และมีประโยชน์
๙. สวนสาธารณะสมัยใหม่ หรือ “Modern Park” คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน

แนวคิดหลักในการออกแบบสวน ประกอบด้วย ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ รวมทั้งแนวคิดการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ แก้มลิงแห่งใหม่ บ่อน้ำเลข ๙ กังหันน้ำชัยพัฒนา เปรียบเสมือนหัวใจของแหล่งน้ำ ที่ทั้งคน สัตว์ และพืชพรรณธรรมชาติอันอุดมได้อยู่ร่วมกันในระบบนิเวศ

แนวคิดการออกแบบพรรณไม้ในโครงการ นับตั้งแต่หลักการจัดวางพรรณไม้ การวางตำแหน่งต้นไม้ อัตราการเจริญเติบโต ไม้มงคลพระราชทาน ประจำจังหวัด ๗๗ จังหวัด



๓๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘



จำลองอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ สวนแห่งความสุขและความยั่งยืน
ที่มา: <https://j2.rtarf.mi.th/>



ภาพจำลองทางปั่นจักรยานในอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ
ที่มา: <https://j2.rtarf.mi.th/>



ภาพจำลองทางเดินช้างพระบรมราชานุสาวรีย์
ที่มา: <https://j2.rtarf.mi.th/>

พื้นที่นันทนาการ สนามกีฬา ประกอบด้วย ลานออกกำลังกายกลางแจ้ง ลานกิจกรรมกลางแจ้ง เส้นทางวิ่ง ๓.๕ กิโลเมตร กว้าง ๖ เมตร เส้นทางจักรยาน ๓.๕ กิโลเมตร กว้าง ๕ เมตร สนามปั่นจักรยานสำหรับเด็ก สนามเด็กเล่น และลานสเก็ตกลางแจ้ง

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชน เพราะไม่เพียงแต่ความรู้เท่านั้นที่จะได้รับจากอุทยานแห่งนี้ แต่ยังรวมไปถึงสุขภาพทั้งทางร่างกาย และความสุขทางจิตใจของคนทุกช่วงวัยที่ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สมกับการเป็น “สวนแห่งความสุขและความยั่งยืน” ตามพระราชประสงค์อีกด้วย



เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (๒๕๖๔). **ทำความเข้าใจอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ สวนแห่งความสุข และความยั่งยืน ข่าวในพระราชสำนัก ๐๕ ธ.ค. ๒๐๒๑**. สืบค้น ๑ สิงหาคม ๒๕๖๗ จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/975774>
- หน่วยราชการในพระองค์. (๒๕๖๗). **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธาน สืบสาน รักษา ต่อยอด “โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ด้านความมั่นคง.”** สืบค้น ๑ สิงหาคม ๒๕๖๗ จาก <https://www.royaloffice.th/2021/03/24>
- สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. (๒๕๖๕). **อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร**. สืบค้น ๒๑ เมษายน ๒๕๖๗ จาก <https://crownproperty.or.th>
- Roundtablethailand. (๒๕๖๕). **พระบรมราชานุสาวรีย์ในหลวงร.๙ ส่องงามสมพระเกียรติ ณ อุทยานเฉลิมพระเกียรติ**. สืบค้น ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๗ จาก <https://www.roundtablethailand.com/uncategorized/2523/>





จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานที

■ สมธ ดันติเวชกุล

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่เดิมนั้นเคยใช้คำว่า โครงการตามพระราชประสงค์ และโครงการตามพระราชดำริ แต่ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องพิจารณาว่าโครงการที่จะดำเนินงานมีเหตุผล มีความคุ้มค่าที่จะดำเนินการหรือไม่และต้องไม่เป็นการซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการที่ดำเนินการอยู่แล้ว จึงพระราชทานชื่อดังกล่าวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

“จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานที” เป็นการสรุปวิธีการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ทรงเริ่มตั้งแต่บนท้องฟ้าโดยสร้างฝนมเทียมและใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปรวบรวมความชื้นในอากาศเพื่อเกิดเป็นน้ำฝน เมื่อน้ำฝนตกลงมากระทบบนยอดเขา จึงเกิดป่าตั้งแต่ยอดเขา เป็นป่าต้นน้ำลำธาร (แก่งกระเจาน) มีการประกาศวันอนุรักษ์แม่น้ำเพื่อให้คนจังหวัดเพชรบุรีร่วมกันอนุรักษ์น้ำให้มีความสะอาด เมื่อถึงกลางเขาให้มีการจัดทำอ่างเก็บน้ำและเลี้ยงปลาเพื่อสร้างโปรตีนราคาถูก ตัดมาเป็นป่าชั้นกลางชั้นที่ ๒ เป็นป่าเศรษฐกิจ เมื่อถึงตีนเขามีการล่อน้ำไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกครั้งโดยการเลี้ยงปลาเป็นครั้งที่ ๒ จากนั้นจึงปล่อยน้ำลงที่ราบเพื่อทำการเกษตรไร่นาเลี้ยงดูประชาชนในประเทศและส่งออกนอกประเทศ ทรงรักษาดิน น้ำ ลม ไฟ เพื่อพสกนิกร เกิดเป็นความอุดมสมบูรณ์ เหมือนวาฬบูด้ามาชุมนุมที่แหลมผักเบี้ยเพราะเกิดจากความสมบูรณ์ที่เกิดจากการรักษาทรัพยากร



“จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานที” การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร Natural Resource Management by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great



วัฒนธรรมเมืองเพชรบุรีเป็นการสร้างเมืองอยู่ริมน้ำตามวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปลายน้ำจึงเกิดโครงการแหลมผักเบี้ย ซึ่งเป็นการบำบัดน้ำเสียด้วยกระบวนการธรรมชาติ โดยสายลม แสงแดด และพืชพื้นถิ่นเป็นตัวกรองกว่า ๒๒ ชนิด ปล่อยผ่านท่อระบาย ระยะกว่า ๑๘ กิโลเมตร แล้วไปสู่การตกตะกอนก่อนปล่อยลงสู่ทะเลและมีการวิจัยสัตว์และน้ำ พบว่ามีความปลอดภัยไม่มีผลกระทบ เกิดเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์ที่เกิดประโยชน์ต่อชาวบ้าน นับเป็นประโยชน์สุขของประชาชน

หลักการทรงงานจะมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม “ทำงานกับฉันไม่มีอะไรให้ นอกจากความสุขที่จะทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น” ทุกคนมีความสำคัญ ทุกคนเป็นส่วนประกอบร่วมกันในการทำงาน และให้ยึดประเทศเป็นหนึ่งในการพัฒนาตามข้อคิดหลักการทรงงาน ๒๗ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๑ ซื่อสัตย์ สุจริต จงรักเอื้ออาทร “ตราบใดที่ทำงานอยู่ในหน้าที่ ห้ามแสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น” โดยในทุกโครงการให้ตั้งข้อสังเกตว่าจะมีการทุจริต หากไปจัดซื้อที่ดินของชาวบ้านเพื่อการเก็งกำไร ซึ่งเรียกว่า ฉวยโอกาสจากการรับรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า ถือว่าเป็นการโกง ข้าราชการที่ทำงานสนองพระราชดำริ จึงห้ามจัดซื้อที่ดินโดยรอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ข้อที่ ๒ อ่อนน้อม ถ่อมตน พึ่งมี พึ่งปฏิบัติให้เป็นปกติวิสัยซึ่งทำให้สังคมมีความสมานฉันท์

ข้อที่ ๓ ความเพียร ต้องมีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องใช้ความเพียรเป็นเลิศ ในการเข้าถึงประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

ข้อที่ ๔ รู้ รัก สามัคคี รู้ในหน้าที่ รักในหน้าที่ อย่าทำงานเพียงคนเดียว รู้ รัก สามัคคี ต้องรู้เหตุรู้ผล รู้ที่มาที่ไป รู้อย่างเดียวยังไม่ได้ ต้องมีความรัก ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นอยากให้เรา สามัคคี คือ เก่งคนเดียวไม่ได้ ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหมือนกับการสานตะกร้า ฉันทัดฉันทัน

ข้อที่ ๕ ทำเรื่อย ๆ ทำแบบสังฆทาน ทำทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ แบบเรื่อย ๆ ทำแบบไม่ต้องพยายาม ทำแบบสังฆทาน คือไม่เลือกปฏิบัติในการทำประโยชน์แก่ผู้ใด





ข้อที่ ๖ มีความสุขในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ความสุขที่เกิดจากการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เพราะหากผู้อื่นไม่มีความสุข เราก็ไม่มีความสุขเช่นกัน สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี เราก็ไม่มีความสุขเช่นเดียวกัน

ข้อที่ ๗ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง ศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร และแผนที่ ก่อนที่จะลงพื้นที่จริง โดยจะใช้ดินสอเขียนในแผนที่เพื่อจะทวนสอบข้อมูลกับพื้นที่และปรับข้อมูลให้เป็นไปตามจริง

ข้อที่ ๘ ระเบิดจากข้างใน ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนา จะนำเครื่องมือใดไปให้ใช้ ต้องมีความพร้อมของเครื่องมือ และความพร้อมของผู้ใช้งานก่อน ของสิ่งเดียวกัน อาจใช้ประโยชน์ได้ต่างกันในคนละบริบท

ข้อที่ ๙ ทำตามลำดับขั้น เริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนก่อนและสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไป

ข้อที่ ๑๐ ภูมิสังคม การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศบริเวณนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาน้ำท่วมเกิดจากใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มสำหรับการทำนา ทำการเกษตรไม่เหมาะสมกับการทำโรงงาน จึงเกิดน้ำท่วม เมื่ออยู่ยุคน้ำท่วมเพราะเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการตั้งเมืองให้น้ำท่วมเพื่อไม่ให้ข้าศึกบุกรุก

ข้อที่ ๑๑ องค์กรรวม ทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงครบวงจร ทำอย่างบูรณาการ โดยให้มองว่าทำสิ่งหนึ่งจะกระทบต่อสิ่งใดบ้าง

ข้อที่ ๑๒ ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ความหมาย คือ ต้องประหยัด ต้องเรียบง่าย ไม่ถลุงเงิน

ข้อที่ ๑๓ ขาดทุนคือกำไร คือ อย่าเอาแต่ได้ ต้องยอมขาดทุนก่อน เพื่อให้ได้กำไรภายหลัง แนวคิดจากการพัฒนาเขตยากจนที่สุดของจีนซึ่งเป็นทะเลทรายเป็นเส้นทางสายไหม ความยากจนเกิดจากความแห้งแล้ง แต่มีจุดเด่นคือเป็นเมืองวัฒนธรรมเก่าแก่ มีวัตถุโบราณจำนวนมาก จึงเกิดการลงทุนทำถนนและสนามบิน เพื่อให้เกิดความเจริญที่มาจากนักท่องเที่ยว นำรายได้เข้ามาเป็นกำไรภายหลัง





ข้อที่ ๑๔ ปลุกป่าในใจคน ผลจากการพัฒนาทำให้คุณธรรมในมนุษย์เปลี่ยนไป คนสมัยก่อนมองต้นไม้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เคารพบูชา คนปัจจุบันมองเป็นเรื่องของเงิน จึงต้องให้ชุมชนได้ดูแลรักษาป่าไม้เพื่อให้เกิดความหวงแหน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วิธีการปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ให้ผลผลิตที่เป็นรายได้ ประชาชนจะร่วมกันรักษา ถ้าประโยชน์อยู่ที่เนื้อไม้ เขาก็จะตัดในที่สุด ที่มาของป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

ข้อที่ ๑๕ ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ปลุกจิตสำนึกในการรักษาป่าไม้ ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ โครงการแหลมผักเบี้ย ใช้แนวคิดธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ใช้แสงแดดและสายลมในการบำบัด และพืชเป็นตัวกรองความเน่าเสีย

ข้อที่ ๑๖ อธรรมปราบอธรรม คือ ให้สู้กันโดยธรรมชาติ เช่น น้ำเสียกับผักตบชวา การทำเกษตรแปลงดีไปกินแมลงไม่ดี

ข้อที่ ๑๗ ประโยชน์ส่วนรวม ให้นึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สละของเล็กน้อยเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า

ข้อที่ ๑๘ การพึ่งตนเอง ยกตัวอย่างเช่น สภาวะการณ์โควิดที่เราไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินจึงต้องปรับตัวให้เร็ว คิดค้นวิจัยและพัฒนาอย่าชะล่าใจ

ข้อที่ ๑๙ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา หมายถึง ต่างฝ่ายต่างเข้าใจกัน ต่างฝ่ายต่างเข้าหากัน เข้าถึงซึ่งกันและกันก็จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อที่ ๒๐ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คิด Macro เริ่ม Micro ต้องมีการจินตนาการ ภาพรวมว่าเหตุการณ์ข้างหน้าจะเป็นอย่างไร โดยเริ่มคิดจากจุดเล็ก ๆ แก้ปัญหาจากจุดเล็กไปสู่จุดใหญ่

ข้อที่ ๒๑ ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย Simplicity

ข้อที่ ๒๒ การมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น มีการทำประชาพิจารณ์โดยลงพื้นที่



ไม่มีโครงการไหนจะได้ประโยชน์ร้อยเปอร์เซ็นต์ ต้องมีผู้ได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการเกลี้ยประโยชน์ และจะเกิดการแก้ปัญหาตัวเอง จึงสามารถดำเนินการต่อไปได้

ข้อที่ ๒๓ พออยู่พอกิน กินแบบพอดี อยู่แบบพอดี

ข้อที่ ๒๔ บริการรวมที่จุดเดียว การสร้างจุดบริการประชาชนเพื่อการพัฒนา โดยใช้หน่วยงานภาครัฐมารวมกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อการบริการประชาชนอย่างสะดวกและประหยัดทรัพยากร

ข้อที่ ๒๕ ร่ำรวย รื่นเรือง คึกคัก ครึกครื้น ความร่ำรวย รื่นเรือง คึกคัก ครึกครื้น จะทำให้ลืมความเหนื่อย เป็นปัจจัยการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ร่ำรวย รื่นเรือง คนเป็นนายต้องร่ำรวยก่อน สร้างบรรยากาศสนุกสนาน คึกคักและครึกครื้น คือ สนุกสนานได้แต่ต้องเอาจริงเอาจัง มีพลัง

ข้อที่ ๒๖ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงการดำรงอยู่ของประชาชนในทุกเหล่า ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับรัฐ เพื่อบริหารประเทศดำเนินการไปในทางสายกลาง นั่นคือความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน เพื่อให้รู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ คือ หากเปลี่ยนในทางที่ดี ต้องก้าวตาม ถ้าเปลี่ยนไปในทางไม่ดี ต้องสู้หรือทำลาย ถ้าสู้ไม่ได้ต้องหาทางหนีหรืออยู่ร่วมกันกับธรรมชาติให้เหมาะสม เช่น การอยู่ร่วมกับปัญหาน้ำท่วมจะอยู่อย่างไรให้เหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อม



เศรษฐกิจพอเพียง ต้องพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่จะกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ที่ต้องมีความรอบรู้ รอบคอบ ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานในจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี (ครู อาจารย์) นักธุรกิจ ให้ดำเนินการด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลและเกิดการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยการใช้ธรรมะ ดังนี้

๑) พอประมาณ ประมาทตน ไม่เกินตัว ต้องประเมินตนก่อนว่ามีทุนเท่าใด การบริหารประเทศชาติเช่นเดียวกัน ต้องมีการประเมินศักยภาพตนเองว่ามีศักยภาพเพียงใดในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ประเทศไทยนั้นมีการเลี้ยงสัตว์



การประมง การเกษตร และด้านอาหารที่เก่ง ต้องต่อยอดตามศักยภาพ คนที่รวยที่สุดในประเทศไทย รวยมาจากการขายอาหาร การประเมินตนเองทำได้ทุกอาชีพ การทำการเกษตรต้องประเมินดิน น้ำ ว่าควรจะเพาะปลูกอะไรถึงจะเหมาะสม โดยใช้วิธีคิดแบบผ่านกระบวนการวิเคราะห์อย่างถูกต้องก่อน

๒) เหตุผล มาจากสติและปัญญา หากไม่มีเหตุผลนำ ก็เลิสนำทางแทน

๓) ภูมิคุ้มกัน คือ ไม่ประมาท ดังคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่า “ความประมาทคือหนทางแห่งความตาย” พูดอีกนัยหนึ่งก็คือบริหารความเสี่ยง

๔) รอบรู้ รอบคอบ ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ตามข่าวสาร ข้อมูลทันสมัยอยู่เสมอ

๕) คุณธรรม ไม่โกง ไม่เป็นคนโกง

ทุกสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ข้อที่ ๒๗ ชัยชนะของการพัฒนา ความเดือดร้อนของประชาชนนั้น ต้องการการแก้ไขโดยทันที จึงตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งหมายถึงชัยชนะจากการพัฒนา การพัฒนาว่า ๔,๗๐๐ บทเรียนที่พัฒนาขึ้น สัญลักษณ์ของมูลนิธิ มีนัย คือ



พระขรรค์ หมายถึง อาวุธประจำจอมทัพ ท่านจะนำทัพในการแก้ปัญหาประชาชนด้วยพระองค์เอง

ธงกระบี่ครุฑ หมายถึง ต้องมีกองทัพในการร่วมรบกับพระองค์ในการแก้ปัญหา

พระมหาสังข์หลั่งน้ำลงแผ่นดิน หมายถึง ประโยชน์สุข ความเจริญที่ประชาชนได้รับ

ดอกบัว หมายถึง คุณธรรม ไม่คดโกง

ทุกครั้งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ จึงถือว่าเป็นการได้รับชัยชนะ โดยการพัฒนาทำเรื่อย ๆ การรักษาไว้ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เพื่อประชาชนทุกคน เพื่อส่งมอบแผ่นดินไปยังลูกหลานในภายภาคหน้า



เรื่องรับแขก

“เปิดบ้านเพื่อต้อนรับ รับรองผู้มาเยือน”



สืบสรวงวรรณศิลป์ ลือระบิล บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

■ ชัชศรีณย์ จิตคงคา

สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และภาคีเครือข่ายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้ร่วมกันจัดโครงการเชิงวรรณศิลป์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านกวีนิพนธ์ รวมถึงการสร้างสรรคงานวรรณกรรมในหลากหลายรูปแบบ โดยกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อปลูกฝังความรักในงานวรรณกรรมและวรรณศิลป์ให้แก่เยาวชน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป กิจกรรมครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ บริษัทเอเชียวานิช จำกัด และเครือข่ายสนับสนุนจากทั่วประเทศ โดยทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ เพื่อการอนุรักษ์และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณศิลป์ของชาติไทยให้ยั่งยืน

ในโลกปัจจุบัน วรรณศิลป์เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของสังคมไทย การสืบทอดศิลปะการประพันธ์ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่เพียงการรักษาภูมิปัญญาเดิมเท่านั้น แต่ยังเป็นการต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นในครั้งนี้จึงเป็นเวทีสำคัญในการพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ พร้อมทั้งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของกวีนิพนธ์ในฐานะศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวัฒนธรรม ได้รับ



ศรีสมเด็จ' ๖๘

๔๒

การยกย่องในฐานะสถานศึกษาที่มุ่งมั่นสนับสนุนงานวรรณศิลป์อย่างต่อเนื่อง ด้วยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทำให้เกิดกิจกรรมมากมายที่สะท้อนถึงความตั้งใจในการสืบทอดและพัฒนาศิลปะการประพันธ์ไทยให้เป็นที่ประจักษ์ในระดับชาติและระดับสากล

การดำเนินโครงการนี้ไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์ศิลปะด้านภาษาไทย แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ผ่านความคิดสร้างสรรค์และการใช้ภาษาที่ลึกซึ้ง โครงการนี้จึงเป็นก้าวสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่งานวรรณศิลป์ไทย พร้อมทั้งส่งต่อคุณค่าที่ทรงพลังนี้ไปยังคนรุ่นหลังอย่างมั่นคงและยั่งยืน

พลังความร่วมมือ: สืบสานวรรณศิลป์ไทยสู่อนาคต

เป้าหมายและความสำคัญของการสืบสืบทอดวรรณศิลป์ เป้าหมายหลักของการสืบสืบทอดวรรณศิลป์คือ การอนุรักษ์และต่อยอดคุณค่าทางวรรณกรรมผ่านการส่งเสริมความสามารถด้านการประพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ พร้อมปลูกฝังความรักในงานวรรณศิลป์แก่เยาวชน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนางานวรรณกรรมไทยให้ก้าวสู่เวทีระดับสากล

การสืบสานวรรณศิลป์ไทยให้คงอยู่คู่ชาติและเติบโตไปพร้อมกับสังคมในยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนงานด้านวรรณกรรมและกวีนิพนธ์ ด้วยเป้าหมายในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ได้ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการดำเนินโครงการวรรณศิลป์ โดยได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ซึ่งช่วยส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง

ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย การจัดงานครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้จากความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่

๑. กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและเผยแพร่ความสำคัญของวรรณศิลป์ในหมู่เยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ผ่านระบบการศึกษา

๒. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรมสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อช่วยให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น พร้อมทั้งส่งเสริมการเผยแพร่วรรณศิลป์ในฐานะมรดกวัฒนธรรมของชาติ

๓. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หน่วยงานทั้งสองให้การสนับสนุนด้านวิชาการและทรัพยากร โดยเฉพาะการให้คำแนะนำเชิงวิชาการ และการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

๔. สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมศิษย์เก่ามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน เพื่อสร้างสรรค์เครือข่ายที่เข้มแข็ง และสนับสนุนการจัดกิจกรรมวรรณศิลป์ในระดับชุมชน

“การสืบสานวรรณศิลป์ไทยให้คงอยู่คู่ชาติและเติบโตไปพร้อมกับสังคมในยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนงานด้านวรรณกรรมและกวีนิพนธ์”



๕. บริษัทเอเชียวานิช จำกัด บริษัทเอกชนที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและประชาสัมพันธ์ ช่วยให้โครงการสามารถเข้าถึงผู้คนในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖. เครือข่ายภูมิภาค เครือข่ายภูมิภาคช่วยเชื่อมโยงผู้ที่สนใจด้านวรรณศิลป์จากทั่วประเทศ โดยเฉพาะการส่งเสริมกิจกรรมในระดับท้องถิ่นเพื่อขยายโอกาสให้ชุมชนต่าง ๆ มีส่วนร่วม

๗. โรงเรียนมัธยมปทุมมาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โรงเรียนมัธยมปทุมมาวาสให้การสนับสนุนด้านสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมระดับชาติ ด้วยความพร้อมในด้านพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

การสืบสานวรรณศิลป์ไทยไม่อาจสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญในแต่ละมิติ ทั้งด้านการสนับสนุนทรัพยากรงบประมาณ วิชาการ และการประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือนี้ไม่เพียงแต่ช่วยผลักดันการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ แต่ยังเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนางานวรรณศิลป์ไทยให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สืบสรรค์ผ่านการจัดกิจกรรม: พลังแห่งวรรณศิลป์สู่การอนุรักษ์และพัฒนา

วรรณศิลป์ไทยถือเป็นรากฐานที่สะท้อนจิตวิญญาณ วัฒนธรรม และความเป็นไทยในทุกยุคสมัย การสืบสานและส่งต่อมรดกทางวรรณกรรมนี้เป็นการกิจที่สำคัญยิ่ง ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมด้านวรรณศิลป์จึงกลายเป็นช่องทางสำคัญในการต่อยอดคุณค่าของวรรณกรรมและพัฒนาความสามารถด้านกวีนิพนธ์ของคนไทยในหลากหลายระดับ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยภาคีเครือข่ายหลากหลายองค์กร ได้ร่วมมือกันจัดโครงการวรรณศิลป์ที่เน้นการปลูกฝังและพัฒนาทักษะการประพันธ์ ทั้งในกลุ่มเยาวชน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์งานศิลปะเก่าแก่ หากยังเป็นการสร้างสรรค์พื้นที่สำหรับการแสดงออกทางภาษาไทยในรูปแบบใหม่ ๆ การสืบสรรค์ผ่านกิจกรรมสำคัญในปี ๒๕๖๗ มีดังนี้

๑. โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ รางวัล "ทายาทสุนทรภู่" จัดวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๗ ณ วัดเทพธิดารามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร การแข่งขันแต่งกลอนสดในวันสุนทรภู่ ถือเป็นกิจกรรมที่รำลึกถึงบรมครูกวีไทย และเป็นเวทีให้ผู้รักในงานกวีได้แสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ถ้อยคำภายในเวลาจำกัด



๒. โครงการประกวดกลอนสด ระดับภาคกลาง/กรุงเทพฯ และปริมณฑล
 แข่งขันรอบชิงชนะเลิศ วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๗ ณ โรงละครศรีสุริยวงศ์ มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวันแม่แห่งชาติ โดยเปิด
 โอกาสให้เยาวชนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาได้แสดงความ
 สามารถด้านการประพันธ์



๓. โครงการประกวดเรื่องสั้นฉันทลักษณ์ระดับชาติ ชิงโล่รางวัล
 พระราชทาน จัดวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนมัธยมปทุมมาวาส
 เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร กิจกรรมนี้ส่งเสริมศิลปะการเล่าเรื่องในรูปแบบ
 ฉันทลักษณ์ โดยเน้นการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เข้ากับโครงสร้างภาษาที่งดงาม



ผลการประกวดเรื่องสั้นฉันทลักษณ์ นำเสียดายที่ปีนี้ไม่มีผู้ได้รับรางวัล
 ชนะเลิศ ส่วนรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ ได้แก่ นายสุภชัย เฉลิม นามปากกา
 สงกาสังข์ เจ้าของผลงาน เรื่อง คำตอบหลังสอบตก รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒
 ได้แก่ นายธำรงค์ ทาทอง นามปากกา วัฒนา ทาทอง เจ้าของผลงาน เรื่อง นักกู่ใจ
 รางวัลชมเชย ได้แก่ นายไชยปรกรณ์ พุทธธีรภาพ นามปากกา ในเมือง รักเสรี เจ้าของ
 ผลงาน เรื่อง ได้กินจากน้ำต้องดูแลน้ำ ได้กินจากป่าต้องดูแลป่า

๔. โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ ชิงโล่รางวัลพระราชทาน จัดวันที่
 ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนมัธยมปทุมมาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
 การแข่งขันกลอนสดระดับประเทศที่มุ่งค้นหาผู้ที่มีฝีมือด้านกวีนิพนธ์จากทุกภูมิภาค
 เพื่อยกระดับการสร้างสรรค์งานวรรณศิลป์ไทย



รางวัลชนะเลิศ โครงการประกวดกลอนสด ระดับชาติ ประจำปี ๒๕๖๗
 โสรังวณิชพระราชนาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
 สยามบรมราชกุมารี ประเภทประถมศึกษา ได้แก่ ทีมประถมสาธิต โรงเรียนสาธิต
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเภทมัธยมศึกษา
 ได้แก่ ทีมสุราษฎร์ โรงเรียนสุรพิณพิทยาส จังหวัตรสุนทร ประเภทอุดมศึกษา ได้แก่
 ทีมสี่แฉก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช



ระดับประถมศึกษา รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ ได้แก่ ทีมรักษักวี โรงเรียน
 วัดดอนเจดีย์ราษฎร์บูรณะ จังหวัดสุพรรณบุรี รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒ ได้แก่
 ทีมสมัครเล่นเป็นนักกลอน โรงเรียนบ้านเรียม จังหวัดศรีสะเกษ รางวัลชมเชย
 ประเภทประถมศึกษา ได้แก่ ทีมเพชรสหกรณ์ ทีม ก โรงเรียนสหกรณ์นิคม
 กลีกรมทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทีมห้วยกรอง ๒ โรงเรียนอนุบาลนานาชาติ
 ตากสินบ้านค่าย (วัดห้วยกรอง) จังหวัดระยอง ทีมกวีศิลป์ โรงเรียนวัดกะเปียด
 จังหวัดนครศรีธรรมราช ทีมเด็กเซราะกราว โรงเรียนบ้านโคกเกี จังหวัดบุรีรัมย์
 ทีมศรีโลหะ ทีม ๑ โรงเรียนวัดศรีโลหะราษฎร์บำรุง จังหวัดกาญจนบุรี ทีมศรีโลหะ
 ทีม ๒ โรงเรียนวัดศรีโลหะราษฎร์บำรุง จังหวัดกาญจนบุรี และ ทีมนักกลอนน้อย
 นิคมฯ ๗ โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง



ระดับมัธยมศึกษา รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ ได้แก่ ทีมคนกล่อมโลก โรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒ ได้แก่ ทีมผกากลอน โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ จังหวัดสุโขทัย รางวัลชมเชย ได้แก่ ทีมวัลลภาลัย โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ทีมกอสอ เก่งสุด โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ทีมประตุมีกลอน โรงเรียนเขาพังไกร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทีมสุรีย์ศรีบุรพา โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” จังหวัดระยอง ทีมมะพลับหลับตลอด โรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร ทีมยุวกวีสตรีทุ่งสง โรงเรียนสตรีทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทีมกาสะลอง โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ จังหวัดสุโขทัย ทีมยุวกวีบุรีรัมย์พิทยาคม โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ และ ทีมรักษ์ไทย โรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี



ระดับอุดมศึกษา รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ ได้แก่ ทีมกวีกลอนสอนรัก มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒ ได้แก่ ทีมปฐวิศา มหาวิทยาลัยขอนแก่น รางวัลชมเชย ได้แก่ ทีมจิตวา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทีมเพชรบุรพา (ภาษ) ไทย มหาวิทยาลัยบูรพา ทีมดีลับเบญจรงค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทีมยุวกวีศรีอำไพ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทีมหนองอ้อวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ทีมลีลาวดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทีมกวีแก้พันไร่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และ ทีมกานต์กวี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่



กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความตั้งใจในการสืบสานวรรณศิลป์ไทย แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเผยแพร่วัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นไทย ให้คงอยู่ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง การจัดกิจกรรมวรรณศิลป์จึงเปรียบเสมือนสะพาน ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน เพื่อรักษาและพัฒนาความงดงาม ของภาษาไทยให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์แห่งการสืบสืบทอดวรรณศิลป์

๑. การปลูกฝังความรักในวรรณศิลป์แก่คนรุ่นใหม่ การปลูกฝังความรักใน วรรณศิลป์เป็นก้าวแรกที่สำคัญในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้ตระหนักถึงคุณค่าของภาษา ไทยและงานวรรณกรรม ผ่านกิจกรรมการประกวดกลอนสดและเรื่องสั้นฉันทลักษณ์ ซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสและเรียนรู้การใช้ภาษาไทยในเชิงสร้างสรรค์ ยก ตัวอย่างเช่น โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ รางวัล “ทายาทสุนทรภู่” ที่ไม่เพียงแต่ให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้เกี่ยวกับบรมครูกวีไทย แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจ ในการใช้ภาษาอย่างลึกซึ้งและมีศิลปะ

๒. การพัฒนาทักษะด้านการประพันธ์ของผู้เข้าร่วม การจัดการแข่งขัน วรรณศิลป์ เช่น การแต่งกลอนสดหรือการเขียนเรื่องสั้นฉันทลักษณ์ ช่วยพัฒนาทักษะ การใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นความสมบูรณ์ของโครงสร้างภาษาและความคิด ที่แปลกใหม่ กิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ฝึกฝนการใช้คำ การเรียงร้อย ถ้อยคำ และการสร้างอารมณ์ในงานเขียน ยกตัวอย่างเช่น โครงการประกวด เรื่องสั้นฉันทลักษณ์ระดับชาติ ที่ช่วยยกระดับความสามารถในการเขียนเรื่องราว ที่มีฉันทลักษณ์สอดคล้องกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียน

๓. การยกระดับความสำคัญของวรรณศิลป์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม วรรณศิลป์เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และ ความงดงามของภาษาไทย การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณศิลป์ช่วยให้ผู้คน เห็นคุณค่าและบทบาทของกวีนิพนธ์ในฐานะสมบัติทางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น การจัดประกวดในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสุนทรภู่ และ วันแม่แห่งชาติ ซึ่ง แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างประเพณี วัฒนธรรม และวรรณศิลป์

๔. การสร้างเครือข่ายนักวรรณศิลป์ทั่วประเทศ การจัดกิจกรรมในระดับ ภูมิภาคและระดับชาติมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงนักวรรณศิลป์จากทั่วประเทศเข้า ด้วยกัน เครือข่ายเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวคิด แต่ยังเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาวรรณศิลป์ไทยให้ก้าวไกล ยกตัวอย่างเช่น การจัด โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ ซึ่งโล่รางวัลพระราชทาน ซึ่งเปิด เวทีให้ผู้ที่มีความสามารถด้านการแต่งกลอนจากทุกภูมิภาคได้มาพบปะและสร้าง เครือข่ายร่วมกัน

ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมวรรณศิลป์ไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะการใช้ ภาษา แต่ยังช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ในจิตใจของคนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายผู้รักในงานวรรณศิลป์ที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการ ส่งต่อความงดงามของภาษาไทยสู่อนาคตอย่างยั่งยืน



ลือระบิลบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ถือเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทย ด้วยพันธกิจในการสร้างสรรค์และสืบสานความงดงามของวรรณศิลป์และศิลปวัฒนธรรมไทย สถาบันแห่งนี้ได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ที่ส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชื่อเสียงของบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาในฐานะ “แหล่งบ่มเพาะนักวรรณศิลป์” ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในด้านการสนับสนุนวิชาการ การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมความเป็นเลิศในงานวรรณศิลป์ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประกวดกลอนสด การเขียนเรื่องสั้นฉันท์ลักษณ์ และการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีสำคัญของไทย

การที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยามีบทบาทโดดเด่นในแวดวงวรรณศิลป์ เกิดจากการผสมผสานระหว่างทรัพยากรทางวิชาการ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย และสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ซึ่งร่วมกันผลักดันโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ความ “ลือระบิล” หรือชื่อเสียงที่จรไกลของบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ยังสะท้อนผ่านโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ในระดับชาติ เช่น โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ ซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนได้แสดงศักยภาพในการประพันธ์ โครงการประกวดเรื่องสั้นฉันท์ลักษณ์ ที่พัฒนาทักษะการเขียนและการเล่าเรื่องเชิงศิลปะ การจัดงานเชิงวัฒนธรรมในโอกาสสำคัญ เช่น วันสุนทรภู่และวันแม่แห่งชาติ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับยุคสมัย เช่น การสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานวรรณศิลป์ผ่านสื่อดิจิทัล หรือการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม “ลือระบิลบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา” ไม่ใช่เพียงแค่คำกล่าวที่ยกย่องถึงชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย แต่เป็นสัญลักษณ์ของความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมไทย สถาบันแห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ทางวิชาการ หากยังเป็นเวทีแห่งการสืบทอดความงดงามของวรรณศิลป์ไทยให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ในจิตวิญญาณของคนไทยต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

๑. บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาในการขับเคลื่อนวรรณศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาได้พิสูจนบทบาทในฐานะศูนย์กลางแห่งการขับเคลื่อนวรรณศิลป์ไทยอย่างเด่นชัด ผ่านการจัดกิจกรรมวรรณศิลป์ที่หลากหลาย เช่น การประกวดกลอนสดและการเขียนเรื่องสั้นฉันท์ลักษณ์ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยามีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร สถานที่ และทรัพยากรทางวิชาการ เช่น โรงละครศรีสุริยวงศ์ ซึ่งเป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่สำคัญ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างเยาวชน ประชาชน และนักวรรณศิลป์จากหลากหลายพื้นที่ เพื่อสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ โครงการประกวดกลอนสดระดับภาคกลาง/กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยร่วมกับสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ซึ่งช่วยเปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ได้แสดงศักยภาพทางวรรณศิลป์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น

“สถาบันแห่งนี้ได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ที่ส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชื่อเสียงของบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาในฐานะ “แหล่งบ่มเพาะนักวรรณศิลป์”

”



๒. **ความสำคัญของความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย** ความสำเร็จของการขับเคลื่อนวรรณศิลป์ไทยไม่ได้เกิดจากหน่วยงานเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญในหลากหลายมิติ เช่น **กระทรวงศึกษาธิการ** ที่ส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของวรรณศิลป์ผ่านระบบการศึกษา **กรมส่งเสริมวัฒนธรรม** ที่สนับสนุนงบประมาณและผลักดันการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม **สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย** ในฐานะองค์กรแกนหลักที่ผลักดันกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ **บริษัทเอกชน** เช่น **บริษัทเอเชียวาณิช จำกัด** ที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ **โครงการประกวดกลอนสดระดับชาติ ชิงโล่รางวัลพระราชทาน** ซึ่งดึงดูดผู้เข้าร่วมจากทั่วประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

๓. **ความหวังต่อการสืบทอดและพัฒนามาตรฐานวรรณศิลป์ไทยให้ยั่งยืน** การสืบทอดวรรณศิลป์ไทยมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภาษาของชาติ ความหวังสำคัญคือการปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจและหลงใหลในศิลปะการประพันธ์ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่สำหรับการพัฒนาทักษะและการแสดงออก โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างประเพณีและนวัตกรรม เช่น การเผยแพร่ผลงานวรรณศิลป์ผ่านสื่อดิจิทัลหรือการสร้างสรรค์เนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัย ตัวอย่างที่สะท้อนถึงความหวังนี้ได้ชัดเจนคือ **โครงการประกวดเรื่องสั้นฉันทลักษณ์ระดับชาติ** ที่ไม่เพียงแต่รักษาศันทลักษณ์ดั้งเดิม แต่ยังกระตุ้นให้ผู้เขียนผสมผสานโครงสร้างภาษาไทยเข้ากับการเล่าเรื่องที่ทันสมัย

บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในฐานะศูนย์กลางวรรณศิลป์ไทย รวมถึงความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้การสืบทอดและพัฒนามาตรฐานวรรณศิลป์ไทยเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน กิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงแต่สร้างคุณค่าในตัวภาษาไทย แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ความหวังต่ออนาคตของวรรณศิลป์ไทยจึงอยู่ที่การสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับความเปลี่ยนแปลงของโลก และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน เพื่อให้วรรณศิลป์ไทยคงอยู่และเจริญรุ่งเรืองไปในอนาคต





การเดินทางสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ ระดับโลก: การเข้าร่วม Impact Rankings เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

■ ธนิตา สุจริตธรรม

ที่มาและความสำคัญ

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก หลังจากองค์การสหประชาชาติและประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศ ร่วมกันรับรอง SDGs ในปี ๒๐๑๕ โดยตั้งเป้าหมายที่จะบรรลุ ๑๗ เป้าหมายภายในปี ๒๐๓๐ แนวทางนี้มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนจากมิติต่าง ๆ เช่น ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งขาดความเป็นธรรม

ความสำคัญของ SDGs เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในช่วง ๔ ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อทรัพยากรโลก เช่น ปัญหามลพิษ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Rockström et. al., 2009) ความท้าทายนี้กระตุ้นให้ทุกประเทศต้องร่วมกันหาทางออกอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างโลกที่ยั่งยืนสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave No One Behind) แนวคิดนี้ได้รับการบรรจุเป็นวาระ

**SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS**



ระดับนานาชาติ ซึ่งถูกนำไปใช้ในหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ การผลิต การบริโภค การท่องเที่ยว และการออกแบบเมือง โดยเน้นการกระจายผลประโยชน์ที่เท่าเทียมและเป็นธรรม เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและมีชีวิตที่มีคุณภาพตามเป้าหมายของ SDGs

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Impact Rankings) ตามเกณฑ์ของ Times Higher Education (THE)

การจัดอันดับ “Impact Rankings” เป็นการประเมินมหาวิทยาลัยทั่วโลกตามการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่มีอยู่ ๑๗ ข้อ ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อให้การพัฒนาครอบคลุม (Inclusive) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง (Transformative) และบูรณาการ (Integrated) เปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยที่สอนระดับปริญญาตรีและสูงกว่าสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่กำหนดจำนวนผลงานวิจัยขั้นต่ำสำหรับการเข้าร่วม แม้ว่า SDGs ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่มหาวิทยาลัยถือเป็นหนึ่งในทรัพยากรสำคัญในการรวบรวมทรัพยากร ความรู้ และความเชี่ยวชาญเพื่อตอบสนองในการบรรลุเป้าหมาย

Impact Rankings จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยเกิดความตระหนักในบทบาทและความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม อีกทั้งการจัดอันดับยังเป็นการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้แสดงผลงานเชิงบวกที่ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับ SDGs

เป้าหมาย กลไกและระบบการดำเนินงานในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๑) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัย

- เพื่อยกระดับผลการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยโลกด้านความยั่งยืน โดย THE Impact Ranking อยู่ในช่วงอันดับ ๓๐๐ - ๔๐๐ และอยู่ในสามอันดับแรกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในระยะ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

- เพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระยะ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐

(๒) กลไกเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัย เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลไกการดำเนินงานเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจะใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การวางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ และปรับให้เหมาะสม ทำให้เกิดผลลัพธ์การดำเนินงานที่ดี ร่วมกับกลไกการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ THE กล่าวคือ เกณฑ์การประเมินถูกสร้างขึ้นแตกต่างกันของแต่ละ SDGs มหาวิทยาลัยที่จัดส่งข้อมูลเพื่อเข้าร่วมการจัดอันดับจะได้รับคะแนนและอันดับในแต่ละ SDGs ที่ส่งข้อมูล มหาวิทยาลัยที่ประสงค์จะเข้ารับการจัดอันดับในภาพรวมจำเป็นต้องส่งข้อมูลอย่างน้อย ๔ เป้าหมาย หนึ่งในนั้นคือ SDGs ๑๗ การสร้างความร่วมมือในระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การคิดคะแนนรวมเป็นการนำคะแนนของ SDGs ๑๗ (ร้อยละ ๒๒ ของคะแนนทั้งหมด) รวมกับคะแนนมากที่สุดอีก ๓ เป้าหมาย (แต่ละ SDGs มีคะแนนร้อยละ ๒๖ ของคะแนนทั้งหมด) คะแนนของแต่ละ SDGs จะอิงตามเกณฑ์ชี้วัด (Metric) ของ SDGs นั้น ๆ และแต่ละเกณฑ์ชี้วัดจะมี



รายละเอียดและตัวชี้วัดย่อย (Indicator) คะแนนสูงสุดของแต่ละเกณฑ์ชี้วัดจะขึ้นอยู่กับการจัดสรรร้อยละภายในของ SDGs นั้น และร้อยละโดยประมาณจากคะแนนรวมทั้งหมดในกรณีที่ใช้ SDGs นั้นในการจัดอันดับในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

(3) รูปแบบการดำเนินงานเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัย เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยได้เริ่มวางรากฐานการพัฒนาเชิงนโยบายด้านความยั่งยืน SDGs ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ และ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๕ - ๒๕๖๙) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ ผ่านการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) โดยในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๕ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา อธิการบดีของมหาวิทยาลัย ในขณะนั้น ได้ประกาศนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) เพื่อให้บุคลากรและนักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าว โดยแบ่งเป้าหมายการพัฒนาออกเป็น ๕ มิติ (5Ps) ดังนี้



รูปภาพที่ ๑
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา
ประกาศนโยบายขับเคลื่อน SDGs และ
Green University

๑. การพัฒนาคน (People) มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งยังสนับสนุนสิทธิของทุกเพศ รวมถึงนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

๒. เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) พัฒนาชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียน ตามโมเดล BCG เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเจริญยั่งยืนในท้องถิ่น

๓. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Planet) มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) ผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้พลังงานคาร์บอนต่ำ พร้อมทั้งให้ความรู้ในการจัดการขยะและมลพิษ

๔. สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการลดความรุนแรงในองค์กร โดยร่วมมือกับทั้งภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ



๕. ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อพัฒนางานวิจัยและวิชาการให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการดำเนินงานปี ๒๕๖๔-๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการต่อยอดจากกระบวนการในปี ๒๕๖๔ โดยทำการประเมินและปรับปรุงกระบวนการขับเคลื่อนเป้าหมายที่สำคัญ ดังนี้

๑. มอบหมายผู้ช่วยอธิการบดีในการรับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดตั้งทีมงานหลัก (SDG Core Team) เพื่อกำหนดแผนงานและขับเคลื่อนกลไกที่สอดคล้องกับการจัดอันดับ Impact Rankings

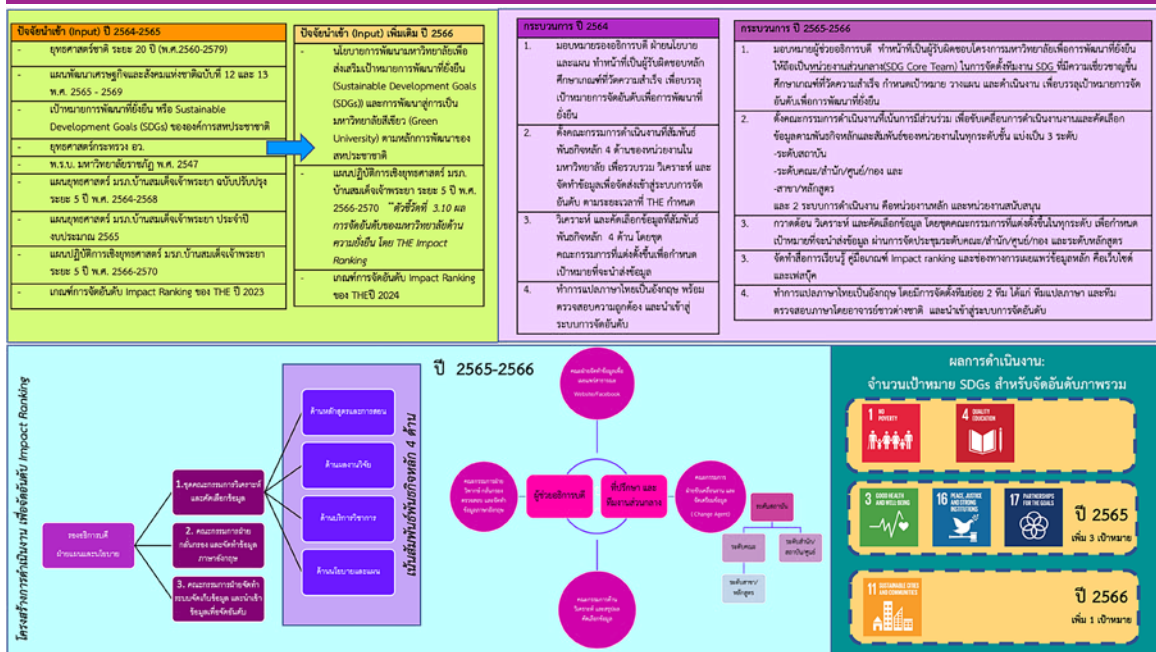
๒. ทีมงานหลัก (SDG Core Team) ร่วมขับเคลื่อนงานร่วมกับ ๒๔ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย (SDG Change Agents) เน้นขับเคลื่อนงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเชิงบูรณาการ โดยมีการเชื่อมโยงการพันธกิจของหน่วยงานต่าง ๆ และร่วมกันสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับ SDGs ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในมหาวิทยาลัย

๓. ขยายเครือข่ายการดำเนินงาน SDGs ผ่านการมีส่วนร่วมกับชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

๔. พัฒนาระบบฐานข้อมูลในการติดตามความก้าวหน้า ของโครงการ SDGs เพื่อให้สามารถประเมินความสำเร็จและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. จัดทำและเผยแพร่ผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใสในรูปแบบรายงานและผ่านสื่อออนไลน์

รูปภาพที่ ๒: รูปแบบการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในการพัฒนางานการจัดอันดับเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในช่วงปี ๒๕๖๔-๒๕๖๖



เงื่อนไขความสำเร็จ

- ผู้รับผิดชอบและผู้ปฏิบัติงานควรมีทักษะพื้นฐานทางภาษาอังกฤษค่อนข้างดี และเข้าใจหลักสำคัญ การตีความหมายของตัวชี้วัดตาม Matric ต่าง ๆ และเกณฑ์การจัดอันดับที่มีการปรับปรุงในทุกปี สามารถทำงานร่วมกันกับทีม THE ที่เป็นชาวต่างชาติในเรื่องการมีส่วนร่วมและการประสานความร่วมมือได้
- ลักษณะการทำงานต้องอาศัยทักษะการทำงานเป็นทีม และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เข้มแข็ง เนื่องจากต้องมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานในหลายระดับ และหลากหลายรูปแบบการทำงาน
- ต้องสร้างระบบการดำเนินงาน และระบบสารสนเทศในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่ดี
- ต้องมีทีมในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อวางแผนการจัดอันดับที่ดีขึ้น
- ต้องสร้างทีมส่วนกลางในการประสานงาน และทีม SDGs ประจำหน่วยงาน เพื่อช่วยสื่อสาร ติดตามข้อมูล และพัฒนา/ขับเคลื่อนงาน

ผลลัพธ์ที่สำคัญของการดำเนินงาน

ผลการจัดอันดับ Impact Rankings ๒๐๒๓ และ ๒๐๒๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ส่งข้อมูลเข้าร่วมเพื่อจัดอันดับมหาวิทยาลัยในภาพรวม พบว่า มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับเป็นที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในช่วงตลอดระยะเวลา ๒ ปี (ดังแสดงในรูปที่ ๒) และเป็นอันดับที่ ๒๐ และ ๒๑ ของไทย โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ 1: ผลการเปรียบเทียบคะแนน 4 เป้าหมายที่ดีที่สุดใช้ในการจัดอันดับ Impact Rankings 2023 และ 2024						การวิเคราะห์ผลคะแนนอย่างง่าย	
2023				2024			
เป้าหมาย	คะแนน	อันดับโลก		คะแนน	อันดับ	เป้าหมาย	
SDG1	58.0	201-300		60.0	201-300	SDG 1	คะแนนดีขึ้น
SDG3	51.5	601-800		61.3	201-300	SDG 11	เปลี่ยนเป้าหมาย และมีผลของการจัดอันดับ และคะแนนที่อยู่ในช่วงที่ดีที่สุดที่มหาวิทยาลัยเคยได้รับการประเมิน
SDG 16	54.2	401-600		56.2	401-600	SDG 16	คะแนนดีขึ้น
SDG 17	79.4	201-300		59.1	801-1000	SDG 17	คะแนนน้อยลงมาก โดยพบว่า ได้รับคะแนนน้อยมากที่สุดในประเด็นการขับเคลื่อนงานทั้ง 17 เป้าหมาย
Overall	62.2	601-1000		61.8	801-1000	Overall	คะแนนลดลงเล็กน้อย



การเปลี่ยนแปลงสำคัญเพื่อก้าวสู่ความยั่งยืนของมหาวิทยาลัย

จัดงานสัปดาห์ BSRU-SDGs ของมหาวิทยาลัย 	นักศึกษากว่า ๓,๐๐๐ คน มีความรู้ ความเข้าใจ และรับรู้ถึงความสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs ๒๔ หน่วยงาน ร่วมพัฒนาสถานี มีสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่แสดงผลงาน SDGs และถ่ายทอดสู่หลากหลายจากทั้งส่วนงานที่นักศึกษา และบุคลากรใน SDGs และ ๒๔ หน่วยงานมหาวิทยาลัย	ระดับความร่วมมือ ภายในมหาวิทยาลัย
มีการจัดสรรทุนสนับสนุนนโยบายจัดความยากจน (No Poverty SDG)	นักศึกษาได้รับทุนจำนวน ๒๐ ทุน เพื่อเป็นทุนสนับสนุนค่าธรรมเนียมการศึกษา โดยสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน	
มีหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	มีนักศึกษาระดับปริญญาเอกกว่า ๕๐ คน มีผลงานวิจัย SDGs ที่พิมพ์ตั้งแต่ปี ๒๐๒๔ เป็นต้นไป อย่างน้อย ๕๐ ผลงาน	
มีโครงการมหาวิทยาลัยสีเขียว(Green University)	มีการลดใช้พลังงานไฟฟ้า และนำพลังงานหมุนเวียนจากการติดตั้งโซลาร์เซลล์มาใช้ มีการจัดการขยะโดยใช้หลัก ๓ Rs และขอใบรับรองการปลดปล่อย GHGs	ระดับชาติ : ME A และ TGO
มีโครงการแลกเปลี่ยนด้าน SDGs กับองค์กรภายนอกและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ	นักศึกษาและคณาจารย์กว่า ๕๐ คน ได้รับทุนเข้าร่วมโครงการ BIOGANG BCG BOOTCAMP นักศึกษาจากประเทศอาเซียนใน MOU เข้าร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองความยั่งยืนในงานสัปดาห์ BSRU-SDGs ของมหาวิทยาลัย คณาจารย์ทั้ง ๖ คณะเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน SDGs ณ NPTU ไต้หวัน	ระดับชาติและนานาชาติ





สร้างผู้ประกอบการน้อย: สร้างสมรรถนะ สร้างความภูมิใจ

■ รัตนา ศรีสุวรรณ

การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการทำงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตระหนักในภารกิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้ดำเนินการหลายประการ โดยเฉพาะการยกระดับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล และการพัฒนาโรงเรียนสาธิตให้เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้

ด้วยความตระหนักในภารกิจดังกล่าว ในปี ๒๕๖๖ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงจัดกิจกรรมหลายอย่าง กิจกรรมที่สร้างความภูมิใจและสะท้อนการมีศักยภาพและสมรรถนะ การคิดขั้นสูงของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คือ การร่วมการแข่งขัน การออกแบบทางความคิดและการวางแผนธุรกิจแบบผู้ประกอบการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาอย่างมุ่งมั่น นำไอเดียใหม่ ๆ ไปสู่การดำเนินการ เข้าใจคุณค่าของการสร้างความสัมพันธ์และตามหาโอกาสในการเชื่อมต่อกับผู้อื่นที่สามารถช่วยให้ประสบความสำเร็จ สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สามารถค้นหาวิธีการสร้างความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด กำหนดเป้าหมายในระยะยาว และการทำงานเพื่อประสบความสำเร็จ ที่สำคัญคือฝึกฝนความคิดผู้ประกอบการ



(Entrepreneurial Mindset) ที่มีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินและสามารถจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการทำงานงบประมาณ การทำนายและการตัดสินใจเกี่ยวกับการเงิน พร้อมรับความเสี่ยงที่คำนวณได้เพื่อพัฒนาเป้าหมายและเข้าใจว่าไม่ใช่ทุกความเสี่ยงจะนำไปสู่ความสำเร็จ

เนื่องจากผู้เขียนเป็นหนึ่งในแกนนำการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จึงได้เชื่อมโยงกิจกรรมดังกล่าวกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยพบว่ากิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูง ในประเด็นนี้สามารถวางแผนและดำเนินการสำรวจตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นหลักฐาน เลือกรีวิวการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสร้างแบบจำลองความคิด เพื่ออธิบายแนวคิดที่ใช้ในการออกแบบการแก้ปัญหา นำเสนอข้อสรุปรวมทั้งเปรียบเทียบและประเมินข้อสรุปที่แตกต่างหรือตรงข้ามกับข้อสรุปของตนโดยใช้เหตุผลและหลักฐานที่หลากหลาย และด้านการจัดการตนเองสามารถมองเห็นข้อจำกัดและแนวทางการพัฒนาตนเอง กำหนด ลงมือทำ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแผนพัฒนาตนเอง

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนผ่านกิจกรรมดังกล่าวมี ๒ ส่วน คือการจัดกิจกรรมการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญ และกิจกรรมการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ รายละเอียด ดังนี้

๑. กิจกรรมการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญ

- กิจกรรมการพัฒนาความรู้

ในการพัฒนาความรู้นั้นได้มีการจัดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้แนวคิดผู้ประกอบการจากแพลตฟอร์ม Edap ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ตามความสะดวกของนักเรียนที่มีการทดสอบระหว่างการเรียนรู้ในระบบอย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนสามารถทราบผลการทดสอบได้ทันที ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงความรู้และแนวคิดตลอดเส้นทางการเรียนรู้

- กิจกรรมการพัฒนาทักษะ

ในการพัฒนาทักษะนั้นได้มีการจัดโอกาสให้นักเรียนฝึกทักษะสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน และการออกแบบ การวิเคราะห์ปัญหา การสำรวจ การสืบค้น และการรวบรวมข้อมูล การคิดนอกกรอบ/แปลกใหม่ และการนำเสนอ

- กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ

ในการพัฒนาคุณลักษณะนั้นได้ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ ครูพี่เลี้ยง และผู้ปกครอง ได้สร้างความตระหนัก ความมุ่งมั่น ความมั่นใจในตนเอง และความมานะพยายามโดยผู้เชี่ยวชาญ ครูพี่เลี้ยง และผู้ปกครองร่วมกัน ชี้ชวน/สร้างความตระหนักในศักยภาพของตนเอง ให้การชื่นชมจากการสะท้อนจุดเด่นของผลงาน ให้กำลังใจและแนะแนวทางการทำงานให้พัฒนาขึ้น



๒. กิจกรรมการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

นักเรียนได้ฝึกปฏิบัตินำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

มีการกำหนดปัญหาที่เกิดในสังคมหาแนวทางในการแก้ปัญหาสำรวจข้อมูลเชิงการตลาด เพื่อวางแผนทางธุรกิจด้วยแนวคิดผู้ประกอบการ ออกแบบและสร้างแบบจำลองทางความคิด สร้างนวัตกรรมผลงานและนำเสนอผลงานหลายครั้งทั้งที่บ้าน และโรงเรียน โดยมีการระดมความคิดของสมาชิกในการใช้ข้อมูลที่สำรวจมาแล้วกำหนดปัญหา โดยเลือกปัญหาที่สมาชิกกลุ่มหวาดด้วยเสียงข้างมากมาเป็นปัญหาหรือจุดอ่อน (Pain Point) และสมาชิกกลุ่มร่วมกันออกแบบและสร้างแบบจำลองทางความคิดและการวางแผนธุรกิจด้วยแนวคิดผู้ประกอบการเพื่อสร้างนวัตกรรมผลงานมาแก้ปัญหาให้กับสังคม โดยมีผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญและครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ

ร่วมการแข่งขันการนำเสนอผลงานแบบออนไลน์ในรอบคัดเลือกกลุ่มที่เข้ารอบจะได้เข้าร่วมการแข่งขันในรอบชิงชนะเลิศ

แข่งขันการนำเสนอการออกแบบทางความคิดและการวางแผนธุรกิจด้วยแนวคิดผู้ประกอบการ เป็นการนำเสนอผลงานนวัตกรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหาให้กับสังคมและการวางแผนเชิงธุรกิจด้วยแนวคิดผู้ประกอบการ ซึ่งใช้เวลาในการแข่งขัน ๓ นาที และกรรมการ ถามตอบ ๓ ท่าน ๑๕ นาที โดยดูจากนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์อุปนิสัยแบบผู้ประกอบการ แบบจำลองทางธุรกิจ และทักษะการตอบคำถาม



โดยส่วนนี้จะนำเสนอเพียง ๑ ชิ้นงาน คือผลงานของกลุ่ม Sleeping Box



3-5 Stars Hotel ★



- ปลอดภัย ✓
- ความสะอาด ✗
- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ✗
- ราคาจับต้องได้ ✗

fleabag



- ปลอดภัย ✗
- ความสะอาด ✓
- เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ✗
- ราคาจับต้องได้ ✓



Inside Sleeping Box



Single Bed
99/hour
399/night



Double Bed
179/hour
499/night



Tripple Bed
279/hour
699/night

SDGs



Sleeping Box



- ปลอดภัย ✓
- สะอาด ✓
- เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ✓
- ราคาจับต้องได้ ✓

7Ps

PRODUCT
 คือที่พักสะอาด ปลอดภัย
 คุ้มสบาย ราคา เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

PRICE
 ราคาจับต้องได้

PLACE
 ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองท่าหลักที่เป็น
 เส้นทางใช้เวลานานในการเดินทาง

PROMOTION
 มีการโปรโมตผ่านช่องทางโซเชียล
 และมีการให้คำแนะนำแก่ลูกค้าก่อน
 ว่าจะใช้บริการ

PEOPLE
 มีพนักงานให้บริการที่ประทับใจ
 ทุกท่าน

PROCESS
 ใช้เทคโนโลยีร่วมกับการ
 บริการ

PHYSICALLY EVIDENCE
 มีการตกแต่งให้สวยงาม
 และทันสมัย

Business model

ค่าใช้จ่าย	20,000 บาทต่อเดือน
ค่าเช่าที่	23,889 บาทต่อเดือน
ค่าทำ 16box และเครื่องใช้ในห้อง	36,000 บาทต่อเดือน
ค่าพนักงาน 3 คน (1 คนต่อกะ)	5,000 บาทต่อเดือน
ค่าพนักงานรักษาความปลอดภัย (แชร์ร่วมกับบิมน)	3,000 บาทต่อเดือน
ค่าซ่อมบำรุง	1,200 บาทต่อเดือน
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	89,089 บาทต่อเดือน
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี	1,069,067 บาทต่อปี

Business model

รายได้

คิดเฉลี่ย 450 บาทต่อเตียงต่อวัน (คิด 10 เตียง) 135,000 บาทต่อเดือน

กำไร 45,911 บาทต่อเดือน 52%

รายได้ต่อปี 1,620,000 บาทต่อปี

กำไร 550,933 บาทต่อปี 52%

นอกจากผลงานดังกล่าวแล้วยังได้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้มากมาย



๖๐
ศรีสมเด็จ' ๖๘

สิ่งที่ครูได้เรียนรู้

จากการทำงานดังกล่าว ผู้เขียนได้เรียนรู้ว่าแนวคิดผู้ประกอบการ เป็นแนวคิดที่แสดงศักยภาพของบุคคลที่สามารถจัดการกับปัญหาและสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา โดยแนวคิดผู้ประกอบการไม่ใช่แนวคิดเชิงธุรกิจ แต่เป็นแนวคิดที่จะแก้ปัญหา สร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาให้กับองค์กร สังคม และประเทศชาติ โดยพบว่าพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากผ่านกระบวนการเสริมสร้างแนวคิดผู้ประกอบการ จะเห็นพฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนไปคือ คิดวางแผนกับการเรียนในอนาคต แนวทางอาชีพ กล้าคิด สามารถแก้ปัญหา เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่คับขัน กล้าแสดงแนวคิดและเหตุผลเพื่อสนับสนุนแบบจำลองทางความคิดของตนเอง

ผลงานที่ภูมิใจ

นักเรียนได้รับรางวัลมากมายดังเช่นผลงาน ๓ ชิ้นที่น่าภูมิใจ ซึ่งผู้สนใจสามารถสืบค้นข้อมูลได้ตามข้อมูลนี้

กลุ่ม Long Live Life

https://www.canva.com/design/DAFxnxFNUWI/_Dpn4Pcz_YP86y-Q2OwDezw/editutm_content=DAFxnxFNUWI&utm_campaign=design-share&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

กลุ่ม Sleeping Box

https://www.canva.com/design/DAF_AUtdwh0/CEpLJlP8ysD9K_
https://www.canva.com/design/DAF_AUtdwh0/CEpLJlP8ysD9K_NB7yN-4bQ/viewNB7yN4bQ/view

กลุ่ม Learn Grow

https://www.canva.com/design/DAF_NFENv4A/rjvSh7xgPphQIt6e-bYbMfw/edit



เอกสารอ้างอิง

รัตนา ศรีสุวรรณ. (๒๕๖๗). โครงการบ่มเพาะและพัฒนาแกนนำการออกแบบและการจัดการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะ. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. กรุงเทพมหานคร.
อัมพรศักดิ์ อังคทะวานิช. (๒๕๖๔). Pitch@School. Global Entrepreneurship Network Thailand, (GEN Thailand). กรุงเทพมหานคร.





การหนุนเสริมการทำงาน จัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

■ บังอร เสรีรัตน์

เกริ่นนำ

โลกยุคใหม่ที่เรียกกันว่าโลก VUCA โลก BANI หรืออาจจะมีย่ออื่น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนการเป็นโลกที่วุ่นวายสับสนเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลเนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเจริญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบกับความก้าวหน้าด้านการแพทย์ ทำให้คนอายุยืน สังคมจึงมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก การที่บุคคลจะอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวการจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการวางแผนกำหนดนโยบายเพื่อเตรียมพร้อมบุคคลในสังคม

ประเทศไทยมีความตระหนักในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด มุมมอง และแนวทางการจัดการศึกษาในลักษณะการกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมาได้มีการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ มีการจัดทำกรอบสมรรถนะ ตลอดจนได้มีการร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น และเพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ กระทรวงศึกษาธิการได้มีการนำร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมในหลายจังหวัดทั้งโดยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ



๖๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ผู้เขียนในฐานะคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีภารกิจสำคัญ ๔ ประการคือ สอน ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม วิจัย และบริการวิชาการสู่สังคม อีกทั้งเป็นคณาจารย์ที่สังกัดคณะครุศาสตร์มีความตระหนักว่า **การเตรียมการในเรื่องการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นวาระสำคัญของประเทศ** จึงได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริการวิชาการสู่สังคมโดยร่วมเป็นผู้วิจัย และคณะทำงานของกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนงานการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะในหลายลักษณะ

ระบบกลไกหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ในส่วนนี้จะเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบกลไกหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ **ที่เป็นข้อเหวี่ยงสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน** โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาฐานสมรรถนะ

จากการทำงานวิจัยร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาอย่างต่อเนื่องพบว่า มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ๙ แนวทางคือ แนวทางที่ ๑ การจัดสถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ แนวทางที่ ๒ การใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ แนวทางที่ ๓ การบูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ แนวทางที่ ๔ สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน แนวทางที่ ๕ การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน แนวทางที่ ๖ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning) แนวทางที่ ๗ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้วยทฤษฎีปัญหา แนวทางที่ ๘ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่มีความพิเศษ แนวทางที่ ๙ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน บนความต้องการ/ความสนใจของผู้เรียน

การนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทั้ง ๙ แนวทางไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องมีการจัดปัจจัยหนุนเสริม สนับสนุนช่วยเหลือโดยวิธีการต่าง ๆ ทั้งโดยสถานศึกษา และองค์กร/หน่วยงาน/บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เรียกว่า**การจัดระบบ กลไกการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ** ซึ่งหมายถึงชุดขององค์ประกอบ และกระบวนการดำเนินการที่มีการทำงานอย่างสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะ โดยผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัว ได้คิด ปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญ และได้มีโอกาสนำสิ่งเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการทำงาน แก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มีข้อค้นพบสำคัญ ๒ ส่วนที่ต้องทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน ดังนี้

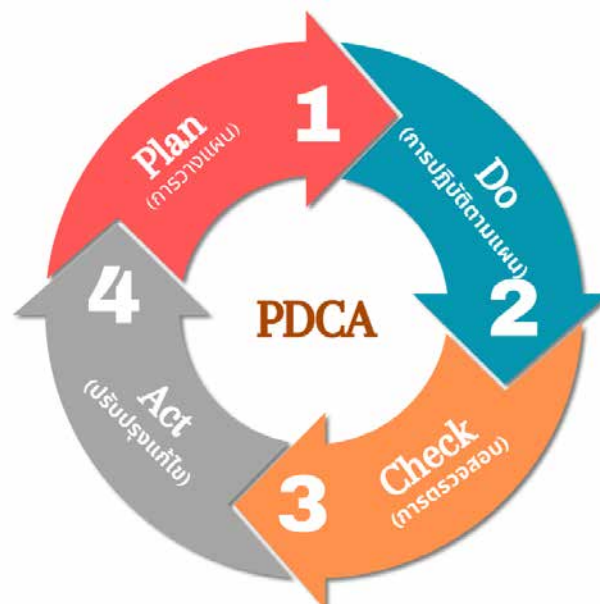
ส่วนที่ ๑ เป็นระบบกลไกการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะภายนอกสถานศึกษา ๔ ประการ คือ

- ๑) การจัดฐานความรู้ และประสบการณ์
- ๒) การจัดหา และเตรียมโค้ชและพี่เลี้ยง
- ๓) การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ
- ๔) การดำเนินการ ๔ ขั้นตอน (4P): ขั้นตรวจสอบเบื้องต้น (Preliminary Verification) ขั้นเตรียมการทำงาน (Preparation) ขั้นการปฏิบัติงานสร้างสมรรถนะ (Practical) และขั้นการเผยแพร่ผลผลิต (Production)



ส่วนที่ ๒ เป็นระบบกลไกการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
ภายนอกสถานศึกษา ๖ ประการ ได้แก่

- ๑) การทบทวนต้นทุนการทำงาน
- ๒) การจัดกลยุทธ์การทำงานที่เหมาะสมกับต้นทุน และบริบทของ
ตนเอง
- ๓) การสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมโดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ และ
เทคโนโลยีรองรับการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ
- ๔) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะการพัฒนาครูให้มีความรู้
ทักษะ และแรงจูงใจและสร้างวัฒนธรรมการทำงานตามกระบวนการชุมชน
แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community)
- ๕) การใช้วงจรคุณภาพในการขับเคลื่อนการบริหารงานการดำเนินงาน
ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ Plan – Do - Check – Act ซึ่งเป็นกระบวนการ
ที่ใช้ในการปรับปรุงการทำงานอย่างเป็นระบบ



๖) การสร้างเครือข่ายการทำงาน

จากข้อมูลระบบกลไกข้างต้นมีประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนจะขยายความให้
กระจ่างยิ่งขึ้นคือ **ระบบกลไกการจัดทำ และเตรียมโค้ชและพี่เลี้ยง** ที่พบว่า หาก
ได้จัดให้มีการเตรียมโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีคุณลักษณะ ๕ ประการ ที่เรียกว่า **พี่เลี้ยง
๕ ข** ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้
ฐานสมรรถนะ ซึ่งส่งผลอย่างชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ดังนี้

ข.๑ **ชวนคิดชวนทำ** เป็นลักษณะของโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีความเอื้ออารี
และเข้าใจครู มีความเป็นกัลยาณมิตร ที่เน้นการทำงานในลักษณะชวนคิดชวนทำ
ชวนคิดชวนคุยแบบเพื่อนสนิท ไม่เป็นการคุยแบบทางการ



ข.๒ **ชัดเจน** เป็นลักษณะของโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และมีความชัดเจนในองค์ความรู้สำคัญโดยเฉพาะเกี่ยวกับ สมรรถนะ การศึกษาฐานสมรรถนะ แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และบริบทการทำงาน

ข.๓ **ชี้ช่อง** เป็นลักษณะของโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีความรอบรู้ในงาน และมีความสามารถในการแนะนำแนวทางที่เหมาะสมกับครูแต่ละคน ซึ่งมักจะมีความแตกต่างกันทั้งด้านความมุ่งมั่น แรงจูงใจ ประสบการณ์การทำงาน

ข.๔ **ชื่นชม** เป็นลักษณะของโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีความสามารถในการหาจุดเด่น ความพิเศษของครูแต่ละคนมายกย่องให้เกิดกำลังใจในการทำงาน

ข.๕ **เชื่อมโยง** เป็นลักษณะของโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีมุมมองการทำงานอย่างเป็นองค์รวม สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายอื่นทำให้การเรียนรู้ลุ่มลึก ขยายวง และมั่นคงมากขึ้น

สรุปสาระสำคัญ

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาซึ่งประเทศไทยให้ความสนใจและได้มีการศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่สามารถเตรียมคนให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะให้เกิดผลต้องมีการดำเนินการในหลายลักษณะทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ที่ต้องจัดระบบกลไกต่าง ๆ รองรับโดยเฉพาะ การเตรียมโค้ชและพี่เลี้ยงที่มีคุณลักษณะเหมาะสม ที่จะช่วยเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนให้การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเกิดผล





สร้างสุข สร้างสมรรถนะ

■ สิริชัย เอี่ยมสะอาด

■ ชัยวรรณ สายเผ่าพันธุ์

เกริ่นนำ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ๑. การบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์เพื่อยกระดับการพัฒนาท้องถิ่น ๒. พัฒนาศักยภาพการผลิตและพัฒนาครู การวิจัยและนวัตกรรม ๓. ยกระดับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล และ ๔. การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ที่ ๒ ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนสาธิตให้เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายโรงเรียน ผู้บริหาร คณาจารย์ และศาสตราจารย์ ดร.บงอร เสรีรัตน์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้ จึงได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑. การบ่มเพาะและพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะให้แก่แกนนำการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โดยมีการประชุมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง มีการทบทวนต้นทุน และเชื่อมโยงสู่การจัดกิจกรรมต่างๆ มีการเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและนำผลงานการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมาเรียนรู้จากกันและกัน มีการเปิดชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะที่หน้างาน



๖๖
ศรีสมเด็จ' ๖๘

๒. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ณ โรงเรียนสุจิปุลิ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓. การศึกษาดูงานที่โรงเรียนปรัชชาธร แขวง/เขต คันทายาว กทม.

๔. การอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแก่เครือข่ายโรงเรียนที่สนใจในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๗ ทั้งออนไลน์ และออนไซต์ จำนวน ๒ ครั้ง มีผู้สนใจมากกว่า ๑๐๐ คน โดยมีวิทยากรคือ ศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์ ที่ปรึกษาโครงการ และแกนนำการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะทั้งในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ที่ได้นำเสนอผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนผ่านแนวทางการใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ และสมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวันโรงเรียน กิจกรรมนี้ทำให้คณะอาจารย์ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะและได้ความรู้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก



(ก)



(ข)



(ค)



ภาพที่ 1 (ก) (ข) ผู้บริหารและกลุ่มแกนนำเยี่ยมชมกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน และ(ค) การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
วันพุธที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗ ณ ห้องประชุม ชั้น ๑๒ อาคาร ๑๘ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



แนวทางการสร้างสุข สร้างสมรรถนะ

ฟิสิกส์เป็นหนึ่งในวิชาหลักสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นไปที่การใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลาย โดยมีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เข้าใจหลักการ ทฤษฎี ขอบเขต และข้อจำกัดของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการมุ่งเน้นให้เกิดทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและความสามารถในการแก้ปัญหาทางกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

จากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจึงปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการสอนในรายวิชานี้จากเดิมที่เน้นบรรยายและทำข้อสอบ มาใช้แนวทาง **๓ แนวทางการใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ** ที่พบว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับรายวิชาฟิสิกส์ โดยเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และมีความตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดการเรียนรู้ในวิชาฟิสิกส์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ อีกทั้ง**สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำทนาย สนุกสนาน มีความสุข และสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้** โดยเมื่อผู้เขียนวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ กับลักษณะการพัฒนาสมรรถนะพบว่า การสร้างให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะ/เจตคติ (Attribute/Attitude) ทักษะ (Skill) และความรู้ (Knowledge) นั้นตรงกับขั้นที่ ๑ – ๓ ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ส่วนการสร้างสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสนำองค์ความรู้จากที่เรียนนำมาประยุกต์ใช้จะตรงกับขั้นการขยายความรู้ (Elaboration Phase) ในขั้นที่ ๔ ส่วนขั้นที่ ๕ นั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ดังนี้

ขั้นตอน	ความสอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะ	กิจกรรมการเรียนรู้
๑. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase)	เตรียมคุณลักษณะ/เจตคติ (Attribute/Attitude)	ผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนด้วยการสาธิต การเปิดคลิปวิดีโอหรือภาพถ่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจหรือเห็นความสำคัญและอยากที่จะเรียนรู้
๒. ขั้นสำรวจและค้นพบ (Exploration Phase)	เตรียมทักษะ (Skill) และความรู้ (Knowledge)	ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมการทดลองในเนื้อหาที่เรียน โดยบทบาทของครูในขั้นนี้ จะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือที่ปรึกษา
๓. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation Phase)		ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ทดลองและสรุป อภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทดลอง จากนั้นผู้สอนชี้แจงความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นขณะทำการทดลอง และอธิบายเพิ่มเติมโดยผู้สอนอาจจะบูรณาการโดยการใช้อินเทอร์เน็ตหรือภาพถ่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น
๔. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase)	สร้างสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสนำองค์ความรู้จากที่เรียนนำมาประยุกต์ใช้	ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ หรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น เพื่อพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนให้ลึกซึ้งมากขึ้น เช่น การให้ผู้เรียนออกแบบและสร้างสิ่งประดิษฐ์อย่างง่าย
๕. ขั้นประเมิน (Evaluation Phase)	ผู้เรียนประเมินตนเอง	ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้



ความสุขและสมรรถนะที่เกิดขึ้น

จากที่ผู้เขียนได้นำแนวทาง ๓ แนวทางการใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาสมรรถนะในรายวิชาฟิสิกส์ โดยเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในปีการศึกษา ๒๕๖๖ ผู้เขียนพบว่าเกิดผลที่น่าสนใจ โดยในส่วนนี้ผู้เขียนจะเสนอข้อมูล ๓ ส่วนดังนี้

๑. สมรรถนะผู้เรียนที่พัฒนาขึ้น

จากการจัดการเรียนรู้ข้างต้นผู้สอนพบว่าสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีดังนี้ ๑) สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูง และ ๒) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม โดยผู้เรียนมีพฤติกรรมดังนี้ คือ ผู้เรียนสามารถสร้างแบบจำลองทางความคิดเพื่ออธิบายแนวคิดที่ใช้ในการออกแบบการแก้ปัญหา และสามารถนำองค์ความรู้จากเนื้อหาที่เรียนมาสร้างสิ่งประดิษฐ์ตามโจทย์ที่กำหนดได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้แสดงออกถึงการทำงานเป็นทีม มีการระดมความคิด แบ่งหน้าที่ในการทำงาน และมีความสามัคคีในทีม

๒. เสียงสะท้อนจากนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

จากการตรวจสอบความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ สะท้อนว่าการเรียนแบบฐานสมรรถนะทำให้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงาน ความสามัคคีในทีม การได้ลงมือทำสิ่งประดิษฐ์จากความรู้ที่เรียนทางทฤษฎีทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนและรู้จักการนำเอาความรู้มาประยุกต์ใช้ ที่สำคัญยังสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ด้วย ในขณะที่นักเรียนบางส่วนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การเรียนแบบฐานสมรรถนะไม่เพียงแต่ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเท่านั้นแต่ยังมีความสุขและสนุกกับการได้สร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับเพื่อนด้วย

๓. เสียงสะท้อนจากผู้ปกครอง

ผลการสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเกิดความสุข และความมุ่งมั่นเป็นอย่างมาก ดังเช่นผู้ปกครองของน้อง A (นามสมมุติ) เล่าให้ฟังว่า “น้อง A ดูมีความสุขและรู้สึกสนุกกับการเรียนวิชาฟิสิกส์โดยเฉพาะเวลาได้สร้างสิ่งประดิษฐ์ร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม” ในขณะที่ผู้ปกครองของน้อง B (นามสมมุติ) เล่าให้ฟังว่า “ถึงแม้วิชาฟิสิกส์จะเป็นวิชาหนึ่งที่เรียนยากแต่น้อง B กลับไม่รู้สึกกดดันในการเรียน เพราะกิจกรรมที่ได้ทำในชั้นเรียนทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นและไม่จำเป็นต้องเรียนพิเศษเพิ่มเติมจากที่อื่นอีก”

ก้าวต่อไป

ในปี ๒๕๖๗ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้กำหนดนโยบายค่านิยมองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาว่า “BSRU PHENOMENA” ซึ่งสรุปใจความพอสังเขปดังนี้



บ้านสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	ทุ่งเพ็ญรอบด้าน
ประดิษฐ์ผู้ประกอบการ	ประสานสามัคคี
ใจฟูสุขภาพดี	มีเกียรติและศักดิ์ศรี
รักษาวินัยธรรมประเพณี	สัจจะที่ต่างกัน
มุ่งมั่นสร้างสรรค์	เชิดชูสถาบัน
ชาติศาสน์กษัตริย์	ตราบนันต์ จิรจิตกาล

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มุ่งมั่นในการทำงานตามนโยบายค่านิยมองค์กรดังกล่าว ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญเชิงรุกในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถดำรงชีวิตและมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ มีสมรรถนะ และมีความสุข โดยมีความมุ่งมั่นในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ทีมแกนนำการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และนำผลการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนขยายสู่ผู้สนใจ เพื่อเตรียมพร้อมรับการจัดการศึกษาของประเทศที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ในส่วนการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในรายวิชาฟิสิกส์ก็จะขยายจากการพัฒนาสมรรถนะจากแนวทางรูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะเป็นแนวทางบูรณาการผสานสมรรถนะที่ดำเนินการในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะได้อย่างหลากหลาย สามารถเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างบูรณาการ และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน



เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แหมมณี และคณะ. (๒๕๖๕). แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะ และ การศึกษาฐานสมรรถนะ. เอกสารอัดสำเนา
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๔). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.





ศูนย์การศึกษาอุทกทองทวารวดี: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการบริหาร จัดการทรัพยากรชุมชนด้านการเกษตร สมุนไพร และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

■ ปณิตา แจ่มนาลาว

ศูนย์การศึกษาอุทกทองทวารวดี เป็นหน่วยงานเพียงแห่งเดียวของมหาวิทยาลัย ที่มีสถานที่ตั้งของหน่วยงานอยู่นอกมหาวิทยาลัย ตั้งอยู่เลขที่ ๙๕ หมู่ ๑ ตำบลสระยายโสม อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในอดีตเป็นหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่ชุมชนและท้องถิ่น

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวเศรษฐกิจไทยโดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศ และสถานการณ์โลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีประสิทธิภาพการผลิตในระดับต่ำ



นอกจากนี้ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสูงสุด ใน พ.ศ. ๒๕๗๔ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพ และการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศ ซึ่งมหาวิทยาลัยได้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ศูนย์การศึกษาอุทกขารวดี ให้มีความพร้อมกับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ บริการวิชาการ การวิจัย และพัฒนา นวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงได้กำหนดพันธกิจของหน่วยงานในการเป็นศูนย์บริการวิชาการแก่สังคมและท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอย่างเต็มรูปแบบ แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม และภาคประชาชนเพื่อร่วมพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นศูนย์กลาง การพัฒนาองค์ความรู้ การวิจัยและ นวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์แก่ท้องถิ่น และบูรณาการการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ๓ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพร และศูนย์การเรียนรู้สร้างเสริมฟื้นฟู สุขภาพผู้สูงวัยและประชาชนทั่วไป

ปัจจุบัน ศูนย์การศึกษาอุทกขารวดีได้มีการพัฒนาหน่วยงานเพื่อให้ บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ และให้บริการสถานที่ แก่หน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และประชาชน ทั่วไป ศึกษาอันมรดกศาสตร์พระราชามาเสริมสร้างความรู้ด้านอาชีพ พัฒนาศักยภาพ ทางการเกษตร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ของศูนย์การศึกษาอุทก ขารวดี พร้อมทั้งเป็นศูนย์รวมพันธุ์ไม้หายาก พันธุ์ไม้เศรษฐกิจ พันธุ์ข้าวพื้นเมือง สุพรรณบุรีและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน

แหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเกษตร

ฐานการเรียนรู้ด้านการเกษตร ฝึกทักษะประสบการณ์การใช้ชีวิตของ นักเรียนและนักศึกษาของมหาวิทยาลัย

- ๑) แปลงสาธิตต้นแบบทางการเกษตร เช่น กล้าย ข้าว พืชสวนครัว สมุนไพร ในครัวเรือนการเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน
- ๒) ฐานการเรียนรู้เกษตรผสมผสาน (หมายเลข ๑๐)
- ๓) กิจกรรมสาธิตข้าวนาโยน การใช้ปุ๋ยชีวภาพบำรุงพืช และด้าน การแปรรูปผลผลิต
- ๔) อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการนำเสนอสินค้าในรูปแบบออนไลน์



การแปรรูปผลผลิต

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรและสาธิตแก่ชุมชน โดยใช้โรงแปรรูปของหน่วยงานที่ได้รับมาตรฐาน จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นสถานที่ผลิต

- ๑) ผลผลิตเกษตรจากแปลงปลูกของศูนย์ฯ นำไปแปรรูปเพื่อจำหน่ายและเป็นของที่ระลึก ปัจจุบันผลผลิตจำนวน ๓ ชนิดที่ได้รับมาตรฐาน อย. ได้แก่ กลัวยฉาบรสหวาน ข้าว กข.๔๓ และข้าวไรซ์เบอร์รี่บรรจุถุง
- ๒) โรงแปรรูปสถานที่รับผลิตกระยาสารท มาตรฐาน อย. ให้กับ “ชุมชนขนมไทยบ้านดอนหอคอย”



ศูนย์การเรียนรู้สวนสมุนไพร

ศูนย์การเรียนรู้เพื่อรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นแหล่งเรียนรู้คุณลักษณะพืชสมุนไพรจากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนาไปสู่การแปรรูปสมุนไพรในเชิงพาณิชย์

- ๑) สวนสมุนไพรและแปลงสาธิตการปลูกพืชสมุนไพรว่านพระนิม
- ๒) อบรมเชิงปฏิบัติการการให้ความรู้ด้านพืชสมุนไพร ให้กับนักเรียน และประชาชนทั่วไป
- ๓) นิทรรศการสมุนไพร ณ ห้องศูนย์การเรียนรู้ และร่วมจัดนิทรรศการภายในงานกิจกรรมต่าง ๆ
- ๔) ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการใช้สมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพแก่ชุมชนภายในจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๕) พัฒนาระบบ QR Code ป้ายสมุนไพร ของแปลงประกวดสวนสมุนไพร ให้ข้อมูลสมุนไพร



ศูนย์สร้างเสริมฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป

ศูนย์การเรียนรู้เพื่อผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปได้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในการดูแลตนเองเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในครอบครัว หรือในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกาย จิตใจ และทางปัญญาได้อย่างยั่งยืน

- ๑) นิทรรศการสร้างเสริมฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป ณ ห้องศูนย์การเรียนรู้และร่วมจัดนิทรรศการภายในงานกิจกรรมต่าง ๆ
- ๒) ห้องบริการสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ
- ๓) พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการดูแลและฟื้นฟูสุขภาพ
- ๔) กิจกรรมการเรียนรู้ให้บริการนวดบำบัด และนวดเพื่อสุขภาพ



การบริการสถานที่พัก สถานที่อบรม และจัดประชุม

การบริการสถานที่พักเพื่อรองรับการให้บริการที่ครบวงจรโดยมีอาคารหอพักของท้าวท้าวดี อาคารสุริยมณฑล และบ้านพักเรือนรับรอง ที่มีความสะอาด ปลอดภัย และใกล้แหล่งชุมชน



การบริการสถานที่อบรมและจัดประชุม รองรับผู้เข้าอบรมได้จำนวน ๒๕๐ คน ห้องเรียน และห้องคอมพิวเตอร์พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีการก่อสร้างอาคารหอประชุม รองรับผู้เข้าอบรมได้จำนวน ๑,๐๐๐ คน ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการก่อสร้าง



ละครเพลง เรื่องสี่แผ่นดิน ฉบับพิเศษ

■ เพ็ญวิภา (ปัยวิทนากา) โสภากันท์

ดิฉันขอเป็นตัวแทนศิษย์เก่าบ้านสมเด็จฯ จากประเทศสหรัฐอเมริกา รายงานถึงกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่ทางศูนย์วัฒนธรรมไทย วัดมงคลรัตนาราม เมืองเบิร์กลีย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ.๒๕๖๗ ได้จัดให้มีการแสดงละครเพลงการกุศล เรื่อง “สี่แผ่นดิน” จากบทประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาปรับเป็นฉบับพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ แสดงไปเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๗ ณ โรงละคร Pinole Performing Arts Center, Pinole, California อำนวยความสะดวกโดย ดร.เพลินใจ กุณที่กาญจน์ การแสดงประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีผู้ชมทั้งชาวไทยและต่างชาติมาชมการแสดงกันเต็มโรงละคร (ที่ผู้คนได้ถึงสามร้อยคน)

ศูนย์วัฒนธรรมวัดมงคลรัตนาราม

เชื่อว่าท่านผู้อ่านคงจะคุ้นเคยกับศูนย์วัฒนธรรมไทยวัดมงคลรัตนาราม เมืองเบิร์กลีย์กันมาบ้างแล้ว แต่ดิฉันขอบันทึกไว้อีกสักครั้งว่า ศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ได้กำเนิดขึ้นด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะธำรงเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ทั้งทางด้านศาสนาพุทธ ภาษาไทย นาฏศิลป์ และดนตรีไทยให้เป็นที่ประจักษ์ในต่างแดน รวมทั้งเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยที่เกิดและเติบโตในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แสดงความสามารถในสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้จากศูนย์วัฒนธรรมไทยอีกด้วย



ความเกี่ยวข้องของศูนย์วัฒนธรรม เมืองเบิร์กลีย์กับ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จพระยานันมีมานานนับแต่ พ.ศ.๒๕๓๗ เมื่อมหาวิทยาลัยภายใต้ การริเริ่มของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ ชาญเลขา หรือ อาจารย์เอียดของ พวกเรา กับ ดร.เพลินใจ กุณทีกาญจน์ ริเริ่มโครงการสอนภาษาไทย นาฏศิลป์ ดนตรีและวัฒนธรรมไทย โดยได้คัดเลือกครูอาสาจากมหาวิทยาลัยเพื่อไปสอน นักเรียนวันอาทิตย์ ณ วัดมงคลรัตนาราม ที่ตั้งอยู่ในเมืองเบิร์กลีย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยครูอาสาจำนวนสองคนบ้าง สี่คนบ้างนั้นจะมีวาระคนละ หนึ่งปี ระหว่างที่คณะครูฝึกสอนนักเรียนก็จะให้โอกาสนักเรียนได้ออกแสดงในงาน เทศกาลสำคัญ ๆ ของวัด เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง และบางปีก็จะนำเสนอละคร ในหลากหลายรูปแบบ

ในการจัดทำละครแต่ละครั้งหรือแต่ละเรื่อง ดร.เพลินใจ กุณทีกาญจน์ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ได้อธิบายว่า เริ่มต้นจากการเลือกบทละครให้เข้ากับการรำการร้อง ที่สามารถจะสื่อหรือเสนอเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างแดนตามบริบทสถานการณ์ และให้ผู้ชมได้รับความบันเทิงพึงพอใจที่สุด ซึ่งทางศูนย์วัฒนธรรม โดยความร่วมมือ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ดำเนินการเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี สำหรับ พ.ศ.๒๕๖๗ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๗๒ พรรษา ทางคณะกรรมการศูนย์เห็นพ้องต้องกันว่า ต้องการจัดแสดง ละครเพื่อเทิดทูนและรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของบูรพกษัตริย์ที่ทรงมีต่อ พสกนิกรตลอดมา บทละครเรื่อง “สี่แผ่นดิน” ได้รับการพิจารณาจากคณะจัดทำ ละคร โดยเห็นว่าบทละครนี้นำเสนอตัวอย่างที่ดีในแง่ของความรักความผูกพันของ พสกนิกรที่มีต่อพระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมปฏิบัติ วัฒนธรรมไทยในช่วงสมัย ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๘ นอกจากนี้ยังแฝงซึ่งคติธรรม ส่งเสริมให้เกิดความรัก และเทิดทูนต่อสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ความพิเศษนอกเหนือไปจากที่กล่าว ทางคณะผู้จัดยังได้สอดแทรกการ แสดงดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านที่นักเรียนของศูนย์ได้ฝึกเรียนแล้ว คุณครูอาสาปีนี้ ได้ประพันธ์บทเสภาแสดงความอาลัยในวันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๕ สิ้นพระชนม์ มาขับกล่อมด้วยเสียงอันไพเราะยิ่งของ “คุณครูวิวิ” วิมลมาศ กางจันทา เป็นฉากที่เรียกน้ำตาให้กับผู้เข้าชมทั้งโรงละครก็ว่าได้ ถือ เป็นอีกฉากหนึ่งที่แสดงออกถึงความรักที่ประชาชนมีให้กับ “พระพุทธเจ้าหลวง” พระมหากษัตริย์ที่รักยิ่งของชาวสยาม

ตัวอย่างกลอนขับเสภา

ไฉ่ดวงแก้ว ดวงใจ ไทยทั่วหล้า	ปวงประชา หัวใจ แทบสลาย
ธ เสด็จ กลับฟากฟ้า สุราลัย	แผ่นดินไทย สิ้นเจ้าจอม สดุดรอมตรม
เสียงระอื้น ร้องก้อง ทั่วท้องฟ้า	หยดน้ำตา ดังวารี หลั่งเป็นสาย
พสกนิกร ทั่วหล้า ใจมลาย	ชนทั้งหลาย ต่างโศกา และอาดูร
ขอเป็นข้า รองบาทท่าน ทุกภพชาติ	ไทยองอาจ เพราะมี ท่านเกื้อหนุน
เป็นเสาหลัก เป็นบิดา คอยเกื้อกูล	คอยค้ำจุน ราษฎร ให้ร่มเย็น
อธิษฐาน ให้องค์เจ้า ได้ไปดี	สุดดี เปรมปรีดี ในโลกหน้า
ขอพระองค์ หมดห่วง เหล่าประชา	เสด็จสู่ ฟากฟ้า นภาลัย



๗๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

การแสดงผ่านพ้นไปแล้วด้วยความสำเร็จดียิ่ง จึงขอนำรายนามคณะทำงาน มาบันทึกไว้ ดังนี้

คณะทำงาน

ดร. เพลินใจ กุณทีกาญจน์ ผู้อำนวยการสร้าง คุณอชิป ปิ่นโมรา ผู้กำกับ การแสดงและดนตรี ร่วมด้วยช่วยกันจากคณะครูอาสา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ๕ คน ได้แก่ คุณครูจงสพ แฉ็กเพ็ง คุณครูวิมลมาศ กางจันทา คุณครูศศิภัสสร สัมพิพัฒน์ธาดา คุณครูสุमितตรา ฮาดักัญญา และคุณครูศุภกร ทิมทอง และคณะครูอาสาท้องถิ่น ได้แก่ คุณครูสุนันท์ อุตตะนะ คุณครูสมประสงค์ เล่ากิม พงษ์สวัสดิ์ คุณครูศุภโชค พงษ์ธนานันท์ คุณครูวไลยพิศ พงษ์ธนานันท์ และคุณครู ธนิษฐกร คำโสภา สำหรับบทละครเรียบเรียงโดย คุณอัจฉรา วงศาโรจน์ และคณะ ผู้ช่วยแบคสเตร ได้แก่ นิชา ลีสเซอร์ แพรงโก หงวน Pomp ชอบพานิช จอห์นนี่ วิลเลี่ยม สุวิทย์ ทับทิมจรรยา เก่ง จันทน์วิมล และวีรดา ซาติกุล เป็นพิธีกรตลอด งาน ขอแสดงความยินดีกับนักแสดงทุกท่าน ที่ผลงานออกมาสร้างความรื่นรมย์และความพึงพอใจให้กับผู้ชม สมดังที่พวกเขาได้ฝึกซ้อมเป็นเวลานานปี

นักแสดงนำ

นอกเหนือจากเยาวชนไทยที่เกิดและเติบโตในประเทศสหรัฐอเมริกา ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันของศูนย์วัฒนธรรมเบิร์กลีย์แล้ว ทางศูนย์ได้เชิญนักแสดงกิตติมศักดิ์ ในนครซานฟรานซิสโกและเบย์แอเรีย มาแสดงหลายท่าน อาทิ คุณครูวิวัส แสงรัตน์ คุณสมถวิล วีระวงศ์ คุณครูอัจฉรา วงศาโรจน์ คุณนิชา กิตติธนะพันธ์ เลเซอร์ คุณกมณญา พวงศรี คุณวไลยพิศ พงษ์ธนานันท์ คุณวัลลภ คชินทร รวมทั้งผู้เขียนเอง

นี่คือผลงานที่น่าภาคภูมิใจของศูนย์วัฒนธรรมเบิร์กลีย์ในปีนี้ ที่สามารถ อ้างอิงซึ่งเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะเผยแพร่ สืบสาน วัฒนธรรมไทย ทางด้าน ภาษาไทย ดนตรี และนาฏศิลป์ไทย และทางศูนย์ก็ได้ตั้งปณิธานแน่วแน่ที่จะ นำเสนอผลงานต่อเนื่องโดยไม่หยุดยั้ง



เรื่อง/เิก

“ศูนย์กลางแห่งบ้านที่ซึ่งสมาชิก
พบปะกันด้วยเรื่องสำคัญ”

สมเด็จพระยา บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

กับการทำนุบำรุงงานช่าง

อันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์
ในกรุงเทพฯ

■ ปิยนอก บุนนาค (นิโคธรา)

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นข้าราชการไทยในระดับบริหารระดับสูงซึ่งมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อบ้านเมืองและสังคมไทย สิ่งที่ท่านได้แสดงออกเสมอมา คือการถวายนามจารึกกิตติสถานพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ด้วยความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้านของท่าน รวมทั้งด้านการช่าง ซึ่งท่านได้แสดงให้เห็นประจักษ์ตั้งแต่ครั้งเป็นหลวงสิทธินายเวรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ เป็นต้นมา^๑

ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นงานช่างเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในพื้นที่กรุงเทพฯ ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ดังนี้^๒

พระอภิเนาวนิเวศน์ เป็นหมู่พระราชมนเทียรที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดให้สร้างขึ้นในสวนขวา บริเวณพื้นที่ทางด้านใต้และด้านตะวันออกเฉียงใต้ของพระพุทธรูปยืนที่วังวังก์ เพื่อจะให้เป็นที่ประทับพระเกียรติยศ แต่พระองค์สืบทอดไปภายหลัง ได้โปรดให้สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) เป็นแม่กอง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๕ แต่ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๐๐

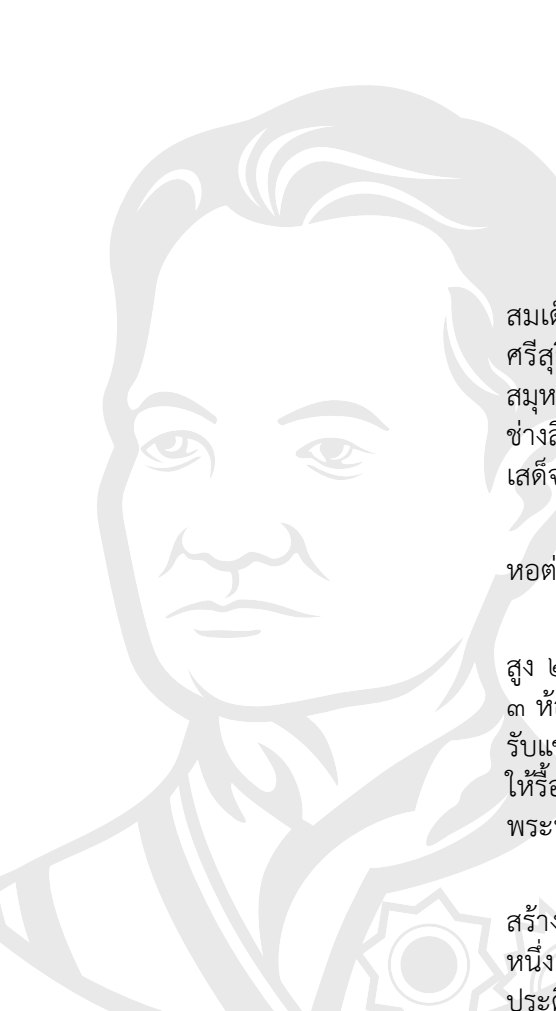


สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์
(ช่วง บุนนาค)

^๑ โปรดดูรายละเอียดใน ปิยนอก บุนนาค. “แนวความคิดและบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

^๒ ปรับปรุงจาก วิภา ตรีธัญรัตน์ และคณะ. ผลงานด้านวัฒนธรรมของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค), ที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมการฝึกหัดครู ณ วัดศรีสุริยวงศ์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. (กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖).





สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติถึงแก่พิราลัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุรียวงศ์ (ช่วง บุนนาค ต่อมาคือสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) ที่สมุหพระกลาโหมเป็นแม่กองและกรมขุนราชสีหวิกรม เมื่อยังเป็นกรมหมื่น เจ้ากรมช่างสิบหมู่ (ต้นราชสกุล ชุมสาย ณ อยุธยา) เป็นนายช่าง สร้างต่อมาจนสำเร็จ ได้เสด็จฯ เสด็จพระราชสมภพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๐

พระอภินาวนิเวศน์ สร้างเป็นแบบตึกฝรั่ง ประกอบด้วยพระที่นั่งและหอต่าง ๆ รวม ๑๑ องค์ คือ ^๓

๑. พระที่นั่งอนันตสมาคม ท้องพระโรงเสด็จออกฝ่ายหน้า เป็นพระที่นั่งสูง ๒ ชั้น อยู่ตรงพระที่นั่งสุทไธสวรรย์เข้าไป มีมุขด้านหน้า ๓ มุข มุขกลางยาว ๓ ห้อง แต่มุขเหนือ มุขใต้เป็นมุขโถงห้องเดียวสำหรับเป็นที่ประทับเสด็จออกทรงรับแขกเมืองต่างประเทศ เมื่อถึงรัชกาลที่ ๕ พระที่นั่งชำรุดทรุดโทรม จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อเสีย ครั้นเมื่อสร้างพระที่นั่งขึ้นใหม่ ณ พระราชวังสวนดุสิต จึงได้ทรงเอานามพระที่นั่งองค์นี้มาพระราชทานไว้มิให้สูญ

๒. พระที่นั่งบรมพิมาน พระมหารัชมังคลาจารย์ใน เป็นพระที่นั่งสูง ๓ ชั้น สร้างต่อจากพระที่นั่งอนันตสมาคมเข้าไป เป็นพระมหารัชมังคลาจารย์ที่บรรทมอีกแห่งหนึ่ง และเป็นที่รับแขกเมืองซึ่งเข้าเฝ้าในที่รโหฐานด้วย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เป็นที่ประดิษฐานพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามที่ทรงสั่งไว้ตลอดอายุของพระอภินาวนิเวศน์ นามพระที่นั่งองค์นี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำพระนามมาพระราชทานเปลี่ยนนามพระที่นั่งภาณุมาศจรัญเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ คือ พระที่นั่งบรมพิมานปัจจุบัน

๓. พระที่นั่งนงคราญสโมสร ท้องพระโรงฝ่ายใน เป็นพระที่นั่งสูง ๒ ชั้น อยู่ตรงพระที่นั่งบรมพิมานองค์เก่าเข้าไป เป็นท้องพระโรงในและเป็นที่เสวย ถึงรัชกาลที่ ๕ ชำรุด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อเสีย

๔. พระที่นั่งจันทรทิโยภาส พระพิมานฝ่ายใต้ เป็นพระที่นั่งสูง ๓ ชั้น อยู่ทางด้านใต้พระที่นั่งนงคราญสโมสร เป็นพระวิมานที่บรรทมอีกแห่งหนึ่ง รื้อในรัชกาลที่ ๕

๕. พระที่นั่งภาณุมาศจรัญ พระพิมานฝ่ายเหนือ เป็นพระที่นั่งสูง ๓ ชั้น อยู่ทางด้านเหนือพระที่นั่งนงคราญสโมสร เป็นพระวิมานที่บรรทมอีกแห่งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งองค์นี้ ถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้รื้อเสีย เพราะชำรุด

อนึ่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งขึ้นใหม่ ณ โรงแสงเก่า จึงทรงนามพระที่นั่งภาณุมาศจรัญมาพระราชทานเป็นนามพระที่นั่งองค์ใหม่ เพื่อพระราชทานเป็นที่ประทับของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล

^๓ ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๕, “สถานที่และวัตถุซึ่งสร้างในรัชกาลที่ ๔”. (พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๗), หน้า ๒๕๖-๒๕๘ และ สงวน อ้นคง. พระที่นั่งประตูปะตูและป้อมา ในพระราชอาณาจักรไทย. (พระนคร: โรงพิมพ์เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๕), หน้า ๗-๑๑.



ที่ ๖) ครั้นถึงรัชกาลที่ ๖ จึงทรงเปลี่ยนนาม “ภาณุมาศจำรูญ” เป็น “บรมพิมาน” สืบมาจนทุกวันนี้

๖. พระที่นั่งมูลมณเฑียร พระตำหนักเดิมซึ่งเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อยังมิได้ทรงพระผนวชในรัชกาลที่ ๒ ครั้นเมื่อเสวยราชย์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเป็นตึก ซึ่งสร้างในระหว่างพระที่นั่งภาณุมาศจำรูญกับพระพุทธรูปในวัด ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชศรัทธาโปรดให้รื้อไปปลูกไว้ที่วัดเชมามาภิรากรม จังหวัดนนทบุรี ซึ่งทรงพระราชอุทิศให้เป็นโรงเรียน พระที่นั่งมูลมณเฑียร จึงยังอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้

๗. หอเสถียรธรรมปริต หอพระปริต เป็นที่พระสวดพระปริตอยู่ริมกำแพง อภิเนาวนิเวศน์ ตรงมุมตะวันออกเฉียงเหนือ ข้างหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม

๘. หอราชฤทธิรุ่งโรจน์ หอพระแสงศาสตราคม เป็นที่ไว้เครื่องพระพิชัยสงครามอยู่ต่อจากหอเสถียรธรรมปริตมาทางตะวันตก

๙. หอโกชนลีลาศ หอเลี้ยงแขกเมือง เป็นที่สำหรับเลี้ยงโต๊ะพระราชทาน คือเลี้ยงแขกเมือง เป็นต้น อยู่ทางด้านใต้ของพระที่นั่งอนันตสมาคม

๑๐. พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานในพระราชฐาน เป็นพระที่นั่งทรงตั้งแสดงสิ่งของต่าง ๆ (พิพิธภัณฑสถานแห่งแรกของไทย) อันเป็นเครื่องราชบรรณาการจากประเทศซึ่งมีผู้นำเข้ามาในร่มเกล้าฯ ถวาย ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของพระที่นั่งอนันตสมาคม ในรัชกาลที่ ๕ โปรดให้รื้อลงเสียเพราะชำรุด และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งคิวาลัทยมหาปราสาท ณ ที่นั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑

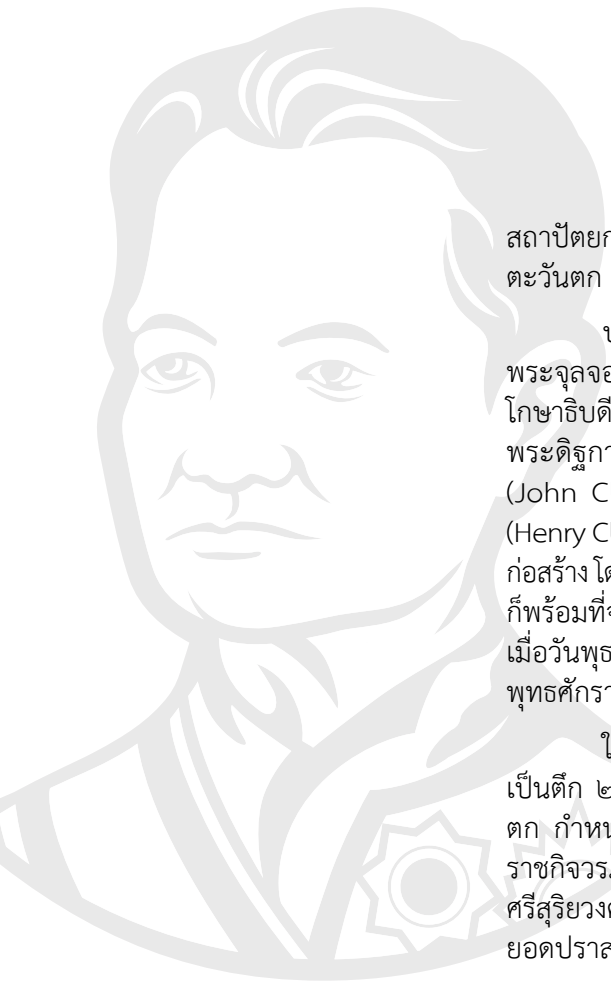
๑๑. พระที่นั่งภูวดลทัศไนย นามขนานต่อสัมผัสข้างหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์อนันตสมาคม เป็นพระที่นั่งแบบหอคอยสูง ๕ ชั้น ชั้นยอดมีนาฬิกา ๔ ด้าน สร้างในสวนตรงหน้าพระพุทธรูปในวัด ปัจจุบันรื้อแล้ว

พระราชมณเฑียรสถานทั้งปวงในหมู่พระอภิเนาวนิเวศน์นี้ สร้างด้วยโครงไม้ประกอบอิฐถือปูนเป็นพื้นอยู่ได้ประมาณ ๓๐ ปี เมื่อไม้โครงผุ ก็ชำรุดทรุดโทรมเหลือที่จะซ่อมแซมให้คงดีได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้รื้อลงหมดทั้งหมู่ แล้วปรับที่ให้เป็นสวนสลับมา พระราชทานนามว่า “สวนคิวาลัทย”



พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เป็นพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังที่สร้างขึ้นในแบบสถาปัตยกรรมผสมผสาน คือองค์พระที่นั่งสร้างในแบบสถาปัตยกรรมในยุโรปสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ แห่งกรุงศรีอยุธยา แต่หลังคาสร้างในแบบ





สถาปัตยกรรมไทย เป็นหลังคายอดปราสาท ๓ ยอดเรียงกันจากด้านตะวันออกไปตะวันตก สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

ประวัติการก่อสร้างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี (ท้วม บุนนาค) เป็นแม่กอง พระยาเวียงในนฤบาล เป็นผู้กำกับการทั่วไป พระดิฐการภักดี เป็นผู้ตรวจกำกับบัญชีและสิ่งของทั้งปวง นายจอห์น คลูนิส* (John Clunis) สถาปนิกชาวอังกฤษ เป็นนายช่าง และนายเฮนรี คลูนิส โรส (Henry Clunis. Ross) น้องชายของนายจอห์น คลูนิส เป็นผู้ช่วยนายช่าง ดำเนินการก่อสร้าง โดยเริ่มลงมือเตรียมการก่อสร้างมาตั้งแต่ปลาย พ.ศ. ๒๔๑๘ ในต้น พ.ศ. ๒๔๑๙ ก็พร้อมที่จะวางศิลาฤกษ์ได้ จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างเมื่อวันพุธ เดือน ๖ แรม ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๓๘ เวลา ๐๘.๓๖ น. ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๑๙

ในชั้นแรก กำหนดที่จะก่อสร้างในแบบสถาปัตยกรรมยุโรปโดยตลอดเป็นตึก ๒ ชั้น หลังคาองค์พระที่นั่ง ทั้งองค์กลาง องค์ตะวันออก และองค์ตะวันตก กำหนดให้ทำเป็นหลังคาทรงกลม ขณะที่ได้เริ่มการก่อสร้างไปแล้วนั้น ท้าวราชกิจวรภัตร (แพ บุนนาค) ได้กราบทูลรัชกาลที่ ๕ ว่า สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์มีพระประสงค์จะให้มากราบทูลขอแก้ไขแบบหลังคาพระที่นั่งใหม่ให้เป็นยอดปราสาท ๓ ยอด โดยให้เหตุผล ๒ ประการ คือ^๔

ประการแรก เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีอยู่นั้น ในพระราชนิเวศน์มณฑลสถาน มีปราสาทเรียงกัน ๓ องค์ คือ พระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท และพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ มีพระมหามณเฑียรหมู่พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ซึ่งเปรียบเสมือนพระที่นั่งวิหารสมเด็จ และมีพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ซึ่งเปรียบด้วยพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์อยู่แล้ว พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทอยู่กลางก็เปรียบเสมือนพระที่นั่งสรรเพชญปราสาท จึงไม่ควรสร้างเป็นอื่น นอกเสียจากสร้างเป็นปราสาทจึงจะเหมาะสม

ประการที่สอง การสร้างพระมหาปราสาทนั้น ถือกันมาแต่โบราณกาลว่าเป็นการเฉลิมพระเกียรติยศของสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าที่ทรงสร้าง เพราะเป็นสิ่งที่ยาก จะต้องทรงไว้ซึ่งพระบุญญาธิการและมีพระบารมีแผ่ไพศาลจึงจะกระทำได้ สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในพระบรมราชจักรีวงศ์พระองค์

* สถาปนิกชาวอังกฤษ ถือเป็นช่างหลวงชาวตะวันตกคนแรกของรัฐบาลสยาม มีบทบาทมากในการแปลงสถาปัตยกรรมไทยให้เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก และเป็นผู้ออกแบบและก่อสร้างหมู่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทอันเป็นอาคารที่สำคัญที่สุดในสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พีรศรี โปวาทอง. **ช่างฝรั่งในกรุงสยาม: ดินแผ่นดิน พระพุทธเจ้าหลวง**. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘ อ้างถึงใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. จอห์น คลูนิส, [ออนไลน์]. ใน https://th.wikipedia.org/wiki/จอห์น_คลูนิส#cite_note-1 เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๗.

^๔ จดหมายเหตุเรื่องก่อฤกษ์พระที่นั่ง (จักรีมหาปราสาท) คัดจาก **หนังสือพิมพ์คือด** (พิมพ์ในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่หน้าพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ครบ ๕๐ วัน ณ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๕), หน้า (๒)-(๓), และ ม.ร.ว.แสงสุริยลดาวัลย์, **พระมหาปราสาทและพระราชมณเฑียรสถานในพระบรมมหาราชวัง**, (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.



ก่อน ๆ ก็ทรงสร้างปราสาทในพระราชนิเวศน์ไว้เป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติแล้ว
ทุกพระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างพระที่นั่ง
ดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แม้จะไม่ได้ทรงสร้าง
ปราสาทไว้ในรัชกาลของพระองค์ แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้
ทรงสร้างพระที่นั่งมหาราชปราสาท ถวายเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระบรมชนกนาถไว้แล้ว พระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลงพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ซึ่งเดิมเป็นพลับพลาที่สร้างในรัชกาล
ที่ ๑ เปลี่ยนหลังคาเป็นยอดปราสาท และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ก็โปรดให้สร้างพระอภิเนาวนิเวศน์ขึ้น

ด้วยเหตุผล ๒ ประการนี้ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ จึง
ให้กราบบังคมทูลถวายความเห็นแด่รัชกาลที่ ๕ ว่า ควรสร้างพระที่นั่งให้เป็น
มหาปราสาท จะได้เป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศต่อไปในภายภาคหน้า พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริแล้วเห็นชอบด้วยตามความคิด
ที่กราบบังคมทูลเสนอของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ระงับการสร้างหลังคาพระที่นั่งตามแบบสถาปัตยกรรมยุโรปเสียแล้วสร้างหลังคา
เป็นยอดปราสาทแทน

เมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จ ถึงชั้นพอจะยกยอดปราสาทได้ ก็ได้เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงทำพิธียกยอดปราสาท เมื่อวันศุกร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๙
ปีชวด จุลศักราช ๑๒๔๐ (พ.ศ. ๒๔๒๑) เวลา ๑๓.๓๐ น. ภายหลังพิธียกยอด
ปราสาทแล้ว ก็ได้ดำเนินการก่อสร้างตกแต่งต่อไปอีก เมื่อการได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ดัง
พระราชประสงค์แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการเฉลิมพระราชมณเฑียร
เมื่อเดือน ๙ ปีมะเมีย พุทธศักราช ๒๔๒๕

ปรากฏว่าที่ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท^๕ สมเด็จพระเจ้าพระยา
บรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้นำโคมไฟระย้าขนาดใหญ่ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๐๐ เมตร
ยาว ๔.๕๐ เมตร ซึ่งได้สั่งมาจากต่างประเทศ ขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวาย ซึ่งโปรดเกล้าฯ
ให้ติดไว้ที่กลางเพดานท้องพระโรงกลาง จนถึงปัจจุบัน^๖

แบบสถาปัตยกรรมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่เปลี่ยนไปตามคำกราบ
บังคมทูลถวายข้อเสนอของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ นั้น ปรากฏว่าเมื่อสร้างพระที่นั่ง
เสร็จแล้ว คนทั้งหลายพากันบ่นว่าน่าเกลียด เหมือนแต่งตัวใส่เสื้อโค้ดแล้วสวมขลุ่ย^๗
แต่ในปัจจุบันเป็นที่ประทับใจในความงามประหลาดที่ช่างไทยสามารถผสมผสาน
ศิลปสถาปัตยกรรมไทยกับของตะวันตกได้อย่างเหมาะสมงดงามเป็นที่กล่าวขาน
ถึงปัจจุบัน นอกจากนี้คำกราบบังคมทูลของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

^๕ เป็นท้องพระโรงสำหรับสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า เสด็จออกให้คณะทูตานุทูตต่างประเทศ
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระราชสาส์นตราตั้งเป็นเอกอัครราชทูตประจำราชสำนัก
หรือเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่สำหรับประกอบ
การพระราชพิธี การพระราชกุศล หรือประกอบพระราชกรณียกิจอย่างอื่นตามโครง
โอกาส

^๖ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, **โครงการคุกในตู้** (พิมพ์แจกเป็นมิตรพลี ในงานบุญอายุครบห้ารอบ ๒๐
เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๕.

^๗ ม.จ.ดวงจิตร์ จิตรพงศ์, **ป่าป้อนหลาน** (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระชันษาครบ ๕ ครบ ๒๖ กันยายน
๒๕๑๑), หน้า ๙๗.



ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้พยายามรักษาพระราชประเพณีของไทยแต่เดิมไว้ ในขณะที่เทคโนโลยีและความเจริญของตะวันตกกำลังหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย เมื่อวัฒนธรรมไทยเดิมมาปะทะกับวัฒนธรรมตะวันตก สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ก็ได้นำหลัก “ความฉลาดในการประสานประโยชน์” มาใช้ โดยนำความเจริญของตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมไทย ก่อให้เกิดลักษณะใหม่ทางด้านสถาปัตยกรรมของไทย ซึ่งในสมัยนี้จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทยได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมตะวันตก จนกลายเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมไทยในยุคปัจจุบัน^๘ และเป็น “ความงามประหลาด” ที่ผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับจวบจนทุกวันนี้และตลอดไป



เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (๒๕๑๔). **โครงการลูกในตู้**. พิมพ์แจกเป็นมิตรพลี ในงานบุญอายุครบห้ารอบ.
- ดวงจิตร์ จิตรพงศ์, ม.จ. (๒๕๑๑). **ป่าป้อนหลาน**. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระชันษาครบ ๕ รอบ.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (๒๕๐๔). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๓**. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (๒๕๐๗). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔**. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๕**. (๒๕๐๗). “สถานที่และวัตถุซึ่งสร้างในรัชกาลที่ ๔”. พระนคร: องค์การคำของคุรุสภา.
- ปิยนารถ นิโครธา. (๒๕๑๔). **บทบาทของเสนาบดีตระกูลขุนนาในการปกครองประเทศสยามตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงต้นรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-พ.ศ. ๒๔๑๖)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยนารถ ขุนนา. (๒๕๒๓). **แนวความคิดและบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง ขุนนา)** ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **จอห์น คลูนิส**, [ออนไลน์]. ใน https://th.wikipedia.org/wiki/จอห์น_คลูนิส#cite_note-๑ เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๗.
- วีณา ศรีธีรัตน์ และคณะ. (๒๕๒๖). **ผลงานด้านวัฒนธรรมของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง ขุนนา)**, ที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมการฝึกหัดครู ณ วัดศรีสุริยวงศ์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- สงวน อ้นคง. (๒๕๑๕). **พระที่นั่ง ประตู่ และป้อมๆ ในพระราชอาณาจักรไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์เกษมบรรณกิจ.

^๘ วีณา ศรีธีรัตน์ และคณะ. ผลงานด้านวัฒนธรรมของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง ขุนนา), ที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมการฝึกหัดครู ณ วัดศรีสุริยวงศ์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. (กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖), หน้า ๖.



สมเด็จพระเจ้าพระยา บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค):

แบบอย่างของบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์

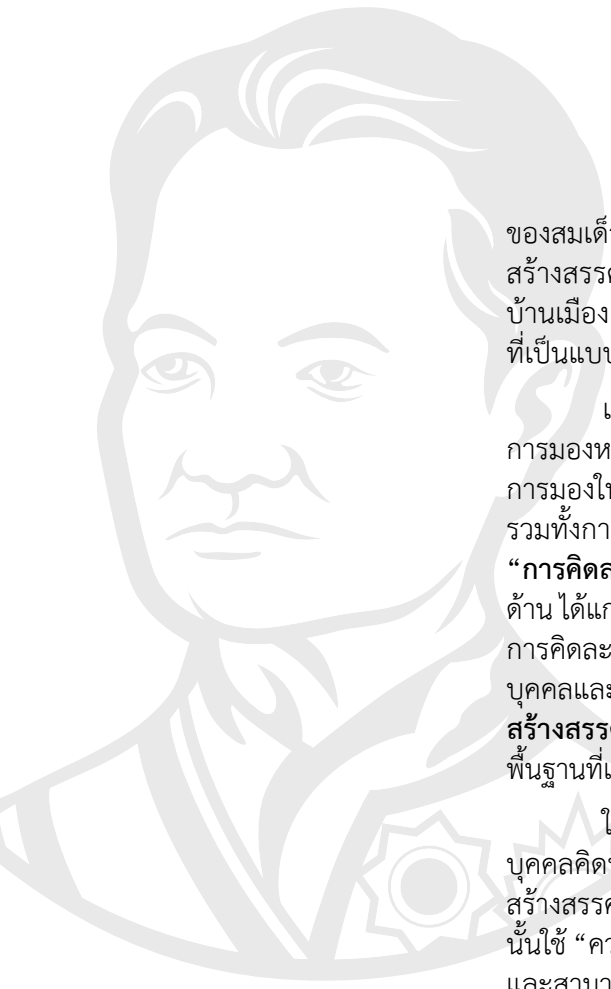
■ วิวัฒน์ วัฒนานิมิตกุล



สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นบุคคลที่ได้รับการสถาปนาเป็น “สมเด็จพระเจ้าพระยา” เป็นคนสุดท้ายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีสร้อยสมญาภิไธยนามตามจารึกในสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ สมันตพงศ์พิสุทธิ มหาบุรุษรัตโนดม บรมราชูตมรรคมหาเสนาบดี มหาสุริยมณฑลสิมูรธาธร จักรรัตนสหจรสุรศรีขรรค์ วรลัญจธานินทร์ ปริมินทรมหาราชวรานุกุล สรรพกิจจานุกิจมูลประสาท ปริมาตยกุลประยูรวงศ์วิวัฒน์ สกลรัชวรณาจักรโรประสดีมภ์ วรยุติธรรมอาชาวยาตัย ศรีรัตนตรัยคุณาภรณ์ ภูษิต อนเณกบุยฤทธิประธิสรศักดิ์ มหันตวรเดชาภาพพิตร” (ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป., ออนไลน์) สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้รับการยกย่องว่าเป็น “มหาบุรุษรัตโนดม” ที่ถึงพร้อมด้วยความจงรักภักดีที่มีมาแต่ต้นและผ่านการสนองงานที่สร้างคุณูปการให้กับบ้านเมืองอย่างมากมายนานัปการ

ในทรรศนะของผู้เขียนหากมองย้อนกลับไปในอดีตถึงการดำรงชีวิตและการปฏิบัติภารกิจที่เป็นคุณูปการอย่างยิ่งของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ด้วยการพิจารณาในกรอบแนวคิดของหลักวิชาการในปัจจุบันเกี่ยวกับ “ความคิดบวก” และ “ความคิดสร้างสรรค์” ซึ่งความคิดทั้ง ๒ ลักษณะนี้ต่างมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลกันอย่างกลมกลืนในทำนองที่ว่า “ความคิดบวกเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานจากความคิดบวก” หากนำความคิดทั้ง ๒ ลักษณะดังกล่าวมาบูรณาการกัน ด้วยการประสานสัมพันธ์แบบองค์รวมเป็นหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วน สมบูรณ์ ไม่แยกส่วนแต่มีความเป็นเอกภาพในตัวเอง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ความคิดบวกสร้างสรรค์” ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงคุณูปการ





ของสมเด็จพระยาฯ ที่ได้ปฏิบัติไว้ จึงนับได้ว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความคิดบวก สร้างสรรค์ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ บ้านเมือง อาจกล่าวได้ว่า “สมเด็จพระยาฯ เป็นบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” ที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติภารกิจทั้งปวงเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ

เบื้องต้นจะได้กล่าวถึง “การคิดบวก” ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการมองหาสิ่งดี ๆ ของทุกสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นของบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ การมองให้เห็นประโยชน์ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในความคิดใหม่ ๆ รวมทั้งการมองเห็นโอกาสดี ๆ แม้ในยามวิกฤต (รัชมี ฉันทธร, ๒๕๕๒, น. ๑๘) ส่วน “การคิดสร้างสรรค์” เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดที่มีองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดนอกกรอบหรือคิดยืดหยุ่น การคิดในหลายแง่มุม และการคิดละเอียดลออ เพื่อให้ได้ผลผลิตจากการคิดเป็น “สิ่งใหม่” ที่ให้ประโยชน์ต่อบุคคลและส่วนรวม (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, ๒๕๕๘, น. ๙๕) สำหรับ “การคิดบวกสร้างสรรค์” นั้น รัชมี ฉันทธร (๒๕๕๒, น. ๑๘) ได้ให้นิยามว่า “เป็นการคิดที่เป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งและมั่นคงที่สามารถช่วยให้บุคคลทำงานได้สำเร็จและมีความสุข”

ในการพิจารณาถึง “บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” นั้น ผู้เขียนมีทรรศนะว่า บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์เป็นบุคคลที่มีฐานการคิดจากความคิดบวกและความคิดสร้างสรรค์ที่บูรณาการกันอย่างกลมกลืน เป็นความคิดบวกสร้างสรรค์ โดยที่บุคคลนั้นใช้ “ความคิดบวกสร้างสรรค์” เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น เรียบร้อย บังเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ “บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” ควรมีแนวทางสำคัญในการดำรงชีวิตและปฏิบัติภารกิจ ๕ ประการ ได้แก่

๑. เปิดใจกว้าง รับรู้วิทยาการ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง
๒. ปรับประยุกต์ใช้ความรู้สู่การพัฒนา
๓. คิดที่แตกต่าง (ด้วยหลักเหตุผล) เพื่อกำหนดเป็นนวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา
๔. เรียนรู้จากความสำเร็จเพื่อต่อยอดในการสร้างสิ่งใหม่
๕. มีสุนทรีย์ มีความสุข เรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จากความรื่นรมย์

เมื่อพิจารณาแนวทางในการดำรงชีวิตของบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ข้างต้นกับคุณูปการของสมเด็จพระยาฯ ที่ผ่านมา ทำให้ประจักษ์ชัดว่า “สมเด็จพระยาฯ เป็นแบบอย่างบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” ดังนี้

“เปิดใจกว้าง รับรู้วิทยาการ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง”

“การเปิดใจกว้าง” เป็นแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการเปิดกว้างต่อความคิด การโต้แย้ง และข้อมูลที่หลากหลาย เป็นการเปิดหู เปิดตา เปิดใจ รับรู้เรื่องใหม่ ๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมในทุกวันของชีวิต ซึ่งนับเป็นแนวทางสำคัญของ “บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” ที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ เต็มใจที่จะพิจารณา มุมมอง อื่นๆ หรือทดลองประสบการณ์ใหม่ ๆ และพร้อมที่จะรับรู้รับฟังสิ่งที่ผู้อื่นนำเสนอ

สมเด็จพระยาฯ เป็นบุคคลที่เปิดใจกว้างในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิทยาการจากชาติตะวันตกที่ลี้ภัยไหลเข้ามาในสยามประเทศ ด้วยเป็นยุคสมัยของ



ลัทธิจักรวรรดินิยม ชาตินิยมอำนาจต่าง ๆ ได้ออกมาแสวงหาประเทศอาณานิคมเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการแสวงหาแหล่งทรัพยากรต่างๆ ในช่วงเวลานั้นสยามประเทศจึงมีลักษณะเป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทั้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ตั้งแต่ครั้งเป็นหลวงสิทธินายเวรได้ศึกษาภาษาอังกฤษ และรับรู้ขนบธรรมเนียมของชาวตะวันตก และมีความคุ้นเคยกับชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะมิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาอยู่ในสยามประเทศ หมอบรัดเลย์ แห่งคณะอเมริกันคอมมิชชันเนอร์ฯ ได้กล่าวถึงหลวงสิทธินายเวรไว้ในบันทึกรายวัน มีข้อความตอนหนึ่งว่า**ท่าทางคมขำ พุดจาไฟเราะมีอัธยาศัยดี....** พวกมิชชันนารีได้ไปหาหลวงนายสิทธิยังบ้านของท่าน บ้านของหลวงนายสิทธิใหญ่โตงดงามมาก ที่หน้าบ้านเขียนป้ายติดไว้ว่า **“นี่บ้านหลวงนายสิทธิ ขอเชิญท่านสหายทั้งหลาย”** ที่บ้านหลวงนายสิทธินี้พวกมิชชันนารีได้รู้จักคนดี ๆ อีกหลายคน ขอนี้พวกมิชชันนารีรู้สึกชอบพอและรักใคร่ท่านมาก

การที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เปิดใจกว้าง รับรู้วิทยาการของชาวต่างชาติ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ประโยชน์อย่างมากมาย อาทิ การเปิดใจกว้างเล็งเห็นคุณค่าของเหล่ามิชชันนารีซึ่งล้วนมีความรู้เป็นอย่างดีในด้านสาธารณสุขให้ได้มีโอกาสเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการแพทย์และสาธารณสุขสมัยใหม่ไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในชนบทแทบทุกภูมิภาค ได้แก่ (๑) การสนับสนุนด้านสถานที่ การศึกษา และทดลองยาสมัยใหม่ของหมอบรัดเลย์ และหมอชาวมล เรโนลด์ แฮาส์ โดยได้ใช้บ้านของท่านเป็นคลินิก ใช้วิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่รักษาผู้ป่วย และใช้เป็นศูนย์เรียนรู้วิทยาการสมัยใหม่ (๒) การให้การสนับสนุนที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรการแพทย์สมัยใหม่ (๓) เผยแพร่และขยายวิทยาการทางการแพทย์จากพระนครไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้มีการก่อตั้งโรงพยาบาลของแพทย์มิชชันนารีขึ้นทั้งในพระนครและภูมิภาคต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีความปกติสุข มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง

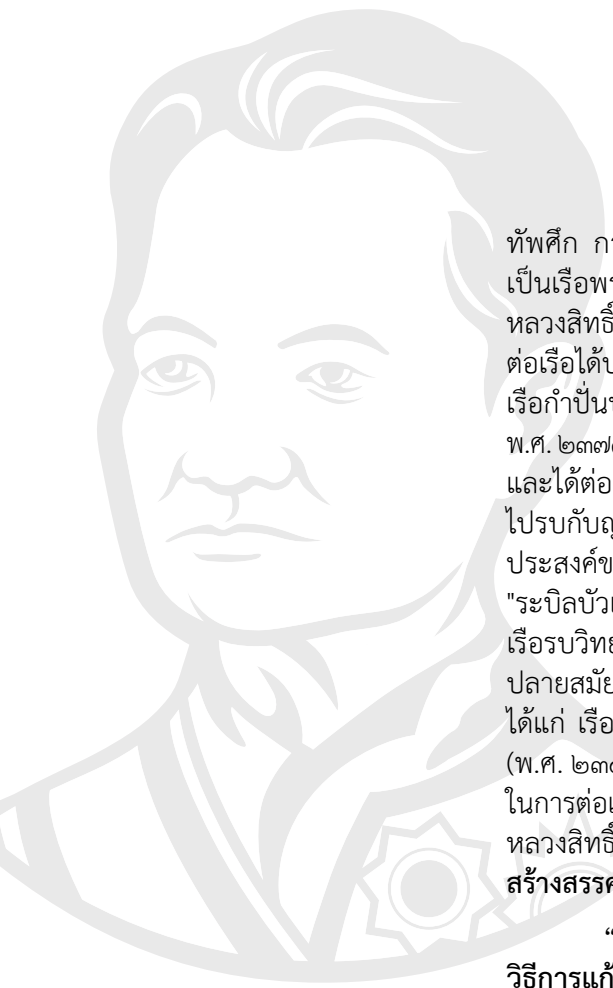
“ปรับประยุกต์ใช้ความรู้สู่การพัฒนา”

“การประยุกต์ใช้องค์ความรู้” หมายถึง ความสามารถในการนำ “บางสิ่ง” มาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม และเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การประยุกต์ใช้ความรู้ อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยทิศทางใหม่ ทั้งนี้ อาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการพยายามคิดเพื่อหาทางใช้ประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่ให้มากกว่าเดิมเพื่อใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด (แพรวภัทรา เขียวชอุ่ม, ๒๕๖๖, ออนไลน์)

“การปรับประยุกต์ใช้ความรู้” จึงเป็นวิธีการในการนำ **“องค์ความรู้”** ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของทฤษฎี หลักการ แนวคิด วิธีปฏิบัติ และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาปรับใช้โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมของการนำองค์ความรู้นั้น ๆ มาใช้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างหลากหลาย

สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งหลวงสิทธินายเวรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ เป็นผู้สนใจในการศึกษาวิชาต่อเรือกำปั่นแบบฝรั่ง โดยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องการต่อเรือมาประยุกต์ใช้ในการต่อเรือแบบฝรั่งเพื่อใช้ประโยชน์ได้หลายลักษณะ ทั้งในราชการ





ทัพศึก การปราบจลาจลภายในประเทศ การต่อสู้กับศัตรู และยังสามารถใช้เป็นเรือพระที่นั่งสำหรับพระมหากษัตริย์ในการเสด็จประพาส หัวเมืองชายทะเล หลวงสิทธิ์นายเวรนับเป็นนายช่างไทยคนแรกที่สามารถต่อเรือแบบฝรั่งได้โดยการต่อเรือได้ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมตามการใช้งาน อาทิ เรือกำปั่นรบลำแรกเรียกว่า เรือกำปั่นบริค นำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ โปรดพระราชทานชื่อว่า "เรือแกล้วกลางสมุทร" (แต่ฝรั่งเรียกว่าเรืออาเรียล) และได้ต่อเรือรบอีกหลายลำมีน้ำหนักถึง ๓๐๐ - ๔๐๐ ตัน สำหรับลำเลียงทหารไปรบกับญวน ในปี พ.ศ. ๒๓๗๘ ได้ต่อเรือขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทรงพระราชทานชื่อว่า "ระบิลบัวแก้ว" ในปี พ.ศ. ๒๓๗๙ หลวงสิทธิ์นายเวรได้ต่อเรือกำปั่นอีก ๔ ลำ ได้แก่ เรือรบวิหยาคม เรือรบพัฒนานาม (แอโร) เรือจินดาตวงแก้ว เรือเทพโกสินทร์ ในปลายสมัยรัชกาลที่ ๓ หลวงสิทธิ์นายเวรได้สร้างเรือกำปั่นแบบฝรั่งขึ้นอีกหลายลำ ได้แก่ เรือราชฤทธิ (พ.ศ. ๒๓๘๔) เรือสยามภพ (พ.ศ. ๒๓๘๕) เรือโผนแผ่นทะเล (พ.ศ. ๒๓๘๖) และเรือจรจบชล (พ.ศ. ๒๓๘๓) เป็นต้น การปรับประยุกต์ใช้ความรู้ในการต่อเรือจำนวนมากหลายลำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานของหลวงสิทธิ์นายเวรแสดงให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติภารกิจของ **“บุคคลคิดบวก สร้างสรรค์ที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การพัฒนา”** ได้อย่างชัดเจน

“การคิดที่แตกต่าง (ด้วยหลักเหตุผล) เพื่อกำหนดเป็น “นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา”

“การคิดที่แตกต่าง” เป็นการคิดที่ไม่ยึดติดอยู่เพียงในกรอบใดกรอบหนึ่ง และหลีกเลี่ยงการมองสรรพสิ่งเพียงแค่มุมเดียว ซึ่งในเรื่องนี้ M Academy (๒๕๖๐, ออนไลน์) ได้นำเสนอแนวทางของการคิดที่แตกต่างไว้ ดังนี้ (๑) คิดต่างได้แต่ต้องไม่ทำร้ายผู้อื่น (๒) ไม่ดูถูกความคิดที่แตกต่างของผู้อื่น (๓) คิดต่างแบบคิดบวก และ (๔) คิดต่างอย่างมีสติ

ในทฤษฎีของผู้เขียน **“ความคิดที่แตกต่าง”** ก่อให้เกิดความหลากหลาย และเป็นที่มาของความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามความคิดที่แตกต่างจะสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้นั้น ควรตั้งอยู่บนหลักเหตุผล และผ่านการกลั่นกรองความคิดนั้น ๆ เพื่อไม่ให้ความคิดที่แตกต่างนั้นไร้ทิศทางจนเกินไป

สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นบุคคลหนึ่งที่มี **“ความคิดที่แตกต่างที่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผล”** ดังปรากฏชัดของแนวคิดดังกล่าวในคราวที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งพระสมุหกลาโหมเป็นแม่กองขุดคลองเริ่มจากแม่น้ำเมืองนครไชยศรี (แม่น้ำท่าจีน) บริเวณปากคลองบางยาง (อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร) เชื่อมกับแม่น้ำเมืองราชบุรี (แม่น้ำแม่กลอง) บริเวณตำบลบางนกแขวก (อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม) โดยเกณฑ์แรงงานทหาร ข้าราชการ ประชาชน และแรงงานกรรมกรชาวจีนร่วมกันขุด ขนาดคลองที่ขุดในระยะแรกมีความกว้าง ๖ วา (๑๒ เมตร) ลึก ๖ ศอก (๓ เมตร) ความยาว ๘๔๐ เส้น (ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร) คลองนี้ใช้เวลาขุด ๒ ปี (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี, ม.ป.ป., ออนไลน์) ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานชื่อคลองจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ว่า **“คลองดำเนินสะดวก”** แต่เดิมนั้นการขุดคลองจะกำหนดความกว้างความลึก



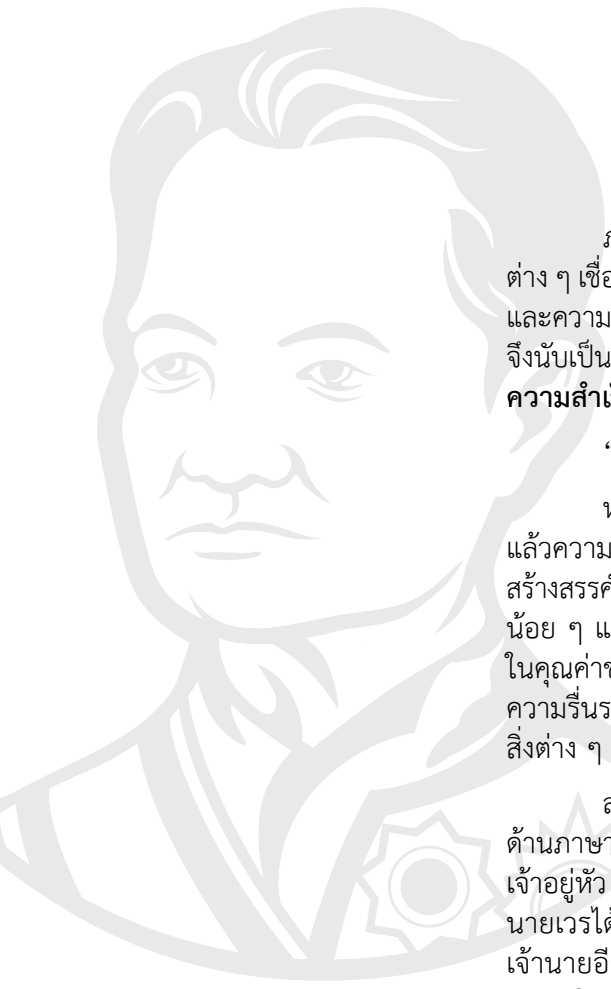
ไว้ก่อนแล้วดำเนินการขุดให้มีขนาดตามที่กำหนดไว้ในครั้งเดียว แต่สมเด็จพระยาฯ มีความคิดที่แตกต่างว่า “**ที่จะขุดคลองให้กว้างนั้นไม่สามารถที่จะทำประโยชน์ ยืนยาวได้ อย่างเช่นคลองมหาไชย แรกลงมือขุด ๘ วา สายน้ำ ดินไม่พอกักขึ้น ถ้าขุดแต่คลองแคบ ๆ ให้ต้องสายน้ำก็จะกัดกว้างออกไปเอง**” สมเด็จพระยาฯ คิดแตกต่างจากเดิมบนหลักเหตุผลที่ว่า โดยธรรมชาตินั้นน้ำจะกัดเซาะดินให้พังทลาย กว้างขึ้นอยู่แล้ว จึงได้กำหนดเป็นวิธีการ “**ขุดระยะหนึ่งแล้วเว้นไว้ระยะหนึ่งให้น้ำเซาะดินที่ไม่ได้ขุดพังไปเอง**” กล่าวคือการขุดนั้นใช้วิธีการขุดดินระยะหนึ่งแล้วเว้นไว้ไม่ต้องขุดดินระยะหนึ่ง เมื่อน้ำหลากมาจะเซาะดินที่เว้นไว้ไม่ได้ขุดให้พังทลายไป ซึ่งก็ปรากฏว่าคลองดำเนินสะดวกที่ขุดนี้มีสายน้ำท่าจีนไหลขึ้นลงทะเลทำให้เกิด การกัดเซาะปากคลองข้างตะวันออกกว้างออกได้รวดเร็ว จึงเป็นจริงดังความคิดที่แตกต่างของสมเด็จพระยาฯ ที่ว่า “**ขุดเล็กก็ใหญ่ออกไป**” นอกจากนั้นข้อเสนอแนะการขุดคลองที่แตกต่างจากเดิมเกี่ยวกับการขุดคลองให้แคบแต่ในที่สุดจะกว้าง เองนั้นยังเป็นการประหยัดการลงทุนและเวลา แต่ได้ผลประโยชน์มากมาย จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็น “**ความคิดที่แตกต่าง (ด้วยหลักเหตุผล) เพื่อกำหนดเป็นนวัตกรรม ด้านวิธีการขุดคลอง**” ของสมเด็จพระยาฯ ที่ปรากฏเป็นความจริงในเวลาต่อมา

“เรียนรู้จากความสำเร็จเพื่อต่อยอดในการสร้างสิ่งใหม่”

บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์จะสามารถเรียนรู้และนำความสำเร็จหรือผลการกระทำที่เป็นเลิศของสิ่งหนึ่งมาต่อยอดสู่การสร้างสิ่งอื่นได้ สมเด็จพระยาฯ ซึ่งเป็นบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์ก็เป็นเช่นนั้น

แนวทางการปฏิบัติภารกิจในด้านนี้ของสมเด็จพระยาฯ พิจารณาได้จากกรณีที่สมเด็จพระยาฯ มุ่งความสนใจไปที่เมืองราชบุรี มีความประทับใจในความสวยงามตามธรรมชาติของกลุ่มแม่น้ำแม่กลองและแควน้อยเป็นอย่างมาก โดยที่เมืองราชบุรีในช่วงเวลานั้นยังไม่ “**เปิดกว้าง**” มากนัก แต่ด้วยการเรียนรู้ของสมเด็จพระยาฯ ถึงความสำเร็จในการขุดคลองภาษีเจริญที่ปรากฏชัดเจนว่า ทำให้มีความสะดวกในการคมนาคมทางเรือและเกิดประโยชน์มากมาย ประกอบกับการมองเห็นไกลของสมเด็จพระยาฯ ในการเชื่อมโยงความคิดจากความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองของการขุดคลองภาษีเจริญมาสู่การขุดคลองตั้งแต่แม่น้ำเมืองนครไชยศรี (แม่น้ำท่าจีน) มาออกแม่น้ำเมืองราชบุรี (แม่น้ำแม่กลอง) และได้รับพระราชทานชื่อคลองจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ว่า “**คลองดำเนินสะดวก**” ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเปิดใช้ใน พ.ศ. ๒๔๑๑ ใช้งบประมาณในการขุดเป็นเงินในสมัยนั้น จำนวน ๑,๔๐๐ ชั่ง (๑๑๒,๐๐๐ บาท) ซึ่งปิยนารถ บุนนาค (๒๕๖๔, น. ๗๗) ได้ให้ข้อมูลว่า “สมเด็จพระยาฯ ได้นำเงินส่วนที่เหลือจากการก่อสร้างพระนครคีรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ อนุมัติให้เป็นเงินใช้จ่ายของสมเด็จพระยาฯ ในการขุดคลองนี้ จำนวน ๔๐๐ ชั่ง (๓๒,๐๐๐ บาท) และเป็นส่วนของสมเด็จพระยาฯ อีก ๑,๐๐๐ ชั่ง (๘๐,๐๐๐ บาท)” ผลของการขุดคลองดำเนินสะดวกนี้คือ คลองดำเนินสะดวกเป็นเส้นทางลัดจากหัวเมืองตะวันตกกับกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความสะดวกในการคมนาคม การขนส่งสินค้า และดึงดูดให้ผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาสู่เมืองราชบุรี ทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรืองขึ้น”





ภารกิจดังกล่าวของสมเด็จพระยาฯ แสดงให้เห็นถึงการมองสภาพการณ์ต่าง ๆ เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเมืองราชบุรีโดยนำประสบการณ์ ผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของการชุดคลองภาษีเจริญมาขยายผลสู่การชุดคลองดำเนินสะดวก จึงนับเป็นแนวทางที่ชัดเจนของ “บุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” ที่ว่า “เป็นผู้เรียนรู้จากความสำเร็จ เพื่อต่อยอดในการสร้างสิ่งใหม่”

“มีสุนทรียะ มีความสุข เรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จากความรื่นรมย์”

หลายคนมองว่า “ความสุขหายาก พบแต่ความทุกข์ที่มีอยู่ดาษดื่น” แท้จริงแล้วความสุขเกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกโอกาสรอบตัวเรา บุคคลที่เป็น “ผู้ที่คิดบวกสร้างสรรค์” นั้นจะสามารถหาความสุขกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ จากความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ และพัฒนาไปสู่ความสุขที่ยิ่งใหญ่ขึ้น และเป็นผู้ที่มีสุนทรียะ มีความสนใจในคุณค่าของสุนทรียะต่าง ๆ เช่น ด้านดนตรี ภาษา ศิลปะ เป็นต้น และนอกจากความรื่นรมย์ที่ได้รับจากสุนทรียะเหล่านั้นแล้ว ก็ยังสามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จากความรื่นรมย์นั้น ๆ ได้

สมเด็จพระยาฯ นับเป็นผู้ที่มีสุนทรียะในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษาและวรรณกรรม มีเรื่องเล่าว่า ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ในขณะนั้นสมเด็จพระยาฯ ดำรงตำแหน่งเป็นหลวงสิทธิ นายเวรได้ไปร่วมเล่นสักวาพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ และเจ้านายอีกหลายพระองค์ สมเด็จพระยาฯ มีความสนใจในคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ของวรรณกรรมทั้งประเภทร้อยกรองและร้อยแก้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมจีนซึ่งมีประเด็นของเนื้อหาสาระที่เป็นกุศโลบายอันเป็นประโยชน์ในด้านการเมือง การปกครอง และตำราพิชัยสงคราม วรรณกรรมจีนที่สมเด็จพระยาฯ โปรดปรานเป็นอย่างยิ่งคือ “สามก๊ก” จากการที่สมเด็จพระยาฯ เล็งเห็นคุณค่าของวรรณกรรมต่าง ๆ จึงมีแนวคิดที่จะสร้างเสริมสุนทรียะและเผยแพร่กุศโลบายที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมดังกล่าวให้กับผู้ที่สนใจโดยทั่วกัน ด้วยการให้แปลวรรณกรรมจีน เป็นภาษาไทยทั้งหมดถึง ๑๙ เรื่อง อาทิ ไซ่จิ้น ตังจิ้น น้ำซ่อง หงอได้ บัวฮวยเหลา โหงวไห้วเพงไซ โหงวไห้วเพงหน้า ขวยงัก ซ้องกั๋ง เม่งเฉียว ชิเตงซันเจงไซ เองเลียดตัวน อิวกั๋งหน้า ได้อั้งเผ่า เสียวอั้งเผ่า เนียนำอิดซือ เม่งมวดเซงญ้อ เป็นต้น

ภารกิจที่เป็นคุณูปการที่สมเด็จพระยาฯ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้นจวบจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ นับว่าเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ มีความยากลำบากอันเนื่องด้วยความไม่พร้อมมูลของเครื่องมือและอุปกรณ์ ตลอดจนมีวิธีการใหม่ ๆ ที่จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับบริบทของสยามประเทศในเวลานั้น สมเด็จพระยาฯ มิได้ย่อท้อแต่กลับมีความพยายามในการเรียนรู้ คิดค้นหาหนทางต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกุศโลบายและกระบวนการปฏิบัติที่หลากหลาย จนภารกิจทั้งปวงบรรลุความสำเร็จด้วยแนวทางการดำรงชีวิต และการปฏิบัติภารกิจ ๕ ประการ คือ (๑) เปิดใจกว้าง รับรู้วิทยาการ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง (๒) ปรับประยุกต์ใช้ความรู้สู่การพัฒนา (๓) คิดที่แตกต่าง (ด้วยหลักเหตุผล) เพื่อกำหนดเป็นนวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา (๔) เรียนรู้จากความสำเร็จเพื่อต่อยอดในการสร้างสิ่งใหม่ และ (๕) มีสุนทรียะ มีความสุข เรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จากความรื่นรมย์



คุณูปการทั้งปวงที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้ประพฤติปฏิบัติมาภายใต้บริบทของวิทยาการ การเมือง เศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลานั้นด้วยแนวทางสำคัญ ๕ ประการข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็น “แบบอย่างบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์” อย่างแท้จริง ที่เราท่านทั้งหลายควรเจริญรอยตามด้วยการนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ อันจะส่งผลให้มีความสุข ความสำเร็จ ความก้าวหน้า และเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ส่วนรวม และประเทศชาติสืบไป



เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. การคิดสร้างสรรค์. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บ.ก.). **ศาสตร์การคิด**. (น. ๙๓-๑๒๐). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยนดา บุนนาค. (๒๕๖๔). สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) กับการสร้าง “แหล่งที่มาแห่งการท่องเที่ยวไทย”. ใน สุดารัตน์ ชาญเลขา (บ.ก.). **ศรีสมเด็จ'๖๔** (น. ๗๖-๗๘). กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี. (ม.ป.ป.). **ดำเนินสะดวก: คลองสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย**. สืบค้น ๗ กันยายน ๒๕๖๗. จาก <https://www.finearts.go.th/ratchaburimuseum/view/21799>
- แพรภัทรา เขียวช่อม. (๒๕๖๖). **การประยุกต์องค์ความรู้สู่ชุมชนเป้าหมาย**. สืบค้น ๓ กันยายน ๒๕๖๗, จาก https://pws.npru.ac.th/praepat/system/20231102130648_81bef8f0601216a21d2fc788923c82b3.pdf
- รัศมี ฉันทธร. (๒๕๕๒). **กวาดขยะความคิด ...ชีวิตก็ยิ้มได้...(Cresitive Thinking)**. กรุงเทพฯ: แอล.พี.เพรส.
- ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). **สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เสนาบดีสี่แผ่นดิน กรณีศึกษา แนวคิดทางการเมืองการปกครองและคุณธรรมที่สะท้อนความภักดีต่อสยามประเทศ**. สืบค้น ๖ กันยายน ๒๕๖๗. จาก <https://kpi-lib.com/elib/cgi-bin/opacexe.exe?op=mvw&db=Main&skin=s&mmid=1303&bid=20097>
- M Academy. (๒๕๖๐). **คิดต่างไม่ผิด ถ้าแตกต่างอย่างสร้างสรรค์**. สืบค้น ๕ กันยายน ๒๕๖๗. จาก <https://m-academy.in.t>





ตราสุริยมณฑล

ตราประจำสมเด็จพระยา บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

■ พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ

การมอบอำนาจให้ผู้นำในอดีตนั้น ส่วนใหญ่มักใช้สิ่งที่สร้างจากของหายากหรือสิ่งสำคัญที่เป็นเครื่องหมายเฉพาะ เช่น อาวุธประจำกายของผู้นำกลองมโหระทึก อัญมณีที่หายาก เป็นต้น ในการอภิเษกผู้นำ ขึ้นเป็นพ่อขุน เป็นผู้ครองนครนั้น มีหลักฐานในเอกสารว่าในพิธีสำคัญนั้น มีสิ่งที่มอบให้อยู่ ๓ สิ่งคือ ดาบไชยหอก มีดศรีภักุไชย และแก้วแสง น่าจะใช้แทนสัญญาณแห่งอำนาจ ซึ่งยังไม่พบโบราณวัตถุจริง

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานทางโบราณคดีที่ยืนยันว่าในอดีตขอมโบราณได้มีการมอบตราที่แสดงถึงอำนาจ เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ คือ ตราประทับมีจารึกคำเดียวว่า “เกษะ” จารึกบนดวงตราประทับ ซึ่งแปลความหมายได้หลายอย่าง แต่ความหมายที่เหมาะสมและกลมกลืนที่สุดคือ ฟิงอนุญาต ควรอนุญาต สันนิษฐานว่าดวงตราประทับนี้น่าจะใช้เป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจ เพื่ออนุญาตให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น จารึกนี้ขุดพบที่ปราสาทเขาน้อยสีชมพู จังหวัดสระแก้ว เป็นแท่งยาวตรงปลายมีตราประทับอยู่ในวงกลม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑.๕ มิลลิเมตร เป็นอักษรสันสกฤต วัตุนั้นทำด้วยเหล็ก หุ้มสำริด ยาว ๙.๒ เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑.๘ เซนติเมตร และยังพบตราประทับดินเผาที่มีอักษรปัลลวะที่เมืองอุทองและแหล่งโบราณคดีอื่น ๆ นับว่าเป็นตราประทับที่มีขึ้นในยุคแรก



ตราประทับดินเผา



สำหรับตราประทับรูปเรื่อนั้น ในวัฒนธรรมอินเดียตั้งแต่สมัยอารยธรรม
ลุ่มน้ำสินธุ เช่น ที่เมืองโมเฮนโจ ดาโร (Mohenjo-daro) และฮารัปปา (Harappa)
ประมาณ ๓,๓๐๐-๕,๓๐๐ ปีมาแล้ว ต่อมาในสมัยราชวงศ์ศาคาวาณะ (ประมาณ
พุทธศตวรรษที่ ๔-๘) นิยมทำเหรียญด้านหนึ่งเป็นรูปเรือเสาะกระโดงคู่ ซึ่งการทำก่อน
ดินเผาประทับตรารูปเรื่อยังสืบเนื่องมาจนถึงสมัยคุปตะ (ประมาณพุทธศตวรรษที่
๙-๑๑) และสมัยปัลลวะ (พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๔) สันนิษฐานว่าก่อนดินเผาประทับ
ตรารูปเรื่อนี้ พ่อค้าชาวอินเดียสมัยคุปตะเป็นผู้นำเข้ามายังภูมิภาคนี้ พร้อม ๆ กับการ
ค้าและการเผยแผ่ศาสนา และยังได้พบตราประทับดินเผาลวดลายอื่น ๆ ที่เป็นลาย
มงคล (เช่น ลายสิงห์ ม้า โค ท้าวกุเวร และคชลักษณ์ ฯลฯ) ในบริเวณเมืองนครปฐม
โบราณ และเมืองใกล้เคียง เช่น เมืองอู่ทอง สุพรรณบุรี เมืองชัยจำปาศ ลพบุรี และ
เมืองจันทเสน นครสวรรค์ เป็นต้น โดยเฉพาะตราประทับดินเผา ตราดินเผารูปกลม
มีเส้นคันตามแนวนอนตรงกลาง แบ่งพื้นที่เป็นสองส่วน ส่วนบนเป็นรูปโคหมอบ มี
รูปจันทร์เสี้ยวและตรีศูล ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระศิวะอยู่ด้านบน โค อาจหมายถึง
ถึงโคนนทิ พาหนะของพระศิวะ ด้านข้างรูปโคเป็นรูปครุฑ พาหนะของพระวิष्ณุ
หรือพระนารายณ์ ลักษณะเช่นนี้ คล้ายตราประทับโบราณของอินเดียสมัยราชวงศ์
คุปตะนั้นเป็นอักษรปัลลวะ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔ (ประมาณ ๑,๒๐๐ ปีมา
แล้ว) ความว่า “ศิวพรหม หฤตา” แปลว่า “พระศิวะ พระพรหมและพระวิष्ณุ”
บ้างว่าเป็นอักษรพราหมณ์สมัยราชวงศ์คุปตะ ภาษาสันสกฤต อายุราวพุทธศตวรรษ
ที่ ๑๐ - ๑๑ (ประมาณ ๑,๕๐๐ - ๑,๖๐๐ ปีมาแล้ว) ความว่า “ศิว พริหสฺปติ”
แปลว่า “พระศิวะผู้ยิ่งใหญ่” และตราดินเผาสี่เหลี่ยมอีกอันหนึ่งเป็นตราดินเผา
ถูกประทับด้วยตราที่เป็นตัวอักษรสันนิษฐานว่าเป็นอักษรปัลลวะ อายุราวพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ (ประมาณ ๑,๓๐๐ - ๑,๔๐๐ ปีมาแล้ว) ที่ยังไม่สามารถอ่าน
และตีความได้



ตราประทับดินเผารูปเรือ



ตราประทับดินเผาทหาราวดี



ตราพระนารายณ์สมัยอยุธยา

การเดินเรือข้ามทะเลมหาสมุทรนั้น เป็นที่รู้จักของวงการค้าของชาวยุโรป
และสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่ามาค้าขายติดต่อดินแดนต่าง ๆ จึงมีหลักฐาน
ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ ๓,๕๐๐-๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว ในไทยมีตัวอย่าง
คือรูปเรือบนกลองมโหระทึก และภาพเขียนสีรูปเรือ เช่น ที่ถ้ำพญานาค จังหวัด
กระบี่ และภาพเขียนสีรูปเรือ ที่แหล่งโบราณคดีเพิงผา เมืองบารุ สุลาเวสีตอนใต้
ประเทศอินโดนีเซีย สำหรับแหล่งเรือจมทวารวดีที่พบนั้นมีแหล่งเรือจมคลองท่อม
จังหวัดกระบี่ แหล่งเรือควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง แหล่งเรือบ้านโคกขวาง
จังหวัดราชบุรี แหล่งเรือจมปากคลองกล้วย จังหวัดระนอง และแหล่งเรือพนม
สุรินทร์ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีค่าอายุเก่าที่สุด ประมาณ พ.ศ. ๑๓๓๑ ซึ่งเชื่อว่า
ตราประทับดินเผานั้นน่าจะเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงอำนาจกิจการค้าขายทางการ
เดินเรือหรือการทำเรือสินค้า

สำหรับตราประทับในสมัยอยุธยาพบจากเอกสารหรือสารตราที่มีไปถึง
ต่างประเทศ ที่พบมีตราพระนารายณ์และออกญาวิชาเยนทร์ (ฟอลคอน) เป็นต้น
ซึ่งน่าจะมีตราของขุนนางอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการออกเอกสารและสารตราถึงกัน ส่วน
ในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น การใช้ตราประทับน่าจะเริ่มในสมัยรัชกาลที่ ๑-๔

โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างประเทศและการค้าทางเรือ
ในสมัยรัตนโกสินทร์บุคคลในตระกูล “บุญนา” ได้รับผิดชอบในการดูแลกิจการ
ดังกล่าวสืบทอดต่อลูกหลานมาตามลำดับตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ จนได้มีตำแหน่ง



ตราพระยาวิชาเยนทร์





ตราผู้สำเร็จราชการฯ



ตราสุริยมณฑล



ตราจันทรมณฑล

สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทั่วพระราชอาณาจักรในรัชกาลที่ ๓-๔ สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการพระนครและกรมพระคลังสินค้าในรัชกาลที่ ๓-๔ และสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในรัชกาลที่ ๕ จากเหตุการณ์เช้าวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ มีพระราชดำรัสสั่งให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และเจ้าพระยาภูธราภัยเข้าเฝ้า พระองค์ทรงมีพระราชดำรัส “ท่านทั้งสามกับพระองค์ได้ทำนุบำรุงประเทศปกครองกันมาบัดนี้กาลจะถึงพระองค์แล้ว ขอลาท่านทั้งหลายในวันนี้ ขอฝากพระราชโอรสติดอาภรณ์ให้มีภัยอันตราย หรือเป็นที่กีดขวางในการแผ่นดิน ถ้ามีผิดสิ่งไรเป็นข้อใหญ่ ขอแต่ชีวิตไว้ให้เป็นแต่โทษเนรเทศ ขอให้ท่านทั้งสามจงเป็นที่พึ่งแก่พระราชโอรสติดอาภรณ์ไปด้วยเถิด” พร้อมทั้งตรัสขอให้ผู้ใหญ่ทั้งสามท่านได้ช่วยกันดูแลบ้านเมืองต่อไปให้พลพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่เอาธุระรับรักษาของราษฎรผู้มีทุกข์ร้อนดังที่พระองค์เคยปฏิบัติมา โดยไม่ทรงเอ่ยว่าจะให้ผู้ใดขึ้นครองราชย์แทนพระองค์ หลังจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว ที่ประชุมเสนาบดีและพระบรมวงศานุวงศ์ได้อัญเชิญเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ขึ้นเป็น “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕” และให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ผู้มีอำนาจเต็ม โดยมีสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนบำราบปรปักษ์ช่วยในส่วนการพระราชนิเวศน์ รวมทั้งเชิญกรมหมื่นบวรวิไชยชาญขึ้นดำรงตำแหน่งที่กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ถึงแม้ว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปราโมช กรมขุนวรจักรธรานุภาพ จะตรัส “ผู้ที่จะเป็นตำแหน่งพระราชโองการมียอยู่แล้ว ตำแหน่งพระมหาอุปราชควรแล้ว แต่พระราชโองการจะทรงตั้ง เห็นมีใช้กิจของที่ประชุมที่จะเลือกพระมหาอุปราช” ที่ประชุมเสนาบดีและพระบรมวงศานุวงศ์ได้แต่งตั้งให้กรมหมื่นบวรวิไชยชาญขึ้นดำรงตำแหน่งที่กรมพระราชวังบวรสถานมงคล

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระองค์ได้พระราชทานตราสุริยมณฑลให้แก่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ดังนั้น ท่านจึงใช้ตราสุริยมณฑลเป็นตราประจำตัวตั้งแต่นั้นมา โดยท่านจะใช้ตราประทับกำกับไว้ที่หนังสือราชการ สิ่งของเครื่องใช้ หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ท่านได้สร้างไว้ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้นได้มีตราสุริยมณฑล เป็นตราประจำตำแหน่งเป็นตรารูปเทพบุตรชักรถ ภายหลังท่านได้นำตราใหม่นี้มาดัดแปลงเป็นรูปพระอาทิตย์แบบฝรั่ง เลียนแบบตราพระอาทิตย์จากพระราชวังแวร์ซายส์ ประเทศฝรั่งเศส

ตราสุริยมณฑลนั้นเป็นตรารูปเทพบุตรชักรถมีบุษบกตั้ง เป็นตราที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชทานเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๔ ให้เป็นตราประจำตัวของสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทั่วพระราชอาณาจักร คู่กับตราจันทรมณฑล ของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) ผู้เป็นน้องชายของท่าน แต่สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ยังคงถือตราพระคชสีห์ตำแหน่งสมุหพระกลาโหม และตราบัวแก้วสำหรับตำแหน่งเจ้าพระยาพระคลัง (กรมท่า) อยู่ภายหลันั้นตราสุริยมณฑลได้พระราชทานให้เป็นตราประจำพระคลังมหาสมบัติ ดังนั้นตราสุริยมณฑลจะ



เป็นพระราชลัญจกรอันได้เคยประทับหรือโปรดฯ ให้ทำขึ้นใหม่ พระราชทานแต่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) หรืออย่างไรไม่มีหลักฐานแจ้งชัด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิรูปแผ่นดิน ได้จัดระเบียบการปกครองใหม่ แยกหน้าที่ของการคลังและการต่างประเทศออกเป็นคนละส่วน โดยตั้งเป็นกระทรวง กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศใช้ตราบัวแก้วและพระคลังมหาสมบัติใช้ตราสุริยมณฑล

ตราสุริยมณฑลนี้ ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ใช้เป็นตราตำแหน่งเสนาบดีพระคลังมหาสมบัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ ต่อมาพระคลังมหาสมบัติได้แยกตั้งเป็นกระทรวงการคลังขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘ เป็นระยะเวลาห่างกันถึง ๑๗ ปี ในระหว่างนั้นจะใช้ตราอะไรประจำตำแหน่งก็ยังไม่มีความชัดเจน

ตราสุริยมณฑลนั้นมี ๒ ขนาด คือตราสุริยมณฑลน้อย จะมีลวดลายต่างกับตราสุริยมณฑลใหญ่ ซึ่งเป็นของเดิม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔ ตราสุริยมณฑลนี้ให้เป็นตราประจำตัวของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ (ทัต บุนนาค) เดิมใช้ตราจันทรมณฑล หลังสุดได้พระราชทานตราสุริยมณฑลให้เป็นตราตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทั้งตราใหญ่และตราน้อย

ตราสุริยมณฑลดวงใหญ่ เดิมเป็นรูปรถบุษบกที่มีอุณาโลมอยู่ตรงกลาง และมีรูปกระต่ายอยู่ท้ายรถ และมักจะเรียกเป็นตราบุษบกอุณาโลม ภายหลังทรงโปรดฯ ให้ทำใหม่ โดยเอาอุณาโลมในบุษบกออก ส่วนตราสุริยมณฑลดวงน้อย มีลายพระจันทร์เต็มดวง ทั้งตราใหญ่ตราน้อยนี้ เดิมอยู่ในราชพิธีพืชมงคลในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ต่อมาได้เปลี่ยนให้ใช้ตรานี้จากตราเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม มาเป็นตราพระดุลพาห แทนตราใหญ่ตรานี้เป็นลายรูปพระแสงขรรค์กับรูปดุลพาห คือ ตราชู-ดาซึ่ง อยู่บนพานสองชั้น ส่วนตราน้อยเป็นลายรูปพระแสงขรรค์กับรูปดุลพาห ไม่มีพานรองรับ

ประเพณีพระราชทานตราพระราชลัญจกรหรือตราประจำตำแหน่งนั้นถือเป็นตราเกียรติยศ สำหรับพระราชลัญจกรที่พระราชทานนั้นจะเป็นตราที่ทรงใช้หรือทำขึ้นใหม่ได้ ไม่เรียกว่าตราพระราชลัญจกร จะเรียกตราที่ทรงใช้ประทับว่าตราพระราชลัญจกรเท่านั้น ส่วนตราประจำตำแหน่งนั้นต้องส่งตรานั้นคืนเมื่อเลิกตำแหน่งนั้นนำไปใช้ต่อไม่ได้ ภายหลังมีการสร้างตราตำแหน่งขึ้นเองและขอพระบรมราชานุญาตใช้ตรานั้น หาใช่เป็นตราพระราชทานดังเดิมไม่

ด้วยความสำคัญในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ นั้น ตราสุริยมณฑล ตราประจำตัวของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จึงเป็นเครื่องหมายความจงรักภักดีต่อราชวงศ์และแผ่นดินของตระกูล ที่ได้สนองงานพระราชกิจมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์



ตราสุริยมณฑลน้อย



ตราดุลพาห



ตราสุริยมณฑล ดวงน้อย



ตราสุริยมณฑล ดวงใหญ่





“คลองดำเนินสะดวก”

มรดกทางปัญญาคุณูปการ
ที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งยืนต่อสังคมไทย
ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์
(ช่วง บุนนาค)

■ มงคล วานิช

คลองเป็นเสมือนหนึ่งเส้นเลือดสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทย มาตั้งแต่อดีตกาลที่เชื่อมต่อจากแม่น้ำหรือลุ่มน้ำต่าง ๆ ที่จะต้องอาศัยเป็นเส้นทางคมนาคม อีกทั้งยังใช้เป็นระบบการส่งน้ำสู่การประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม พร้อมทั้งนำผลผลิตออกมาจำหน่าย เพื่อการดำรงชีวิตตลอดจนการเสริมสร้างความมั่นคงในการศึกษาสังคมตลอดมา

พ.ศ. ๒๔๐๕ คลองภาษีเจริญเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญ เชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีน ในแผ่นดินสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระภาษีสมบัติบริบูรณ์เป็นแม่กองในการดำเนินการขุดและพระราชทานนามว่า “คลองภาษีเจริญ” เริ่มจากคลองบางกอกใหญ่ใกล้วัดปากน้ำ แขวงกรุงเทพมหานครไปจนถึงบ้านดอนไก่ดี แขวงเมืองสมุทรสาคร ระยะทาง ๕๐๐ เส้น กว้าง ๗ วา ลึก ๕ ศอก เกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก ต่อมาอีก ๔ ปี (พ.ศ. ๒๔๐๙) ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ในครั้งดำรงตำแหน่งพระสมุหกลาโหม เป็นแม่กองในการดำเนินการขุดคลองสำคัญเชื่อมต่อจากแม่น้ำท่าจีนแขวงสมุทรสาครไปสู่แม่น้ำแม่กลองแขวงราชบุรี ที่จะเชื่อมต่อพื้นที่ไปยังสมุทรสงครามหรือที่รู้จักกันดีในอดีตว่าพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ของรอยต่อระหว่างราชบุรีและสมุทรสงครามนี้เรียกกันว่า “บางช้างสวนนอก” เชื่อมต่อจาก “บางกอกสวนใน” อย่างเสร็จสมบูรณ์



๙๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

คลองที่ขุดดังกล่าวนี้ เป็นหลักฐานที่สะท้อนถึงมรดกทางปัญญาที่สำคัญของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ผู้รับหน้าที่เป็นแม่กองในการดำเนินการในยุคสมัย ๑๕๐ ปีมาแล้ว ยังไม่มีเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีใด ๆ มาดำเนินการ ต้องใช้กลยุทธ์หลายอย่างมาประกอบกัน ด้วยความสามารถของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ โดยใช้กำลังคนจากหลายภาคส่วนมาสนธิกำลังกัน เช่น ไพร่พลบริวารและการจ้างแรงงานของชาวจีน ชนชาติอื่น เช่น มอญ ลาว เป็นต้น มีแผนการขุดเป็นช่วง ๆ แล้วปล่อยน้ำเข้ามาแช่ดิน ช่วงที่ยังไม่ขุดก็จะพังลงมาเชื่อมต่อตลอดระยะทางที่ขุดเป็นคลองได้สำเร็จใช้เวลาประมาณ ๒ ปีอย่างสมบูรณ์และที่มหัศจรรย์คือเป็นคลองที่มีลักษณะเป็นเส้นตรงมุ่งทางทิศตะวันตกใช้เงินค่าจ้างแรงงานทั้งหมด ๑,๔๐๐ ชั่ง แบ่งเป็นเงินส่วนตัวของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ๑,๐๐๐ ชั่ง และได้รับพระราชทานสมทบอีก ๔๐๐ ชั่ง โดยเริ่มต้นบริเวณปากคลองบางยาง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร สิ้นสุดที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้ถวายรายงานผลการดำเนินงาน และได้รับพระราชทานชื่อว่า “คลองดำเนินสะดวก” นับแต่นั้นมาเปิดใช้งานอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. ๒๔๑๑ ตามที่มีบันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ดังนี้คือ

“ครั้นถึงวันจันทร์ เดือน ๗ ขึ้น ๔ ค่ำ พ.ศ. ๒๔๑๑ ๗พรรษา สมุหพระกลาโหมได้ไปเปิดคลองขุดใหม่ ที่บางนกแขวก คลองนั้นได้ลงมือขุดเมื่อปลายปีชวด อัฐศก (พ.ศ. ๒๔๐๙) ขุดตั้งแต่แม่น้ำบางยางเมืองนครชัยศรีฝั่งตะวันออกไปตกคลองบางนกแขวก แขวงเมืองราชบุรี ยาว ๘๔๐ เส้น กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก รวมค่าจ้างขุดค่าตอบแทนเป็นเงิน ใน ๗พรรษา สมุหพระกลาโหม ๑,๐๐๐ ชั่ง ในหลวงพระราชทานสาธารณะด้วย ๔๐๐ ชั่ง รวมเป็นเงิน ๑,๔๐๐ ชั่ง ให้ชื่อว่า “คลองดำเนินสะดวก”

คลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่ใช้แรงงานคนขุดล้วน ๆ มีการบันทึกไว้ด้วยว่ามักจะกระทำกันในเวลากลางคืนเป็นส่วนใหญ่ เพราะสภาพอากาศที่เย็นกว่ากลางวันแบ่งระยะความยาวของคลองเป็นช่วง ๆ ช่วงละ ๑๐๐ เส้น (๔ กิโลเมตร) โดยมีเสาหินเป็นหลักเขตมีทั้งหมด ๙ หลักโดยเริ่มจากหลัก “๐” ที่บริเวณปากคลองบางยาง

หลักที่ ๑ ถึงหลักที่ ๔ อยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม
หลักที่ ๕ ถึงหลักที่ ๗ อยู่ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
หลักที่ ๘ อยู่ในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

“**คลองดำเนินสะดวก**” มรดกที่ล้ำค่าสู่อนุชนคนรุ่นหลังของสังคมไทย อย่างยั่งยืนกล่าวคือ

๑. เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ที่เชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครเมืองหลวง กับหัวเมืองตะวันตก คือมณฑลราชบุรีและเชื่อมต่อไปยังภาคใต้ได้อย่างรวดเร็วก่อนที่การคมนาคมทางบกจะเจริญในกาลต่อมา ทำให้บทบาทการคมนาคมทางน้ำโดยมีเรือเป็นพาหนะจะลดลงไป

๒. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นมีการนัดหมายกันมาพบปะในวันสำคัญ เช่น วันพระหรือวันก่อนวันพระ ขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ บริเวณปากคลองย่อยที่ขุดต่อจากคลองหลักเรียกว่า “ตลาดน้ำ” เช่น ตลาดปากคลองโพหักบริเวณหลัก ๕ ซึ่งเป็นคลองย่อย



จากคลองดำเนินสะดวก เป็นต้น การซื้อขายในยุคแรกก็มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยไม่ต้องอาศัยเงินตรา (Barter Trade) เช่น นำมะพร้าวไปแลกกับผัก และพัฒนาต่อมาจนมีการนัดหมายเกิดตลาดนัดทางน้ำกันหลายจุดปัจจุบันได้พัฒนาเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศ

๓. มรดกทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับสากล “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก”



คำว่า “ตลาดน้ำ” คือการค้าขายทางเรือ เมื่อการขุดคลองดำเนินสะดวกเสร็จเรียบร้อยแล้ว การสัญจรไปมา การคมนาคมทางน้ำก็มีความสะดวก ต่อมาเจ้านายผู้ใหญ่ที่อยู่ในกรุงเทพฯ เห็นความสำคัญของคลองดำเนินสะดวกนี้ ได้พากันมาจับจองที่ดินที่กว้างขวางเปล่าและทำการขุดคลองเล็กคลองน้อยจากคลองดำเนินสะดวกประมาณ ๒๐๐ กว่าคลอง เช่น

เจ้าจอมแพในรัชกาลที่ ๕
พระยาศรีสุราชบุรี
พระยาสุนทรบุรี
พระยาโชฎีกราชเศรษฐี
ขุนพิทักษ์ประชากราชบุรี ฯลฯ

เมื่อทำการขุดคลองเล็กคลองย่อยจากคลองดำเนินสะดวกก็มีการตั้งชื่อตามผู้ขุดซึ่งกรมกรรับจ้างสมัยนั้นก็เป็นประชาชนเชื้อสายจีนเป็นส่วนมาก

ครองลัดราชบุรี เป็นคลองที่แยกจากคลองดำเนินสะดวกไปยังตัวเมืองราชบุรีบริเวณปากคลอง ที่แยกนี้สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้สร้างศาลาใช้เป็นที่พักคนงานเป็นเรือนไม้มี ๕ ห้องหลังคามุงกระเบื้องสีแดง บางครั้งเรียกว่า “ศาลาแดง” เป็นที่ก่อกำเนิดของ “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ มีชื่อเรียกกันครั้งแรก ๆ ว่า ตลาดนัดศาลาแดงหรือตลาดนัดศาลา ๕ ห้อง เป็นที่นัดหมายกันให้นำสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นผลผลิตจากสวนผัก ผลไม้ ออกมาจำหน่ายและก่อเกิดเป็นวิถีชุมชนที่มีการพัฒนาเป็น “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก” อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับสากลจนถึงปัจจุบัน

๔. การสืบสานประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อในวิถีชุมชนบรรพกาลจนถึงปัจจุบันบรรพบุรุษของผู้คนที่ได้ก่อร่างลงแรงขุดคลองดำเนินสะดวกเป็นชาวจีนประมาณร้อยละ ๘๐ มอญ ลาว และคนไทยในพื้นที่และแรงงานที่เป็นไพร่พลบริวารของสมเด็จพระบรมมหาศรีสุริยวงศ์ฯ จึงปรากฏร่องรอยของ “ศาลเจ้า”



๙๘

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ของพี่น้องชาวจีนควบคู่ไปกับวัดทางพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์รวมทั้งสิ้นตลอด
ลำคลองจำนวนถึง ๔๓ แห่ง ซึ่งมีวัดศาสนสถานที่สำคัญเกี่ยวกับการเสด็จฯ
ของพระเจ้าอยู่หัวหลายพระองค์ จึงได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

การสืบสานประเพณีความเชื่อในวิถีชุมชนมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษมา
สู่รุ่นปัจจุบัน เช่น เทศกาลตรุษจีน สารทจีน การเซ่นไหว้บรรพบุรุษในโอกาสขึ้นปี
ใหม่ (เซ็งเม้ง) ตามสุสานที่มีอยู่ตลอดลำคลอง เป็นต้น

๕. บทบาทของ “คลองดำเนินสะดวก” ในการเสริมสร้างความมั่นคงใน
การป้องกันประเทศเป็นเส้นทางส่งกำลังบำรุงในการมีศึกสงคราม เช่น บทบาทใน
สงครามมหาเอเชียบูรพา ที่เป็นเส้นทางลำเลียงส่งกำลังบำรุงของกองทัพญี่ปุ่นมา
แล้ว

เราคงจะได้ยินคำกล่าวที่ว่า “บางช้างสวนนอก บางกอกสวนใน” กันมา
แล้ว พื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ของ “บางช้างสวนนอก” คือพื้นที่รอยต่อของจังหวัด
สมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน โดยมีคลองดำเนินสะดวกต่อเชื่อม
มาจากคลองภาษีเจริญ ทำให้น้ำหลัก คือ แม่น้ำเจ้าพระยามาแม่น้ำท่าจีน
เชื่อมโยงสู่ลำน้ำแม่กลองเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ คือ มรดกสำคัญที่สมเด็จพระยา
บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้ใช้ความรู้ความสามารถความอดทนที่สำคัญ
คือ การเสียสละเป็นอย่างยิ่งทำให้เกิดผลสำเร็จเป็นคุณูปการ เกิดประโยชน์อย่าง
ยั่งยืนต่อสังคมไทยสืบไป



เอกสารอ้างอิง

- ชมรมสายสกุลบุนนาค. สืบค้นเมื่อ ๕ กันยายน ๒๕๖๖ สืบค้นจาก <http://www.bunnag.in.th/oldsite/main.php>.
- ปราจีน เครือจันทร์. (๒๕๖๔). ดำเนินสะดวก คลองสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย. ศิลปกร. ๓ (พ.ค. - มิ.ย. ๒๕๖๔).
- พระครูสิริวรรณวิวัฒน์ (วรรณะ วรรณ). (๒๕๕๖). ประวัติอำเภอดำเนินสะดวก หนังสืองานกลาง
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลท่ายาง.
- พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์.
(๒๔๗๗). โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์.
- ตรงใจ หุตางกูร และนันทกฤษ ยอดราช. (๒๕๖๐). กลุ่มจารึกเสาหลัก เส้นคลองภาษีเจริญ -
ดำเนินสะดวก ในจังหวัดสมุทรสงคราม.
- อิทธิพร ขำประเสริฐ. (๒๕๖๑). ศาสนสถานสำคัญสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก: สำนวนเบื้องต้น.

ขอขอบคุณผู้เอื้อเฟื้อข้อมูล สถานที่สำคัญ “คลองดำเนินสะดวก”

๑. อาจารย์สุรีย์ วานิช ข้าราชการบำนาญ ข้อมูล “ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น”
๒. อาจารย์รังสิตา ณ บางช้าง ข้าราชการบำนาญ ข้อมูล “บางช้างสวนนอก-บางกอกสวนใน”
๓. อาจารย์ปราณี ศิริธัญญรัตน์ ข้าราชการบำนาญ ข้อมูล “กำเนิดตลาดน้ำดำเนินสะดวก”





สุเหร่าแขก: สมเด็จพระยาแห่งสกุลขุนนาค

■ ธีรนนท์ ช่วงพิชิต

“...ทุลเรื่องอื่นมิได้ขึ้นเหมือนเรื่องวัด เวียนแต่ตรัสถามไถ่ให้ไผ่ฝัน
ถึงวัดนั้นวัดนี้เป็นนิรันดร์ ถึงเรื่องปั่นเขียนตากสลักกลิ้ง...”

หมื่นพรหมสมพัตสร

ขานถึงชนบการสร้างวัดวาอารามในสมัยที่เรียกกันว่า พระราชานิยม ในรัชกาลที่ ๓ นั้น อาจกล่าวได้ว่า ไม่มียุคใดสมัยใดของกรุงรัตนโกสินทร์ที่จะทำนุบำรุงวัดวาได้มากเท่าในรัชกาลของพระองค์ เพราะนอกจากวัดที่พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ “แบบพระราชานิยม” ยังขยายขอบลงไปยังหมู่ขุนนาง และวงศ์วานที่ปรักพร้อมการสร้างและทำนุบำรุงเพื่อถวายพระองค์อีกด้วย

ถ้ากล่าวถึง “ขุนนางก๊กปากชะโนน” ในกรุงฯ แล้ว คงจะเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากจะเป็น “สมเด็จพระยาแห่งสกุลขุนนาค” และต้องกล่าวถึงวัดที่ถูกสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นโดยสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) และรวมถึงสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) บุตรชายคนโตของสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ด้วยทั้งสามสมเด็จฯ และรวมถึงฝ่ายสตรีของท่านได้สร้างวัดวาอารามเพื่อน้อมเกล้าถวายตามแนว “พระราชานิยม” ต่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ในย่านฝั่งธนบุรีไว้ถึง ๖ วัด

อีกทั้ง สมเด็จพระยาทั้งสามแห่งสกุลขุนนาค ยังได้สร้างคุณูปการด้วยการทำนุบำรุงในศาสนาอื่นอีกด้วย เพียงแต่น้อยคนที่จะกล่าวถึงบทบาทดังกล่าวให้ได้รับรู้กัน เช่น “สุเหร่าบ้านสมเด็จ” และ “สุเหร่าตึกแดง”



๑๐๐

ศรีสมเด็จ' ๖๘



สุเหร่าตึกแดง หรือมัสยิดกุฎิลอิสลาม ในปัจจุบันหลังจากการปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว

สุเหร่าแรกที่จะขอกล่าวถึง ได้แก่ “สุเหร่าตึกแดง” เป็นสุเหร่าที่ได้รับการอุปถัมภ์โดยสมเด็จพระยาบรมมมหาพิชัยญาติ หรือสมเด็จพระยาองค์น้อย ที่ชาวบ้านในย่านคลองสานอันเป็นถิ่นฐานของสมเด็จพระยาฯ มักจะเรียกขานกันอย่างคุ้นเคยว่า “ตะโตะสมเด็จพระเจ้า”

เหตุที่ผู้คนในย่านบ้านคลองสาน เรียกท่านดังกล่าว ก็ด้วยเพราะบทบาทหนึ่งที่สมเด็จพระยาฯ ท่านนี้ได้รับราชการเป็นเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา ครั้นดำรงตำแหน่งจางวางพระคลังสินค้าในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ และเคยยกทัพจากกรุงเทพฯ ไปปราบหัวเมืองมลายูที่แข็งเมืองจากความเป็นประเทศราชหลายครั้ง ท่านยกทัพไปปราบหัวเมืองไทรบุรี ใน พ.ศ. ๒๓๘๒ และยกครัวกวาดครัวชาวไทรบุรีจากเมืองสุโขทัยติดตามกลับเข้าสู่พระนคร โดยทูลขอชาวเมืองไทรบุรีที่มีความสามารถในงานนาให้มาสร้างบ้านไว้ในย่านคลองสานในเขตของบ้านท่าน ให้อยู่ปนกับบ้านลาวเวียงที่อยู่มาก่อน อันเป็นที่มาของ “ตรอกช่างนา” จนปัจจุบัน

นอกจากชาวเมืองไทรบุรีแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ต่อมา (หลัง พ.ศ. ๒๓๙๘) ผลจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง มีชาวอินเดียที่เป็นพ่อค้าจากเมืองสุรัตเดินทางเข้ามาเปิดห้างค้าขายย่านตึกแดง และรวมถึงที่เข้ามาเป็นล่ามภาษาต่างประเทศในกรมพระคลังสินค้าของสมเด็จพระยาองค์น้อยด้วย เช่น นายห้างอาลีบาย นานา หรือเสมียนอาลี ผู้เป็นต้นตระกูลนานา และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระพิเชษฐสุรรพพานิช และยังรวมถึงพ่อค้าอินเดียตระกูลวงศ์อารยะอีกด้วย

ทั้งแขกเมืองไทรบุรีจากเมืองสุโขทัยติดตาม พ่อค้าอินเดียชาวเมืองสุรัต ทั้งตระกูลนานา และวงศ์อารยะได้รวมตัวกันสร้างสุเหร่าขึ้นในย่านตึกแดง โดยสมเด็จพระยาบรมมมหาพิชัยญาติ หรือสมเด็จพระยาองค์น้อย ได้ยกอาคารพระคลังสินค้าให้เพื่อทำเป็น “สุเหร่า” รวมทั้งเชิญครูสอนศาสนาชาวเมืองไทรบุรีมาเป็นผู้นำศาสนาในขั้นต้น เช่น ตระกูลสาสนกุล เช่นสาสน์ ประพฤติชอบ และวงศ์อารยะ สืบมาจนถึงวันนี้ ปัจจุบัน “สุเหร่าตึกแดง” ของสมเด็จพระยาบรมมมหาพิชัยญาติ ได้เปลี่ยนนามตามพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็น “มัสยิดกุฎิลอิสลาม” ในความหมาย “มัสยิดอันเป็นพลังของศาสนาอิสลาม”



ศาลาริมน้ำ ด้านแม่น้ำเจ้าพระยาของสุเหร่าตึกแดง





การประกอบศาสนกิจ (ละหมาด) ที่สุเหร่าบ้านสมเด็จ (นุรุลมุบีน)



หอออะซาน ในปัจจุบัน
ของสุเหร่าตึกแดง

ในย่านฝั่งธนบุรี เช่นเดียวกันที่เรียกว่า ถิ่นฐาน “กักฟากชะโน้น” ในสายของสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ ที่ถูกขนานนามว่า ย่านบ้านแขก ในช่วงรัชกาลที่ ๓ ลงมา เมื่อครั้งยังไม่มีถนนหนทางเจริญเข้ามาถึง ย่านนี้เป็นถิ่นฐานตั้งแต่จวนสมเด็จเจ้าพระยาฯ (ดิศ) และบุตรชายที่อยู่ตั้งแต่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามา จวนสมเด็จเจ้าพระยาฯ (ช่วง บุนนาค) จนถึงที่ดินของท่านผู้หญิงจันทร์ ผู้เป็นมารดาของสมเด็จพระยาฯ (ช่วง) เป็นย่านบ้านของผู้คนที่สมเด็จพระยาฯ (ดิศ) กวาดต้อนย้ายครัวหลายครั้ง โดยนำผู้คนเหล่านั้นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกจวนของท่าน ทั้งลาวเวียง มอญฝัพายหลวง จนถึงบ้านแขกตานี ฯลฯ

เฉพาะบ้านแขกที่เรียกว่า แขกตานี จะเป็นแขกที่กวาดต้อนมาจากหัวเมืองภาคใต้ มีทั้งพวกปัตตานี ไทรบุรี และสตูล โดยเฉพาะกลุ่มเจ้าเมืองที่บางครั้งเรียกกันว่า “กลุ่มตวนกู” และพวกที่มีความรู้ในศาสนาของตนที่สมเด็จพระยาฯ (ดิศ) อุทิศที่ดินของตนเพื่อสร้างเป็นสุเหร่าฯ ในเวลาที่ไม่ห่างจากการสร้างสุเหร่าตึกแดงมากนัก โดยเรียกกันในเวลานั้นว่า สุเหร่าบ้านสมเด็จฯ

นอกจากนี้ยังมีชาวสตูลที่เป็นช่างฝีมือในงานก่อสร้าง ที่เดินทางตามคำเชิญชวนของเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) จากเมื่อครั้งในรัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๔๐๔) ที่โปรดเกล้าฯ ให้ พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหลวงวิษณุฯ ภาณุพร้อมด้วยเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) บรรดาศักดิ์ในขณะนั้น ได้เดินทางไปดูงานที่เมืองสิงคโปร์ และชักกลับจึงชวนชาวสตูลที่เป็นช่างฝีมือมาตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันในบ้านแขก

พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อมีการตัดถนนประชาธิปไตยแล้ว หลังจากเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้า ย่านบ้านแขกเติบโตขยายเป็น แยกบ้านแขก จนกลายเป็น “สี่แยกบ้านแขก” ในทุกวันนี้ และสุเหร่าบ้านสมเด็จ เปลี่ยนชื่อเป็น มัสยิดนุรุลมุบีน และนับเป็นชุมชนมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดของย่านฝั่งธนบุรีในเวลานั้น

การสร้างสุเหร่าทั้งสองในนามของสมเด็จพระยาแห่งสกุลบุนนาคจึงเป็นงานทำนุบำรุงศาสนาที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง



ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ (เชิง ศิวะศรียานนท์):

พิศภูมิครุ ภูมิภาษาไทย
ภูมิใจบ้านสมเด็จพระยา

■ วรธรรม ศรียาภัย

บทนำ

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) กับศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ (เชิง ศิวะศรียานนท์) มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในลักษณะที่ว่า พระวรเวทย์พิสิฐเคยรับราชการเป็นครูรองที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ และอาจารย์พิเศษสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จพระยา สถานศึกษาดังกล่าวล้วนตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ แม้ทั้งสองท่านมิได้กำเนิดร่วมชาติกัน หากแต่ก็ร่วมภพภูมิอันต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ณ ปีที่ ๑๕ แห่งการครองสิริราชสมบัติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถึงแก่พิราลัยเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๔๒๖ อีก ๕ เดือนต่อมา ในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๒๖ ณ บ้านผ้าขาวหรือบ้านปะขาว อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เด็กชายผู้หนึ่งถือกำเนิดขึ้นแล้วมีการตั้งชื่อตัวให้ว่า “เชิง” ในกาลต่อมาเด็กชายผู้นี้ก็คือศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ เป็นผู้บุกเบิกการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออก คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นคนแรก นับตั้งแต่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๗๗ กระทั่งถึง ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๒ รวมเวลาไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น เรื่องราวของพระวรเวทย์พิสิฐ ทั้งในส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในบ้านของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และคุณูปการต่อวงการวิชาภาษาไทย จึงน่าสนใจที่จะได้เป็นที่รับรู้และเล่าขานสืบต่อกันไปอย่างไม่สิ้นสุด ในที่นี้จึงนำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับพระวรเวทย์พิสิฐ ๔ ประการ คือ ภูมิวงศ์พงศา ภูมิวิทยาปากเพียร ภูมิเกียรติครูภาษาไทย และภูมิใจบ้านสมเด็จพระยา



ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ
(เชิง ศิวะศรียานนท์)



ภูมิวงศ์พงศา

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๒๖ อันเป็นปีที่ ๑๕ แห่งการครองสิริราชสมบัติ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บ้านผ้าขาวหรือบ้านปะขาว อำเภอพุนนาค จังหวัดชลบุรี เด็กชายผู้หนึ่งถือกำเนิดขึ้นแล้วมีการตั้งชื่อตัวให้ว่า “เซ็ง” ทั้งนี้ ไม่ทราบนามบิดาและมารดา เพราะไม่มีการบันทึกเอาไว้ เด็กชายเซ็ง ผู้นี้ ต่อมา คือ ศาสตราจารย์พิเศษพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) นั่นเอง

คุณศุกร บุนนาค ผู้เป็นบุตรเล่าว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) มีนิสัยรักการอ่านหนังสือมากเป็นพิเศษ ชอบอ่านหนังสือไทยและหนังสือฝรั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือประวัติศาสตร์และหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และได้นำพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) ไปพบคุณหญิงนิ่ม บุนนาค ภรรยาของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) และได้พาไปพบคุณหญิงนิ่ม ท่านผู้นี้มีจริยวัตรสะอาดและเคร่งครัดในขนบธรรมเนียม มีความเอ็นดู กรุณาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) มาก และได้พาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) ไปฝากพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าประจักษ์ศิลปาคม และคุณจอมมารดาตวันคำ จอมมารดาของท่าน อย่างไรก็ตาม เจ้านายและท่านผู้มีฐานันดรศักดิ์ เหล่านี้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) ได้นำตัวขึ้นไปบัญชาตักกับท่าน คงจัดไว้ในฐานะเจ้านาย และเป็นบุคคลที่ต้องแสดงกตเวทิตาต่อท่านเท่านั้น

ในคำบอกกล่าวของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เล่าว่าพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) ตั้งครอบครัว อยู่ที่ตำบลวังบูรพาภิรมย์ คือ บริเวณใกล้ศาลาเฉลิมกรุงปัจจุบันนี้ มีบุตรธิดา ๔ คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ นายแพทย์ประเสริฐ ศิวะศรียานนท์ คุณศุกร บุนนาค และอาจารย์ชุมศรี ศิวะศรียานนท์



พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วัฒนา (เซ็ง ศิวะศรียานนท์) กับบุตรธิดา ทั้ง ๔ คน
(ภาพจากหนังสือศุกรปัจฉิมลิขิต วรรณกรรมคัสดรของศุกร บุนนาค)



๑๐๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เล่าต่อไปอีกว่าครอบครัวฝ่ายคุณยายหรือนางวรเวทย์พิสิฐ มีอาชีพเป็นช่างทอง สืบฝีมือมาจากเจ้าตาก ซึ่ง เป็นพระราชวงศ์เวียงจันทน์และเคยรับราชการอยู่ในกรมช่างสิบหมู่

นอกจากนี้ ในคำบอกกล่าวของศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ เล่าว่าพระวรเวทย์พิสิฐยังมีบุตรธิดาอีก ๕ คน เกิดแต่นางเนื้ออ่อน ศิวะศรียานนท์ ผู้เป็นภรรยาอีกท่านหนึ่ง ได้แก่ อาจารย์เอมใจ ศิวะศรียานนท์ อาจารย์ระเมียร ศิวะศรียานนท์ นายประวรรณ ศิวะศรียานนท์ นางก่องกุล บุญมาก และ นางสาวเอมอร ศิวะศรียานนท์

พระวรเวทย์พิสิฐมีลูกหลานเป็นนักปราชญ์ทางภาษาและวรรณกรรม เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ผู้เป็นบุตรของท่านและ เป็นนักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาคนสำคัญของไทย เคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผลงานหนังสือตำราสำคัญ คือ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ ส่วนงานอังกฤษ น่ารู้ และอับราฮัม ลินคอล์น

คุณศุภร บุนนาค ผู้เป็นบุตรของท่าน สมรสกับคุณดำรง บุนนาค คุณศุภร มีอาชีพเป็นนักประพันธ์ มีชื่อเสียงโด่งดังในช่วง พ.ศ.๒๔๙๗-๒๕๑๗ งานประพันธ์สำคัญ อาทิ ปารีชาตลวง รถมอเตอร์สายพระพุทธรูป และฟ้าไหม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นหลานของท่าน เกิดแต่คุณศุภรกับคุณดำรง บุนนาค ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลงานวิชาการสำคัญ อาทิ อรรถศาสตร์เบื้องต้น พิธีกรรมในศาสนา และ นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ เมื่อท่านประพันธ์นวนิยายและสารคดี จะใช้นามปากกา “สุริยา” ผลงานสำคัญ อาทิ เจงกิสข่าน มายาในมายา และอเล็กซานเดอร์ มหาราชชาติอาชาไนย



ศ.ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์



คุณศุภร บุนนาค



ศ.เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล
หรือ “สุริยา” (นามปากกา)

เห็นได้ว่า ในสมัยต่อมา ทั้งศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ คุณศุภร บุนนาค และ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล หรือ “สุริยา” ได้ สืบทอดและสร้างสรรค์อุดมการณ์ของพระวรเวทย์พิสิฐ ได้อย่างอมตะมั่นคงและทรงเกียรติ



ภูมิวิทยาปากเพียร

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐบันทิกประวัตินานของท่านเองไว้ว่า เมื่ออายุได้ ๘ ขวบ (พ.ศ.๒๔๓๔) ได้เริ่มเรียนหนังสือไทยที่วัดใกล้บ้านผ้าขาว อาจารย์ให้เรียนแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ (แต่งโดยพระยาศรีสุนทรโวหาร หรือน้อย อาจารย์ยางกูร) เรียนได้ ๘ เดือน (น่าจะเรียนวาทินิกรณ์กับอักษรประโยค) ต่อมาอาจารย์ให้เรียนสังโยค พิธานและพิศาลการันต์ เมื่อได้ตำราดี อาจารย์ก็เอาใจใส่กวัดข้น จึงอ่านหนังสือได้แตกฉานตั้งแต่อายุยังน้อย

ในงานค้นคว้าของวรวริทย์ วศินสรากร กล่าวว่าเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๓๕ มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการอย่างเป็นทางการ และได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ สังกัดกรมศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนหลวงประเภทวิชาพิเศษ โดยอาศัยโรงเรียนเด็กตำบลที่ถนนปทุมวันเป็นอาคารทำการ มีครูใหญ่เป็นชาวอังกฤษ ชื่อนาย ยี.เอช.กรีนรอด เปิดสอนครั้งแรกเมื่อ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๓๕

ในบันทึกของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐ ยังเล่าถึงประวัติการศึกษาของท่านต่อว่า เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี (พ.ศ.๒๔๔๐) นำชายพาเข้ากรุงเทพฯ ฝากให้เป็นศิษย์ของหลวงตา วัดสามจีน (ใต้) หรือวัดไตรมิตรวิทยาราม และเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดแห่งนี้ ซึ่งมีฐานะเป็นโรงเรียนหลวง จัดการศึกษาเป็นประโยค ๆ มี ๓ ประโยค แต่ละประโยคแบ่งเป็นชั้น ๑ ชั้น ๒ และชั้น ๓ ท่านได้เริ่มเรียนนับตั้งแต่ประโยค ๑ แต่เมื่อถึงสอบไล่ ก็ได้รับอนุญาตให้สอบไล่ชั้น ๓ เลยทีเดียว เนื่องจากได้เรียนตำราดี อย่างมูลบทบรรพกิจมาเป็นอย่างดี รวมทั้งได้เรียนบวกลบคูณหารแล้วด้วย จากนั้น เข้าศึกษาต่อประโยค ๒ จนสำเร็จการศึกษา

ศาสตราจารย์กิตติคุณฉนวน วุธาติย์ อ้างถึงบันทึกของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐ ว่า เมื่อท่านสำเร็จการศึกษาประโยค ๒ แล้ว เข้าเป็นนักเรียนฝึกหัดอาจารย์ เมื่อ ร.ศ.๑๒๐ (พ.ศ.๒๔๔๔) เรียนได้ปีหนึ่ง ได้เบี้ยเลี้ยงเดือนละ ๘ บาท ครั้นสิ้นปีก็สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรครูประถม (ป.ป.) ถ้าออกรับราชการจะได้เงินเดือน ๔๕ บาท ขึ้นปีละ ๕ บาท ในปีเดียวกันนี้ กรมศึกษาธิการเปิดสอนครูประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม.) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐเข้าศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

วรวริทย์ วศินสรากร ให้ข้อมูลว่า เมื่อกระทรวงธรรมการได้ก่อสร้างตึกแมน นฤมิตร (ตึกแมน ศึกษาสถาน โรงเรียนเทพศิรินทร์) เสร็จสมบูรณ์และเปิดใช้เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๕ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ก็ย้ายมาตั้งทำการที่ตึกแมนนฤมิตร นี้ เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ชั้นบนเป็นของแผนกโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ชั้นล่างเป็นของนักเรียนแผนกสามัญ ท่านสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรมัธยมเป็นรุ่นแรกพร้อมเพื่อนอีก ๓ คน คือ พระพิสิษฐ์พิทยาพูน หลวงสันธาน (กำจาย พลางกูร) และพระยาวิทยาชัย รวมท่านด้วย เป็น ๔ คน (น่าจะตรงกับ พ.ศ.๒๔๔๗)

วรวริทย์ วศินสรากร กล่าวว่าเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๖ กระทรวงธรรมการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เพิ่มอีกแห่งหนึ่งที่โรงเรียนราชวิทยาลัยเก่า อยู่ภายในบริเวณบ้านของสมเด็จพระยาบรมมหาราชวังศรีสุริยวงศ์ เรียกชื่อใหม่ว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝั่งตะวันตก จนกระทั่งใน พ.ศ.๒๔๔๙ สударัตน์ ชาญเลขา อธิบายว่ากระทรวงธรรมการย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝั่งตะวันตกไปเปิดสอนที่โรงเรียนมัธยมวัดราชบูรณะ หรือโรงเรียนสวนกุหลาบ (ปัจจุบัน) แล้วย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์



มาตั้งที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เรียกชื่อใหม่ว่าโรงเรียนฝึกหัด
อาจารย์ ครั้นถึง พ.ศ.๒๔๕๖ วรวิทย์ วคินสรการ ให้ข้อมูลว่ากระทรวงธรรมการ
เปลี่ยนชื่อโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เป็นโรงเรียนฝึกหัดครู

ศาสตราจารย์กิตติคุณฉนวน วุฒาติย์ ให้ข้อมูลว่าพระวรวงศ์เธอพิสิฐได้รับ
ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (อ.ด.กิตติมศักดิ์) เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน
พ.ศ.๒๔๙๐ และได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน
พ.ศ.๒๔๙๗ ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุด คือ ประถมาภรณ์มงกุฎไทย และ
ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็มวิชา เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๒

ภูมิเกียรติคุณภาษาไทย

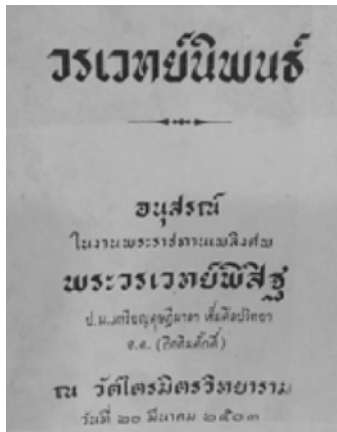
จากบันทึกของพระวรวงศ์เธอพิสิฐ กล่าวถึงการทำงานของท่านเองว่า เริ่ม
ทำงานตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๔๗-๒๕๐๒ รวมเป็นเวลา ๕๓ ปี หรือ ๕ ทศวรรษเศษ จำแนก
ได้ ๒ ช่วง คือ พ.ศ.๒๔๔๗-๒๔๗๗: ก่อนรับราชการถาวรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และ พ.ศ.๒๔๔๗-๒๕๐๒: รับราชการถาวรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.๒๔๔๗-๒๔๗๗: ก่อนรับราชการถาวรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เป็นเวลา ๓๐ ปี หลังสำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม.) แล้ว เข้ารับ
ราชการครูโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ เมื่อ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๗ เป็นครูรอง
โรงเรียนมัธยมวัดดอนนาค เมื่อ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๔๗ ได้รับการแต่งตั้งเป็น
ผู้ทำการแทนครูใหญ่โรงเรียนมัธยมวัดดอนนาค เมื่อ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๕๐ เป็น
ครูใหญ่โรงเรียนประถมวัดสุทัศน์ เมื่อ ๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๕๑ ย้ายกลับไป
เป็นครูโรงเรียนมัธยมวัดดอนนาค เมื่อ ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๕๑ ย้ายไปเป็นครูรอง
โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เมื่อ ๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๕๓ ย้ายไปรับราชการเป็นนายเวร
กองสอบไล่ กรมศึกษาธิการ เมื่อ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๕๓ ได้รับหน้าที่เป็น
ข้าหลวงตรวจการ เมื่อ ๑ กันยายน พ.ศ.๒๔๕๓ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน
จัดการศึกษาแขวงธนบุรีเหนือ เมื่อ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๖ เป็นหัวหน้าแผนก
ห้องสมุดกระทรวงธรรมการ แล้วย้ายไปเป็นอาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์
และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๗๑
ต่อมาย้ายไปเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ รวมทั้งแผนกมัธยม
ด้วย เมื่อ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๔ แล้วย้ายไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประถม
พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เมื่อ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๗๕ ทั้งยังเป็น
อาจารย์สอนพิเศษภาษาไทย โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาและโรงเรียน
มัธยมวัดเบญจมบพิตร

พ.ศ.๒๔๗๗-๒๕๐๒: รับราชการถาวรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น
เวลา ๒๕ ปี พระวรวงศ์เธอพิสิฐกลับมารับราชการในตำแหน่งอาจารย์หัวหน้าแผนก
วิชาภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออก คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๗๗

พระวรวงศ์เธอพิสิฐลาออกจากราชการ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๔
แต่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่าพระวรวงศ์เธอพิสิฐ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีสุขภาพ
สมบูรณ์ จึงจ้างเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทย และยังคงดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชา
ภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออกจนถึงแก่กรรม เมื่อ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๒





งานบทความสารคดี ๔ บท ประกอบด้วย **ความคิดเห็นนอกสังเวียน** เป็นบทวิทยุในรายการวิทยุศึกษา เรื่องปัญหาว่าทำไมเด็กเดี๋ยวนี้จึงกระทำผิดในทางอาชญากรรมมากขึ้น **สามัคยาจารย์สมาคม** เป็นบทความให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของสามัคยาจารย์สมาคม หรือปัจจุบัน คือ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รายการ **“ภาษาไทย” ของคณะอักษรศาสตร์** แสดงทางโทรทัศน์กองทัพบก เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๒ ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิกุล จัดขึ้นโดยเชิญ ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ เป็นผู้ตอบคำถาม โดยมีหม่อมหลวงอนันต์ชนก ลดาวัลย์ กับ นางสาววรรณ วิบูลย์สวัสดิ์ เป็นผู้ถาม และวิธีสอนภาษาไทย เขียนขึ้น ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ว่าด้วยความรู้ทั่วไปเรื่องการสอน ว่าการสอนคืออะไร การสอนกับการบอก และการสอบ ครั้งที่ ๒ ว่าด้วยบทเรียนกับความมุ่งหมาย และครั้งที่ ๓ กล่าวถึงกลเม็ดในการสอนภาษาไทย

นอกจากนี้ ยังมีผลงานทางวิชาการด้านภาษาและวรรณคดีไทยของพระวรเวทย์พิสิฐ ซึ่งสำคัญและทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ได้แก่ **หลักภาษาไทย** ว่าด้วยความรู้ ๓ ส่วน คือ ส่วนประวัติความเป็นมาของภาษาและภาษาไทย ส่วนหลักภาษาไทย ส่วนฉันทลักษณ์ และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคำว่า “วรรณคดี” กับ “กวีนิพนธ์” และ**วรรณคดีไทย** ให้ความรู้พื้นฐานวรรณคดีไทยด้านต่าง ๆ ตอนท้ายได้เสนอแนวการวิเคราะห์วิจารณ์ รวมทั้งคู่มือการอ่านศึกษาวรรณคดีไทยที่ยกตัวอย่างบทประพันธ์ อธิบายเนื้อหาและคำศัพท์ คือ **คู่มือโคลงนิราศนรินทร์** **คู่มือโคลงกำสรวลศรีปราชญ์** และ**คู่มือลิลิตพระลอ**



พระวรเวทย์พิสิฐเป็นปูชนียาจารย์ทางภาษาไทย ท่านวางรากฐานการศึกษาวิชาความรู้ด้านภาษาไทยให้เป็นปึกแผ่น ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านนี้ ที่เจริญมาได้จนกระทั่งปัจจุบัน ก็ล้วนแต่เติบโตพัฒนาจากฐานรากที่ท่านวางไว้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ คนไทยและผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านภาษาไทย ควรที่จะภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ผู้เขียนประทับใจจนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระวรเวทย์พิสิฐและลูกหลานของท่าน ที่เป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการภาษาและวรรณคดีไทย จึงนำเสนอภูมิประวัติและภูมิผลงานของท่าน เชื่อมโยงให้เกี่ยวข้องกับบริบทของบ้านสมเด็จพระยา เพื่อให้ผู้อ่านทุกท่านเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และจำเป็นที่ต้องเอ่ยนามเอ่ยผลงานและภาพประกอบ โดยมีได้ขออนุญาต ด้วยวิธีหนทางที่จะติดต่อได้ ทั้งนี้ก็นำเสนอในแง่ชื่นชมศรัทธาเป็นที่ตั้ง



เอกสารอ้างอิง

- ฉลวย วุฒาติย์. (๒๕๐๖). “พระวรเวทย์พิสิฐ (วรเวทย์ ศิวะศรียานนท์)” ใน **ประวัติครู ๑๖ มกราคม ๒๕๐๖**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วรวิทย์ วศินสรการ. (๒๕๑๕). “ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ” ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรวิทย์ วศินสรการ. (๒๕๓๙). “โรงเรียนฝึกหัดครู” ใน **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า ๗๒๖-๗๓๐.
- วรเวทย์พิสิฐ, พระ. (๒๕๐๓). **วรเวทย์นิพนธ์**. (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรเวทย์พิสิฐ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๓ ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (๒๕๓๓). **อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์**. (วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๓. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส). กรุงเทพฯ: มปท..
- สุดารัตน์ ชาญเลขา. (๒๕๖๔). “ความเป็นมาของบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา “บ้าน” หรือ “จวน” ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เคยเป็นที่ตั้งสถานศึกษาหลายแห่ง” ใน **ศรีสมเด็จ '๖๔**. กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุริยา รัตนกุล. (๒๕๖๗). “ชีวประวัติสุกร บุนนาค” ใน **ศุกรปัจฉิมลิขิต วรรณกรรมคัตสรรของศุกร บุนนาค**. มปท.
- ศุกร บุนนาค. (๒๕๐๓). “สังเขปประวัติของพระวรเวทย์พิสิฐ” ใน **วรเวทย์นิพนธ์**. (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรเวทย์พิสิฐ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๓ ณ วัดไตรมิตรวิทยาราม). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap.



เรื่องเกียรติยศ

“ความสำเร็จ เกียรติยศ
ประวัติแห่งบ้านที่จะเล่าขานสู่ผู้มาเยือน”



ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬา วอลเลย์บอลนานาชาติ

■ ชามฤต วรษ์ประเสริฐ

ผมได้รับการทาบทามจากคณะกรรมการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้ส่งเรื่องราวเกี่ยวกับการที่ผมได้รับจารึกชื่อใน ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติ (International Volleyball Hall of Fame) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปีที่แล้ว ๒๕๖๖ เมื่อรับปากรับคำแล้วจึงพยายามถ่ายทอดเรื่องราวอย่างสุดความสามารถ เพราะผมไม่ถนัดกับการเขียนและการพูด ถนัดแต่ทำงานเงียบ ๆ มากกว่า

บ้านสมเด็จฯ บ้านแห่งความสำเร็จ เป็นการกล่าวขานที่ไม่เกินความเป็นจริง เป็นความภาคภูมิใจของพวกเราที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันที่ก่อตั้งมาเป็นเวลายาวนาน และผลิตบุคลากรออกไปสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติมาอย่างต่อเนื่อง

ผมเป็นนักเรียนทุนมาจากจังหวัดปราจีนบุรี เพราะคุณพ่อรับราชการอยู่ที่นั่นในขณะนั้น ได้มีโอกาสเล่าเรียนและกินอยู่หลับนอนร่วมกับนักเรียนทุนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ จึงโชคดีที่ไม่่ว่าจะไปจังหวัดไหนก็มีเพื่อน หลังจากเรียนก็มีนักเรียนทุนจากทั่วประเทศตามมาอีกเพียงรุ่นเดียว โครงการนี้ก็หยุดไป คงเป็นเพราะมีคนสนใจมาเรียนเพื่อออกไปเป็นครูมากพอแล้ว ขอย้อนกลับมาเข้าเรื่องที่ได้รับปากว่าจะเขียนนะครับ



๑๑๒

ศรีสมเด็จฯ ๖๘

พ.ศ. ๒๕๓๑ (ค.ศ. ๑๙๘๘) ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติก่อตั้งขึ้นที่เมืองโฮลียอค (Holyoke) รัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเมืองต้นกำเนิดของกีฬาวอลเลย์บอล เพื่อประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้ทำคุณประโยชน์น่านับการให้แก่กีฬาวอลเลย์บอลของโลกอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนรุ่นใหม่ที่สนใจกีฬาวอลเลย์บอลนำไปเป็นแบบอย่าง

ในแต่ละปีคณะกรรมการบริหารของทำเนียบหอเกียรติยศแห่งวงการวอลเลย์บอลนานาชาติจะรับการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการจารึกชื่อจากสื่อต่าง ๆ และผู้สนใจกีฬาวอลเลย์บอลทั่วโลก เสนอชื่อผู้สร้างคุณประโยชน์แก่กีฬาวอลเลย์บอลของโลก ๖ ฝ่าย คือ

นักกีฬาวอลเลย์บอล ชาย หญิง	๒ คน
นักกีฬาวอลเลย์บอลชายหาด ชาย หญิง	๒ คน
ผู้ฝึกสอน	๑ คน
ผู้นำกีฬาวอลเลย์บอล	๑ คน

รวมทั้งสิ้นปีละ ๖ คน เมื่อได้รับการเสนอชื่อจากทั่วโลกมาแล้ว ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งวงการวอลเลย์บอลนานาชาติจะพิจารณารายชื่อผู้ที่เหมาะสมจะได้รับการจารึกชื่อทั้ง ๖ ฝ่าย ให้เหลือฝ่ายละ ๒ คน แล้วเสนอชื่อให้ผู้สนใจกีฬาวอลเลย์บอลทั่วโลกโหวตกันอย่างเสรี ผู้ได้รับการโหวตสูงสุดแต่ละฝ่าย ๖ ฝ่าย จะได้รับการจารึกชื่อในทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติของปีนั้น

ค.ศ. ๒๐๒๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖) ผมได้รับการเสนอชื่อในฐานะผู้นำด้านกีฬาวอลเลย์บอล และได้รับการโหวตสูงสุดจากแฟนวอลเลย์บอลทั่วโลกเป็นคนแรกของประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ ๒๖ ที่ได้รับการจารึกชื่อในทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติ ซึ่งได้ทำพิธีเกียรติยศจารึกชื่อ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ผมไม่เคยคิดว่าจะมีโอกาสได้รับเกียรติจารึกชื่อในทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติ เพราะตลอดเวลาที่ทำงานให้กีฬาวอลเลย์บอลในฐานะผู้บริหารสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยมากกว่า ๔๐ ปี ทั้งในระดับประเทศ ระดับทวีป และระดับโลก ผมไม่เคยประชาสัมพันธ์ตัวเอง ไม่ค่อยมีข่าวคราวว่าไปทำอะไร ที่ไหน ไม่เคยหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างไร หวังเพียงให้ทีมวอลเลย์บอลไทยทุกชุดทั้งทีมในร่มและชายหาดประสบความสำเร็จในการแข่งขันและทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติเป็นเพียงความฝันสำหรับผมเท่านั้น

ผมโชคดีที่มีโอกาสได้เป็นมือทำงานให้กับท่านนายกสมาคมทั้ง ๗ คนในตำแหน่งเลขาธิการ สมาคมฯ และได้เรียนรู้การทำงานกับท่านนายกสมาคมฯ ทุกท่าน จนทำให้ผมประสบความสำเร็จทั้งในด้านกีฬาวอลเลย์บอลและการดำรงชีวิตของตนเอง ท่านนายกสมาคมฯ ทั้ง ๗ คน คือ





พันเอก อนุ รมยานนท์



นายพิศาล มูลศาสตรสาทร



นายอารีย์ วงศ์อารยะ



นายชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์



นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิชย์



นายพงศ์โพยม วาศภูติ



นายสมพร ใช้บางยาง

ท่านนายกสมาคมฯ และคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ ทุกคนเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผมมีโอกาสดำเนินงานให้กับประเทศไทยและก้าวออกไปสู่ระดับทวีปและระดับโลก

พ.ศ. ๒๕๒๖ คุณกิจ พลฤทธิ์ชูม ประธานบริษัทแกรนด์สปอร์ต และอาจารย์เกรียงไกร (สนอง) นพพงศ์ ขอเชิญแถมบังคับให้ผมไปทำหน้าที่เลขาธิการสมาคมฯ ผมพยายามบ้ายเปียงแต่บุญคุณที่ท่านทำให้ผมเรียนจบประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. สูง) ที่บ้านสมเด็จได้ทั้งที่ทางครอบครัวไม่ค่อยมีเงินทอง ทำให้ผมต้องยอมไปร่วมงานกับท่าน

ผมเป็นเลขาธิการสมาคมที่เริ่มต้นตั้งแต่สมาคมได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐปีละ ๑๘,๐๐๐ บาท จากการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นทั้งระดับประเทศ ระดับทวีป และระดับโลก ปัจจุบันต้องใช้งบประมาณปีละกว่า ๑๐๐ ล้านบาท จากการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

จากกีฬาที่ไม่ค่อยมีผู้ชมการแข่งขัน ปีหนึ่งมีการแข่งขันเพียง ๒ รายการ และใช้เวลาไม่เกิน ๑ เดือน นักกีฬามีจำนวนจำกัดและส่วนมากมีอยู่แต่ในกรุงเทพฯ ผมได้ร่วมกับคณะกรรมการบริหารสมาคมทุกชุดที่ผ่านมาพัฒนานักกีฬาตั้งแต่ระดับอายุ ๑๒ ปี ๑๔ ปี ๑๖ ปี และ ๑๘ ปี ทั่วประเทศ โดยการจัดการแข่งขันในทุกภาคของประเทศติดต่อกันมาทุกปีจากการสนับสนุนของภาคเอกชน ที่ให้ความไว้วางใจในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ทำให้เด็ก ๆ ทั่วประเทศ มีโอกาสแข่งขันวอลเลย์บอลตลอดทั้งปี เป็นการพัฒนาดังแต่ระดับรากหญ้าอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลจากการสร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ทั่วประเทศได้เล่น และร่วมการแข่งขัน ตั้งแต่อายุไม่เกิน ๑๒ ปี ซึ่งจัดอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทีมวอลเลย์บอลชายหญิงทั้งแบบในร่มและชายหาดของไทยก้าวขึ้นมาเป็นทีมชั้นนำของภูมิภาคนี้มายังยืนสามารถก้าวขึ้นเป็นทีมชั้นนำทีมหนึ่งของทวีปเอเชียและของโลก และมีผู้ติดตามชมการแข่งขันเป็นจำนวนมากทั้งที่สนามแข่งขันและจากสื่อต่าง ๆ



๑๑๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘

จากความสำเร็จของการพัฒนาในประเทศ และจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระดับชาติ ระดับทวีป และระดับโลก ผมได้รับเลือกตั้งและแต่งตั้งจากสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. ประธานสภาการจัดการแข่งขันสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย ๒๘ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๕๙) ขอพ้นจากตำแหน่งเพื่อรับหน้าที่เลขาธิการสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย

๒. คณะกรรมการบริหารสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย (AVC) ๒๗ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ และเลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่งรองประธานและเลขาธิการสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียมา ๑๕ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ พ้นจากตำแหน่งตามข้อบังคับของสหพันธ์ฯ และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองประธานกิตติมศักดิ์ตลอดชีพ และผู้อำนวยการฝ่ายบริหารสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย จนถึงปัจจุบัน

จากผลงานในระดับทวีป ทำให้ได้รับการเลือกตั้งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติ ดังนี้

๑. กรรมการสภาการจัดการแข่งขันสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติ เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ๒๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๕๙ ขอพ้นจากตำแหน่งเพื่อรับหน้าที่เลขาธิการสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย)

๒. กรรมการบริหารสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ๒๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๓) พ้นจากตำแหน่งตามข้อบังคับของสหพันธ์ฯ

นอกจากนี้ได้รับความไว้วางใจจากสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติและสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียให้ทำหน้าที่ควบคุมการแข่งขันทั้งในระดับภูมิภาค ระดับทวีป และระดับโลก จนเป็นที่ยอมรับทั้งในทวีปเอเชียและทั่วโลก คือ

๑. **ระดับภูมิภาค** ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชีย (AVC) ควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอลซีเกมส์ ตั้งแต่ครั้งที่ ๑๕ ที่ประเทศมาเลเซีย จนถึงล่าสุดครั้งที่ ๓๒ ที่ประเทศกัมพูชา ติดต่อกัน ๑๗ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๓๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๖๖)

๒. ระดับทวีป

๒.๑ เอเชียเกมส์ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอล เอเชียเกมส์ ตั้งแต่ครั้งที่ ๑๑ ที่กรุงปักกิ่ง จนถึงล่าสุดครั้งที่ ๑๙ ที่เมืองฮังโจว ประเทศจีน พ.ศ. ๒๕๖๖ (พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๖๖ ติดต่อกัน ๙ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๓๔ ปี)

๒.๒ ชิงชนะเลิศแห่งเอเชีย ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอลชิงชนะเลิศแห่งเอเชีย ซึ่งแต่ละปีมีการแข่งขัน ๘ - ๑๐ รายการ เป็นระยะเวลา ๓๔ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๖



๓. ระดับโลก



๓.๑ โอลิมปิกเกมส์ ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติ (FIVB) ควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอลโอลิมปิกเกมส์ ตั้งแต่ครั้งที่ ๘ ที่เมืองแอตแลนตา ประเทศสหรัฐอเมริกาจนถึงครั้งที่ ๑๒ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ติดต่อกันมา ๕ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๑๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๖)



๓.๒ เวิลด์ลีก เวิลด์กรังด์ปรีซ์ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอลเวิลด์กรังด์ปรีซ์หญิงและเวิลด์ลีกชาย ซึ่งเป็นการแข่งขันที่มีเงินรางวัลสูงสุด และจัดเป็นประจำทุกปีทั่วโลก และทำหน้าที่ประธานควบคุมการแข่งขันรอบชิงชนะเลิศ ของโลกทุกปี ๒๗ ปี จนถึงล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๑ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๖๑) การแข่งขัน ๒ รายการนี้เปลี่ยนชื่อเป็น วอลเลย์บอลเนชั่นลีก (VNL)

๓.๓ ซิงแชมป์โลก ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคของสหพันธ์วอลเลย์บอล นานาชาติ ควบคุมการแข่งขันวอลเลย์บอลชายหญิงชิงแชมป์โลกรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแข่งขันที่จัดทุก ๒ ปี

และ ทุก ๔ ปี โดยเริ่มทำหน้าที่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นระยะเวลา ๒๗ ปี

ผลที่ประเทศไทยได้รับความไว้วางใจของนานาชาติ

จากความไว้วางใจที่นานาชาติมีให้กับประเทศไทย ทั้งในด้านการพัฒนาทีม บุคคลากร การเข้าร่วมการแข่งขันและการจัดการแข่งขัน ส่งผลต่อประเทศไทย ดังนี้

๑. การจัดตั้งศูนย์พัฒนากีฬาวอลเลย์บอล ของสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติ ที่กรุงเทพฯ



สหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติให้ความไว้วางใจประเทศไทยเป็น ศูนย์ พัฒนากีฬาวอลเลย์บอล ของสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งแต่ละปี มีการจัดอบรมหลักสูตรผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสินระดับนานาชาติ รวมถึง การจัดแคมป์ฝึกซ้อมให้บริการแก่ประเทศต่าง ๆ ปีละไม่น้อยกว่า ๓๐ ประเทศ

๒. การย้ายสำนักงานสหพันธ์วอลเลย์บอลแห่งเอเชียมาตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ



สหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติและเอเชียได้ตัดสินใจย้ายสำนักงานสหพันธ์ วอลเลย์บอลแห่งเอเชียจากกรุงปักกิ่งมาที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ปลาย พ.ศ. ๒๕๔๙ ทำให้ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของวอลเลย์บอลในเอเชียและโอเชียเนีย การประชุม ต่าง ๆ มาจัดในประเทศไทย นำเงินตราต่างประเทศมาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวน มากทุกปี แต่ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือศักดิ์ศรีของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับ จากนานาชาติทั่วโลก

จากงานที่ผมกล่าวถึง น่าจะเป็นที่มาของการได้รับเลือกให้ได้รับการจารึก ชื่อที่ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติครับ



รางวัลเกียรติยศ แห่งการสร้างสรรค์สังคม

■ กองบรรณาธิการ



นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาฯ ได้รับเกียรติบัตรพร้อม
เครื่องหมายความสามารถกิจการพลเรือนและการประชาสัมพันธ์
กองทัพอากาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับมอบเกียรติบัตรพร้อมเครื่องหมายความสามารถกิจการพลเรือนและการประชาสัมพันธ์กองทัพอากาศเป็นกิตติมศักดิ์ ตามคำริของ พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง อดีตรองนายกรัฐมนตรี และอดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ กรมกิจการพลเรือนทหารอากาศ ในโอกาสที่ได้ร่วมเป็นคณะกรรมการวิชาการ การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงแห่งชาติ วุฒิสภา และฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการวิชาการ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติและกองทัพอากาศ ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมภารกิจของกองทัพอากาศ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗



๑๑๘

ศรีสมเด็จ' ๖๘

กรรมการสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับรางวัลอาสาสมัครดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗



ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ ชาญเลขา กรรมการสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับรางวัลอาสาสมัครดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗ ซึ่งได้รับการเสนอโดย คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ สภาสมาคมสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์

ประวัติการทำงานอาสาสมัครและผลงานดีเด่นที่ควรยกย่อง เริ่มปฏิบัติงานด้านอาสาสมัครตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๓ ถึงปัจจุบัน เริ่มต้นด้วยการสอบคัดเลือกเข้าเป็นครูอาสาสมัครสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ไปประจำที่วัดมงคลรัตนาราม เมือง เบิร์กลีย์ นครซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเวลา ๑ ปี จำนวน ๒ ครั้ง ในปี พ.ศ.๒๕๓๓ ถึง พ.ศ.๒๕๓๔ และ พ.ศ.๒๕๓๖ ถึง พ.ศ.๒๕๓๗ จากคำว่า “อาสาสมัคร” ที่ต้องเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มุ่งมั่น อดทน ที่จะปลูกฝังให้เยาวชนไทย-อเมริกัน ที่เกิดและเติบโตในต่างแดน ได้เกิดความภาคภูมิใจในความ เป็นคนไทย ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เรียนรู้ภาษาไทย และได้ฝึกปฏิบัติ ดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย จนสามารถนำความรู้เหล่านั้นกลับมาแสดงสู่ประชาชน ชาวไทยในประเทศไทยได้อย่างสมภาคภูมิ ด้วยการจัดการแสดงดนตรีไทยประกอบ ละครนอก ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เพื่อหารายได้โดยไม่หักค่าใช้จ่าย และ นำรายได้เหล่านั้นไปมอบให้แก่เยาวชนไทยที่ด้อยโอกาส ตามสถานที่ต่าง ๆ ใน ประเทศไทย การเป็นครูอาสาสมัครในครั้งนั้น มีอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เป็นอย่างยิ่ง คือการทำให้ลูกหลานเชื้อชาติไทยของเรา ได้มีโอกาสใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์จนสามารถหลุดพ้นจากการเข้าไปอยู่ในกลุ่มมอโคจร เช่น กลุ่มเสพอบายมุข ทั้งปวง นี่คือการแรงบันดาลใจให้เริ่มจัดตั้งโครงการนี้และเป็นประธานดำเนินงานและเป็น ที่ปรึกษามาโดยตลอดเป็นเวลา ๓๐ ปี จนถึงปัจจุบัน จากการทำงานอาสาสมัครใน ครั้งนั้น ทำให้เกิดความประทับใจ ต่อการทำงานด้านอาสาสมัครกับหน่วยงานต่าง ๆ อีกหลายแห่ง ช่วงเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา เช่น งานอาสาสมัครของสมาคมศิษย์เก่า





สตรีวัตระฆัง ทำหน้าที่นายกสมาคมฯ และเป็นกรรมการสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ ทั้งสองสมาคมนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยส่งเสริมการหาทุนให้กับผู้เรียนที่ยากไร้และช่วยพัฒนาสถานศึกษา

สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้รับรางวัลจากสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย

ในวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนมัธยมปทุมมาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทยได้มอบรางวัลให้กับสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีคุณูปการต่อการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ของชาติ ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ รับมอบโล่รางวัล “วรรณศิลป์คุณากรทวี” จากรองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตรีวิเศษ นายกสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย



๑๒๐

ศรีสมเด็จ' ๖๘

๒. นายอิศรากรณ์ สุวรรณทิพย์ ผู้บริหารบริษัท เอเชียวานิช จำกัด และกรรมการสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ รับมอบโล่รางวัล “วรรณศิลป์คุณากรทวี” จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ กรรมการที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชศรีณย์ จิตคงคา ประธานภาคกลาง/ภาค กรุงเทพฯ และปริมณฑล สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย และกรรมการสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ รับมอบโล่รางวัล “วรรณศิลป์คุณากร” จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ กรรมการที่ปรึกษา กิตติมศักดิ์ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย



สาขาวิชาบรรณศาสตร์และสื่อสตรึมมิง ขอแสดงความยินดีกับ อาจารย์สาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณศาสตร์และสื่อสตรึมมิง ที่เข้ารับรางวัลชั้นงานดีเด่น การเขียนบทประเภทรสชาติ เรื่อง “ความลึกซึ้งของชีวิตที่พินิจจากครม” ในงานประกาศผลรางวัลโครงการสตอรี่ฮับไทยแลนด์ เขียนให้เป็น เล่นให้ขาย ในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๗ ณ ห้องออติทอเรีย ชั้น ๕ หอศิลป์กรุงเทพ BACC





วิทยาลัยการดนตรีบ้านสมเด็จฯ: รางวัลปี ๖๗

■ สุดารัตน์ ชาญเลขะ

ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีโอกาสดูการแสดงของวงออเคสตราจีนที่แสดงในประเทศต่าง ๆ และมีการเผยแพร่ทางสื่อในไทยเป็นรายการข่าวประจำวัน ดูแล้วก็คิดถึงวงดนตรีไทยของเรา ทำไมหนองดนตรีไทยของเราถึงไม่ค่อยมีคนนิยมดูเหมือนของจีน

คำถามนี้เกิดขึ้นในใจของตัวเองมาตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนเพราะเริ่มรับตำแหน่งเป็นนักร้องไทยเดิมในวงเครื่องสายของโรงเรียนสตรีวัดระฆังเวลาไปแสดงที่ต่าง ๆ ก็มักจะบรรเลงขับร้องประกอบงานไปเรื่อย ๆ ในงานโรงเรียนบ้าง ที่วัดระฆังโฆสิตารามบ้าง พวกเราก็บรรเลงไปร้องไป แหกในงานก็เดินผ่านไปผ่านมา นาน ๆ ครั้งถึงจะได้ไปบรรเลงที่สถานีวิทยศึกษา หรืองานกาชาด หรืองานศิลปหัตถกรรมนักเรียน เมื่อถึงวันแสดงวงดนตรีไทยมักจะเริ่มบรรเลงก่อน คนก็เดินผ่านไปผ่านมาและหันมาดูบ้าง แล้วก็ผ่านไป จะมีคนนั่งดูไม่กี่คนซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นพวกนักดนตรีไทยด้วยกัน หรือไม่ก็เป็นผู้ปกครองมาคอยรับพวกเรากลับบ้าน แต่เมื่อวงดนตรีสากลเริ่มบรรเลงต่อจากวงของพวกเราคนดูก็จะทยอยกันเข้ามานั่งชมการแสดงเต็มไปหมด

ดิฉันคุ้นชินกับสภาพแบบนี้ ตั้งแต่ตัวเองเป็นนักเรียนจนมาเป็นนักศึกษาที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และจนมาถึงรุ่นลูกศิษย์ หลานศิษย์ วงดนตรีไทย



๑๒๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ก็ยังคงสภาพเหมือนเดิม คนที่ตั้งใจมาชมพวกเราแสดงมักจะเป็นคนดนตรีไทยด้วยกัน ตัวดิฉันเองจึงนึกสงสัยในใจมาโดยตลอด แต่พอถึงวันขึ้นก็เริ่มเข้าใจมากขึ้น

จนกระทั่งเมื่อได้มาทำหน้าที่ครูสอนวิชาคีตศิลป์ และวิชาวิจัย เริ่มให้นักศึกษาได้ลองทำวิจัย มีการเก็บข้อมูลสอบถามทัศนคติของผู้ฟังดนตรีไทย ทุกอย่างเริ่มตอบข้อสงสัยได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่บทความนี้ตั้งใจจะเขียนเรื่องการได้รับรางวัลในการประกวดดนตรีจึงขอพักเรื่องนี้ไว้ก่อน ที่กล่าวมาเป็นการนำให้เห็นว่าการบรรเลงเพลงไทยเดิมของวงดนตรีไทยเดิมนั้น สรุปลงได้แล้วยังไม่สามารถทำให้ผู้ชมสนใจได้เทียบเท่าวงดนตรีสากล ดิฉันเชื่อว่าผู้อ่านหลายท่านคงเห็นด้วยเช่นกัน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุข เป็นเพื่อนนักเรียนวิชาเอกดนตรีศึกษาที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยามาด้วยกันกับดิฉัน ปัจจุบันเป็นคนที่มีชื่อเสียงด้วยวิชาชีพทางด้านดนตรีสากล ดร.สุกรี ไม่ได้เป็นดารา ไม่ใช่นักแสดงดนตรีโดยตรง แต่เป็นนักวิชาการ นักค้นคว้า นักวิจัย นักคิด นักเขียนในสายวิชาชีพที่ตนเรียนมา เป็นผู้หนึ่งที่ต้องการจะช่วยให้ดนตรีไทยมีคนสนใจฟังให้มากกว่าที่เราประจักษ์กันอยู่ทุกวันนี้ ดร.สุกรี พยายามนำเพลงไทยมาบรรเลงด้วยวงไทยซิมโฟนีออร์เคสตรา เปิดแสดงไปทั่วทุกภาค และที่สุุดประมาณเดือนมีนาคมของปี ๒๕๖๗ นี้ ได้มีประกาศทางสื่อ เรื่องการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี “Yong Thai Musicians Competition” จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข สำหรับนักเรียนและนักศึกษาระดับมัธยมปลายถึงระดับอุดมศึกษา อายุไม่เกิน ๒๕ ปี จำนวนคนแสดงไม่เกิน ๒-๕ คน เครื่องดนตรีเป็นเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีพื้นเมือง หรือเครื่องดนตรีสากลได้ทั้งสิ้น แต่ละคนจะบรรเลงก็ขึ้นก็ได้ตามความสามารถที่ตนมีอยู่ หรือจะนำมาผสมผสานกันอย่างไร จะจัดเป็นวงเฉพาะเครื่องก็สุดแล้วแต่นักดนตรีจะสร้างสรรค์ขึ้นมา ดังที่ ดร.สุกรี เจริญสุข ได้กล่าวไว้ว่า

“เป็นวิธีการสร้างพื้นที่ใหม่ สร้างโอกาสเพิ่ม และสร้างสรรค์บทเพลงต้นฉบับจากภูมิปัญญาวัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิม แล้วนำมาเรียบเรียงสร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากเพลงที่มีรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้านไทยเดิม เพลงประจำชาติที่เป็นเพลงต้นฉบับ และต้องคงเอกลักษณ์รักษาความเป็นท้องถิ่นเอาไว้... หัวใจสำคัญคือการนำเพลงในอดีตที่เป็นมรดกที่ยังไพเราะงดงามมาพัฒนาเพื่อรับใช้สังคมใหม่ จากรากฐานสู่ความเป็นพื้นฐาน แล้วนำไปสร้างให้ได้มาตรฐานนานาชาติ หรือได้มาตรฐานสากล เพื่อใช้ดนตรีสร้างความภูมิฐานเป็นสินค้าวัฒนธรรมเพลงให้แก่ผู้ฟังเพลงไทยและนักท่องเที่ยว” (สุกรี เจริญสุข, ๒๕๖๗)

โครงการที่กำหนดกิจกรรมแบบนี้ จะมีทั้งกลุ่มนักดนตรีที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยส่วนใหญ่มักเป็นครูอาจารย์สายดนตรีไทยรุ่นเก่า แต่สำหรับนักดนตรีไทยรุ่นใหม่ บางกลุ่มกลับเห็นว่าป็นงานที่ทำทายนมาก **วงพิชชโลห์** และ **วงบ้านแขก** จึงเกิดขึ้น ณ บัดนั้น

ทั้ง ๒ วงนี้เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วงพิชชโลห์ มีผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชชาณัฐ ตูจินดา เป็นผู้ควบคุมวง ส่วนผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ บัวทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตังปณิธาน อารีย์ และอาจารย์ณัฐวีร์ สดคมขำ เป็นผู้ควบคุมวงบ้านแขก



วงพิชชโลห์ มีนักดนตรี ๕ คน เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นหลัก คือ ข้องวงใหญ่ จำนวน ๒ วงนอกนั้นเป็นเครื่องประกอบจังหวะ เพลงที่ใช้ประกวด คือเพลงลาวแพน และเพลงบรรทมไพรนำมาปรับใหม่เป็นแนวร่วมสมัย โดยอาจารย์ผู้ควบคุมระหว่างบรรเลงใช้ฆ้อง ๒ วง บรรเลงโต้ตอบกัน และมีเครื่องประกอบจังหวะที่หลากหลายเข้ามาตีผสมผสาน ได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วงบ้านแขก เดิมมีนักดนตรี ๕ คน อีก ๑ คน ต้องสละสิทธิ์เพราะวันประกวดตรงกับวันที่นักศึกษาผู้นั้นต้องเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัดไปดำเนินเรื่องเกี่ยวกับการผ่อนผันการเกณฑ์ทหาร จึงเหลือนักดนตรีเพียง ๔ คน เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นหลัก มีระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ฆ้อง และซอโอง ระหว่างบรรเลง มีการใช้เครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ มาผสมผสานตามความสามารถของแต่ละคนตามที่อาจารย์ได้ฝึกซ้อมไว้ เครื่องดนตรีของวงบ้านแขกมี “ซอโอง” เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นใหม่ ใช้บรรเลงได้ทั้งสี่และตี โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุदारัตน์ ชาญเลขา เป็นผู้คิดสร้างซอไทยเสียงเซลโลนี้ขึ้น และได้ช่างเจียบ ซอสวยบางพลี (คุณนพดล ไทโรวิมาน) ช่างที่ทดลองเสียงซอไทยหลายครั้ง จนทำได้เสียงที่ใกล้เคียง ในครั้งนี้นำหุ่นตะโพนที่ใช้ไม่ได้แล้ว มาประยุกต์เป็นกระบอกซอ ดิฉันตั้งชื่อว่า “ซอโอง” ถือเป็นโครงการนำร่อง (Pilot Project) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาต่อไป (ท่านทั้งหลายคงพอเข้าใจแล้วว่าดิฉันคิดสร้าง ซอโองขึ้นมาเพื่ออะไร) วงบ้านแขกใช้เพลงโยสลัม และเพลงเชิดแขก เป็นเพลงประกวด มีการปรับทางเป็นแนวใหม่ ตามสำเนียงภาษาของเพลงเดิม โดยอาจารย์ผู้ควบคุมการประกวดครั้งนี้ได้รับรางวัลชมเชย



ขอปรบมือให้กับคณะอาจารย์ผู้ควบคุมวงดนตรีทั้งสองวง และคณะนักดนตรีซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาทุกคน การส่งเข้าประกวด ๒ วง และได้รับรางวัลทั้งสองวง วงพิชชโลห์ได้รับรางวัลชนะเลิศ ส่วนวงบ้านแขกได้รับรางวัลชมเชยถือว่าดีที่สุดแล้ว อย่างน้อยทุกคนได้ประสบการณ์ เก็บความประทับใจในสิ่งดี ๆ ไว้ในความทรงจำ ส่วนข้อบกพร่องของเราก็ควรเก็บไว้เป็นบทเรียนที่เราจะต้องระมัดระวังหาทางแก้ไข และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป



๑๒๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘



The Story Hub Thailand

ฝึกขัดเกลาชีวิตด้วยงานเขียน

■ เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ

“เปรียบว่าหากบันไดที่ทอดไปสู่การเป็นนักเขียนสารคดีมีอยู่ ๑๐ ขั้น ราวครั้งแรกของเส้นทางเป็นส่วนที่ยังพอบอกสอนกันได้ ส่วนในขั้นปลาย ๆ ขึ้นไปเป็นช่วงขั้นที่นักเขียนแต่ละคนต้องบุกเบิกป็นปายกันไปเอง ซึ่งเมื่อถึงตรงนั้นตำราที่ละทิ้งได้ อาจเปรียบคล้ายวาทะทางธรรมที่ว่า แพบัวไข่มล้ำน้ำ เมื่อถึงฝั่งก็ไม่จำเป็นต้องแบกแพไปด้วย” **ครูวีระศักดิ์ จันทรสงแสง** กล่าวไว้ในหนังสือวิชาสารคดี หนังสือที่อ่านก็ครั้งก็เหมือนได้ความกระจ่าง ช่วยให้เข้าใจเนื้อแท้ของความเป็นสารคดีเพิ่มขึ้นทุกครั้งตามประสบการณ์ที่สั่งสมของผู้อ่าน

แรกทีอ่านหนังสือเล่มนี้คือก่อนสมัครไปเข้าโครงการเขียนให้เป็น เล่นให้ขาย “สตอรี่ฮับ ไทยแลนด์” (The Story Hub Thailand) ครั้งที่ ๑ ความรู้ที่ได้จากหนังสือเล่มนี้อยู่ในระดับเข้าใจ แต่ยังไม่เห็นภาพชัดเท่ากับหลังไปฝึกอบรมการเขียนสารคดีกับที่นี่ถึง ๓ ครั้ง

ค่ายหนึ่ง ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๘ โมงกว่า ๆ ที่หอศิลปปิ่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของเหล่านักเขียนทั้ง ๖ สำนัก ทั้งบทพูดคนเดียว (Monologue) เรื่องสั้น (Short Story) บทกวี (Poetry) บทสารคดี (Documentary) บทภาพยนตร์ (Movie) และบทละครเวที (Play) ก็เริ่มมาเข้าแถวเพื่อลงทะเบียนทั้งหมด ๑๒๐ คน (จากผลงานที่ส่งมาสมัคร ๖๗๐ กว่าผลงาน) ขอเรียกการเข้าร่วมโครงการฯ ครั้งนี้ว่าเหมือนการมาค่าย เหล่าวิทยากรไม่เคยปล่อยให้มือเราว่าง สมองเรา



โปร่งสบาย ทุกขณะคือการเขียน เขียน แล้วก็เขียน เขียนแบบฉับพลันนั้นเยอะมาก ส่วนเขียนแบบที่ได้ครุ่นคิด สงบจิตสงบใจอยู่กับตัวเองก็มีบ้าง แต่ก็มีเวลาอันจำกัด อยู่ดี เขียนเสร็จแล้วก็มือของสำนักเราช่วยวิจารณ์ ชี้แนะแบบรายคน อาจารย์ของสำนักสารคดีมี**ครูอรสม สุทธิสาคร** และ**ครูวีระศักดิ์ จันทรส่งแสง** เป็นผู้ให้คำชี้แนะ

มาดูวิธีการสอนของที่นี่บ้าง ขึ้นชื่อว่า**ครูช่าง-ชนประคัลภ์ จันทรเรือง** พาเรียนก็เริ่มจากวิธีการของชาวละครกันเลยทีเดียว แต่ครูสอนแบบไม่บอกอะไรเลย บอกแค่เรามาเรียน “จับจุด” (Dot Exercise) คนที่ไม่เคยเรียนการละครก็งตาแตกกันไปว่าเกี่ยวอะไรกับการเขียน

“มองไปที่จุดตรงหน้า เห็นเป็นภาพคนที่เรารักที่สุด ยกมือจะจับจุดนั้น จับจุดนั้น เอามือออก”

“มองไปที่จุดตรงหน้า เห็นเป็นภาพคนที่เราเกลียดที่สุด ยกมือจะจับจุดนั้น จับจุดนั้น เอามือออก”

หลังจากนั้นทีมงานแจกกระดาษเปล่าให้เราเขียนถึงคนที่เรารัก และคนที่เราเกลียด บรรยายออกมา แล้วทีมงานก็มาเดินเก็บกระดาษอย่างรวดเร็วเพื่อส่งให้ครูประจำสำนักของเราอ่าน คาดว่าเพื่อจะได้รู้จักตัวตน ส่วนงานเขียนลายมือตัวเร็วแบบไม่สนโลก แต่ขอให้เสร็จทันเวลาของพวกเรา ไม่ปล่อยให้เราได้คิดนาน แบบบรรจงแต่งเติมเรื่องราว แต่กลับให้จิตใต้สำนึกของเรา และจับจุดให้เห็นจุดนี้ก็นำเราไปสู่การฝึกทำภาพจากเรื่องเล่า (Snap Shot) ต่อมานั่นเอง

“การเขียนเพื่อใครสักคน เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อมีไว้ให้คนอื่น เราเรียกสิ่งนี้ว่าศิลปะ” ครูช่าง-ชนประคัลภ์ จันทรเรือง ครูใหญ่ผู้จัดค่ายบอกเราแบบนี้

ครูไก่อ-เชิงชัย สายสินธุ์ ลูกศิษย์ของครูช่างขยายความให้เข้าใจกระจ่างขึ้นว่า เราไม่ได้มีความต้องการอย่างยืดยาวที่จะเล่า (Need to Express) เพื่อตัวเอง แต่สิ่งที่เราทำคือ

“การเขียนบันทึกเพื่อผู้อื่น (Journal) ที่มีส่วนผสมที่สำคัญ คือ การเขียนถึงคนเพียงคนเดียว เน้นเล่าการกระทำของตัวเอง ลดทอนการใช้พรรณนาโวหาร เพื่อให้เห็นสาระสำคัญของการกระทำ สอดแทรกกระบวนการพิจารณาตัวเองลงไปในงาน และกำหนดเป้าหมายในการเขียนว่า เขียนเพื่ออะไร”

หลังจากนั้น ค่ายสอง ๗ วัน จัดที่ดิศคัฟเวอร์ฮิลล์ ริทรีต เขาใหญ่ บรรยากาศดี มีภูเขา ต้นไม้ใบหญ้าอากาศสบาย ๆ แต่ซื้อค่ายนรกแล้วมาก “เคี้ยวกรำ” ผู้เข้าอบรม ๖๐ คนที่รอดมารอบนี้ ถูกครูเคี้ยวจนเข้ม เขียนตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน ส่งงานแล้ว ครูก็ให้คัดเลือกเรื่องของเพื่อนหนึ่งเรื่องมาแสดงละครเวทีในตอนเช้าตรู่ของทุกวัน





ค่ายสาม ๑๐ วัน จัดที่บ้านครูช่าง มรดกใหม่ในพื้นที่ที่น่าจะสักสิบล้านในบรรยากาศสวนปารมรินทร์ เราทั้ง ๓๐ ชีวิต ผู้ขายนอนกางเต็นท์ ผู้หญิงนอนรวมกันในหอพักนักเรียน รอบนี้ครูจะพาข้ามศาสตร์ นำเรื่องสั้นมาทำเป็นภาพยนตร์ นำบทวีมาทำละครเวที จับพวกเรามากันต่างสำนักให้มาสร้างงานร่วมกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ มาช่วยทำงาน เช่น ผู้กำกับมีอาจารย์อุรุพงษ์ รักษาสัตย์ นักสร้างงานดิจิทัล กราฟิกมีอาจารย์ อานนท์ สุทธิเทพธำรง นักเต้นระดับโลก อาจารย์พิเศษ กุลลีน ร่มทั้งอาจารย์โต๊ะ เวปตูน สุดท้ายในค่ายนี้เราก็มานั่งดูงานที่ผ่านการถ่ายทอดเคล็ดวิชาจากเหล่าผู้รู้เหล่านั้นด้วยกัน วิพากษ์วิจารณ์ชื่นชม ชี้แนะแก่กัน

ด้วยความที่เราผ่านอะไรกันมามากมาย เมื่อมาถึงวันประกาศรางวัลในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๗ จึงรู้สึกที่ “ใครได้รับรางวัล เรายินดีด้วยอย่างสุดหัวใจ” เพราะเรารู้ว่าแต่ละคนผ่านอะไรมา ส่วนคนที่ไม่ได้รางวัล เรากลับรู้สึกไม่ได้แตกต่างกับคนได้มากมายอะไรเลย เพราะจริง ๆ แล้ว ค่ายนี้เน้นมาเอาความรู้ไม่ได้เน้นแข่งขันมาตั้งแต่ต้นแล้ว ใครมาค่ายนี้แล้วเกิดแรงใจ อยากพัฒนาการเขียนให้ดียิ่งขึ้นไปในทุกวัน นั่นแหละ คือ ผู้ชนะตัวจริง สำหรับรางวัล ชิ้นงานดีเด่นประเภทสารคดี (Documentary) จากสารคดีเรื่อง “ความลึกซึ้งของชีวิตที่พินิจจากคราม” ที่ได้รับในครั้งนี้จึงเป็นกำลังใจให้พัฒนางานเขียนต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุดนั่นเอง





บูรณาการศาสตร์ การออกแบบสู่การปฏิบัติจริง: บทบาทของนักศึกษาครีเอทีฟกราฟิกใน การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

■ วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับการปฏิบัติจริงได้กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาด้านการออกแบบกราฟิก แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความเข้าใจของนักศึกษาในเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ยังเตรียมความพร้อมให้พวกเขาสำหรับความท้าทายในชีวิตการทำงาน สำหรับนักศึกษาออกแบบกราฟิก ระดับปริญญาตรี การมีส่วนร่วมในโปรเจกต์ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้พวกเขาได้ใช้ทักษะการออกแบบในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งมอบประโยชน์ในทางปฏิบัติให้กับชุมชนที่พวกเขาได้รับใช้ โครงการพัฒนาศักยภาพนักออกแบบรุ่นใหม่ (ชนช้างกราฟิก) ปีที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๖๓) โดยสำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนทางด้านศิลปะและการออกแบบระดับอุดมศึกษา ด้วยการคัดเลือกทีมที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าร่วมโครงการ ซึ่งกิจกรรมในรูปแบบการแข่งขันจะเป็นการออกแบบภาพผลิตภัณฑ์และสื่อส่งเสริมการขายสำหรับชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้นักศึกษาได้สัมผัสกับกระบวนการออกแบบในขณะที่มีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นไปในเวลาเดียวกัน



๑๒๘

ศรีสมเด็จ' ๖๘



นักศึกษาสาขาวิชาครีเอทีฟกราฟิก ทีม Invincible:
นางสาววาสนา พันธากุล และนางสาวมาตา วงษ์ชีพ

นักศึกษาสาขาวิชาครีเอทีฟกราฟิก ทีม Invincible ได้แก่ นางสาววาสนา พันธากุล และนางสาวมาตา วงษ์ชีพ เป็น ๑ ใน ๕ ทีมที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่การแข่งขัน และได้รับมอบหมายให้ทำงานออกแบบสำหรับชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ตลอดฤดูกาลแข่งขัน ผู้เข้าร่วมแต่ละทีมจะได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบเพิ่มเติมก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลและนำมาสู่กระบวนการออกแบบ จากนั้นก็นำเสนอผลงานออกแบบต่อชุมชน และมีการประกวดทีมที่จะได้รับรางวัลระดับต่าง ๆ เป็นขั้นตอนสุดท้าย

บทความนี้ได้สำรวจกระบวนการผสมผสานศาสตร์การออกแบบจากห้องเรียน เข้ากับการปฏิบัติจริงผ่านโปรเจกต์ชุมชนดังกล่าว นอกจากนี้ บทความนี้ยังวิเคราะห์ ประโยชน์ด้านการสอนสำหรับนักศึกษาเพิ่มเติม และเสนอวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามการวิจัยทางวิชาการ



นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศเข้ารับการคัดเลือกเป็น ๑ ใน ๕ ทีม



ขั้นตอนและวิธีการทำงาน

๑) การมอบหมายงานและการระดมชุมชน

ขั้นตอนแรกเกี่ยวข้องกับการมอบหมายงานให้นักศึกษาระดมชุมชนที่มีศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยว นักศึกษาต้องทำการวิจัยอย่างละเอียดโดยคัดเลือกชุมชนที่จะได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและชุมชนที่เปิดกว้างสำหรับการทำงานร่วมกัน กระบวนการนี้ต้องการให้นักศึกษาใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะเชิงวิพากษ์วิจารณ์ โดยผสมผสานการวิจัยตลาดเข้ากับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม



นักศึกษาสาขาวิชาครีเอทีฟกราฟิก ทีม Invincible
ได้รับโจทย์เป็นชุมชนบ้านหนองบัว จังหวัดน่าน

๒) การรวบรวมข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชน

เมื่อได้รับมอบหมายโจทย์ชุมชนแล้ว นักศึกษาร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการ ช่างฝีมือ และผู้นำชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ขั้นตอนนี้ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนเทคนิคการวิจัยภาคสนาม เช่น การสังเกตทางชาติพันธุ์วรรณาและการสัมภาษณ์ นักศึกษาจะรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับจุดแข็ง ความท้าทาย และความต้องการด้านการออกแบบของชุมชน การมีส่วนร่วมนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบที่เน้นให้ความสำคัญกับความต้องการชุมชน โดยพัฒนาวิธีแก้ปัญหาผ่านความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจ

๓) งานในสตูดิโอและการพัฒนาการออกแบบ

เมื่อกลับมาที่สตูดิโอของมหาวิทยาลัย นักศึกษาจะนำหลักการออกแบบที่เรียนรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต้นแบบ ขั้นตอนนี้ต้องการให้นักศึกษานำความรู้ทางทฤษฎี เช่น การพิมพ์ ทฤษฎีสี และการสื่อสารด้วยภาพ เข้ากับการทำงานจริง ตามที่ Schön (1983) กล่าวไว้ การฝึกฝนการไตร่ตรองนี้ช่วยให้นักศึกษาเปลี่ยนผ่านจาก “การรู้ในการกระทำ” สู่ “การไตร่ตรองการกระทำ” ซึ่งนักศึกษาได้ประเมินผลจากการออกแบบอย่างมีวิจารณญาณ ตัวอย่างเช่น นักศึกษาอาจใช้จิตวิทยาของสีเพื่อกระตุ้นอารมณ์เฉพาะในตัวผู้ชม โดยใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีที่ Mahnke (1996) สรุปไว้ใน Color, Environment, and Human Response



๑๓๐

ศรีสมเด็จ' ๖๘

๔) การนำเสนอและข้อเสนอแนะจากชุมชน

นักศึกษาได้กลับไปที่ชุมชนเพื่อนำเสนอต้นแบบการออกแบบของตน ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นสามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ขั้นตอนนี้นำมาแนวคิดของการออกแบบร่วมกัน ซึ่งนักออกแบบร่วมมือกับผู้ใช้เพื่อปรับแต่งโซลูชัน ตามที่ Sanders และ Stappers (2008) กล่าวไว้ การออกแบบร่วมกันช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและช่วยให้มั่นใจได้ว่าการออกแบบจะสะท้อนถึงความต้องการและคุณค่าของชุมชน ข้อเสนอแนะจากกระบวนการนี้ไม่



นักศึกษาทีมต่าง ๆ เตรียมตัวนำเสนอผลงานต่อชุมชนที่ได้รับมอบหมาย

เพียงแต่ช่วยปรับปรุงผลงานของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เข้าใจการออกแบบแบบวนซ้ำได้มากขึ้น ซึ่งการปรับปรุงหลายรอบนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

๕) การออกแบบและการใช้งานขั้นสุดท้าย

หลังจากนำเสนอแนะมาใช้ นักศึกษาจะปรับปรุงการออกแบบและนำเสนอเวอร์ชันสุดท้ายเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ ขั้นตอนนี้นับว่ามีความสำคัญของการผลิตผลงานระดับมืออาชีพที่มีคุณภาพสูงซึ่งสามารถนำไปใช้จริงในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริงได้ การออกแบบขั้นสุดท้ายมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความพยายามด้านการท่องเที่ยวของชุมชนโดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการในท้องถิ่น ประสบการณ์นี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงผลกระทบที่กว้างขึ้นของการออกแบบที่เกินกว่าด้านสุนทรียศาสตร์ โดยเน้นที่บทบาทของการออกแบบในการสื่อสารการสร้างแบรนด์ และการพัฒนาชุมชน



นักศึกษาทีม Invincible เตรียมตัวนำเสนอผลงานต่อชุมชนบ้านหนองบัว



การบูรณาการศาสตร์การออกแบบเข้ากับการปฏิบัติจริง

การบูรณาการศาสตร์การออกแบบเข้ากับการปฏิบัติจริง ซึ่งแสดงให้เห็นในกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการใช้กรอบทฤษฎีกับสถานการณ์การแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ แนวคิดทางวิชาการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการนี้คือแนวคิดของ “การปฏิบัติ” ซึ่ง Freire (1970) กำหนดให้เป็นจุดตัดระหว่าง การไตร่ตรองและการกระทำ ในบริบทนี้ นักศึกษาไตร่ตรองถึงการเรียนรู้ในห้องเรียน และนำไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง โดยได้รับข้อมูลเชิงลึกใหม่ ๆ ที่นำกลับมาใช้ในห้องเรียน

การนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในบริบทโลกแห่งความเป็นจริง

การเปลี่ยนจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติต้องให้นักศึกษาปรับความรู้ในห้องเรียนให้เข้ากับสภาพโลกแห่งความเป็นจริงที่เฉพาะเจาะจง ตัวอย่างเช่น พวกเขาอาจนำหลักการเกสตัลท์ของการรับรู้ทางสายตา (ตามที่ Koffka อธิบายไว้ในปี 1935) มาใช้เพื่อสร้างการออกแบบที่สอดคล้องและมีประสิทธิภาพทางสายตาที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ความสามารถในการสร้างสมดุลระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับการแก้ปัญหาเชิงหน้าที่ เช่น การทำให้แน่ใจว่าการออกแบบนั้นสามารถอ่านได้ในสื่อต่าง ๆ หรือปรับให้เข้ากับช่องทางการตลาดต่าง ๆ ได้ แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์การออกแบบในทางปฏิบัติ

ยิ่งไปกว่านั้น ประสบการณ์ดังกล่าวยังสอนให้นักศึกษาข้อจำกัดของโครงการในโลกแห่งความเป็นจริง รวมถึงทรัพยากรที่มีจำกัด การพิจารณาทางวัฒนธรรม และความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เมื่อนักศึกษาผ่านวงจรนี้ไปได้แล้วโดยมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ไตร่ตรองถึงประสบการณ์ สร้างแนวคิดเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา และทดสอบวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้น พวกเขาจะพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการออกแบบในฐานะเครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในโลกแห่งความเป็นจริง

การส่งเสริมทักษะทางสังคมและการพัฒนาทางวิชาชีพ

นอกจากการฝึกฝนทักษะทางเทคนิคแล้ว กระบวนการนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็น เช่น การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการปรับตัว นักศึกษาต้องแสดงแนวคิดการออกแบบของตนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน โดยนำเสนอแนะไปใช้ในการทำงาน การโต้ตอบเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งมีความสำคัญต่ออาชีพการออกแบบในอนาคต โดยนักออกแบบจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ทำงานเป็นทีม และตอบสนองต่อข้อกำหนดของโครงการที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่รายงาน “นักออกแบบแห่งปี ๒๐๒๕” ของ AIGA (2020) ระบุว่า นักออกแบบในอนาคตต้องเป็นนักคิดที่คล่องตัวซึ่งสามารถปฏิบัติงานในสาขาวิชาและสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลายได้



the professional
association for design



๑๓๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ผลลัพธ์การเรียนรู้และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

ผลลัพธ์การเรียนรู้

การมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

๑) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา นักศึกษาเรียนรู้วิธีการออกแบบเป็นวิธีการรับมือกับความท้าทายในโลกแห่งความเป็นจริง พัฒนาวิธีแก้ปัญหาที่ตอบสนองทั้งเป้าหมายด้านสุนทรียศาสตร์และการใช้งาน

๒) ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมและการออกแบบที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผ่านความร่วมมือกับชุมชน นักศึกษาได้รับความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ในการออกแบบ เรียนรู้ที่จะสร้างการออกแบบที่สะท้อนถึงค่านิยมและมรดกของท้องถิ่น

๓) การออกแบบซ้ำและการนำข้อเสนอแนะมาใช้ ประสบการณ์ในการนำเสนอต้นแบบและรับข้อเสนอแนะสอนให้นักศึกษารู้วิธีปรับปรุงงานของพวกเขาโดยอิงจากข้อมูลเชิงปฏิบัติ ช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับการออกแบบให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

๔) ความเป็นมืออาชีพและการมีส่วนร่วมของลูกค้า นักศึกษาเรียนรู้การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าและนักออกแบบ นำเสนอแนวคิดอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อคำวิจารณ์ในลักษณะมืออาชีพ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้

เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ของกระบวนการนี้ให้ดียิ่งขึ้น สามารถนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ดังต่อไปนี้

๑) การไตร่ตรองอย่างมีโครงสร้าง (Structured Reflection) การรวมเซสชันไตร่ตรองอย่างมีโครงสร้างเข้าในไทม์ไลน์ของโครงการอาจทำให้การเรียนรู้ของนักศึกษามีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเขียนบันทึกหรือการอภิปรายเป็นกลุ่มที่กระตุ้นให้นักศึกษาไตร่ตรองถึงความท้าทายที่พวกเขาเผชิญ ข้อเสนอแนะที่พวกเขาได้รับ และการตัดสินใจในการออกแบบที่พวกเขาทำ จะช่วยเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ (Boud, Keogh, & Walker, 1985)

๒) ความร่วมมือแบบสหสาขาวิชา (Multidisciplinary Collaboration) การแนะนำนักศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น บริหารธุรกิจ การตลาด หรือการท่องเที่ยว เข้าร่วมในโครงการอาจช่วยเพิ่มความลึกซึ้งของกระบวนการออกแบบ การทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมสาขาจะทำให้ผู้เรียนได้รับมุมมองที่หลากหลายยิ่งขึ้น และพัฒนาความสามารถในการสร้างโซลูชันที่ครอบคลุมซึ่งไม่เพียงแต่ครอบคลุมถึงการออกแบบเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพิจารณาทางเศรษฐกิจและการตลาดด้วย

๓) เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Tools and Technology) การสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือสร้างต้นแบบดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันแบบเสมือนจริงอาจปรับกระบวนการให้ข้อเสนอแนะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้สามารถทำซ้ำได้เร็วขึ้นและสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้อย่างมี



ประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ เครื่องมือดิจิทัลยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวปฏิบัติมาตรฐานอุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับสภาพแวดล้อมการทำงานระดับมืออาชีพได้ดีขึ้น

บทสรุป

จากโครงการพัฒนานักออกแบบรุ่นใหม่ หรือชนช่วงกราฟิกปีที่ ๙ นักศึกษาสาขาวิชาครีเอทีฟกราฟิก ทีม Invincible ได้แก่ นางสาววาสนา พันธากุล และ นางสาวมาตา วงษ์ชีพ ได้รับรางวัลชมเชย อย่างไรก็ตามรางวัลที่มากกว่านั้นคือบทเรียนที่มีคุณค่าจากงานภาคสนามที่หาไม่ได้จากชั้นเรียนปกติ

การบูรณาการศาสตร์การออกแบบเข้ากับการปฏิบัติจริงในโลกแห่งความเป็นจริงช่วยให้ผู้เรียนออกแบบกราฟิกได้มีโอกาสอันล้ำค่าในการนำการเรียนรู้ในห้องเรียนไปใช้กับโครงการที่มีความหมายในชุมชน การมีส่วนร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะทางเทคนิค แต่ยังปลูกฝังความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ความสามารถในการจัดการลูกค้า และความเชี่ยวชาญในระดับมืออาชีพ กระบวนการออกแบบแบบวนซ้ำซึ่งใช้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต้นแบบนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของการปฏิบัติวิชาชีพ ซึ่งช่วยให้มั่นใจว่าผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับอาชีพในอนาคตได้เป็นอย่างดี การปรับปรุงรูปแบบนี้อย่างต่อเนื่องผ่านการไตร่ตรองอย่างมีโครงสร้าง การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการ และการรวมเครื่องมือดิจิทัลเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้ให้การศึกษาสามารถปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยมั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะได้รับทั้งทักษะที่จำเป็นและทักษะที่จำเป็นต่อความสำเร็จในอุตสาหกรรมการออกแบบ



เอกสารอ้างอิง

- AIGA. (2020). **The Designer of 2025: The Future of Design Education**. American Institute of Graphic Arts.
- Boud, D., Keogh, R., & Walker, D. (1985). **Reflection: Turning Experience into Learning**. Routledge.
- Freire, P. (1970). **Pedagogy of the Oppressed**. Continuum.
- Koffka, K. (1935). **Principles of Gestalt Psychology**. Harcourt, Brace.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. Prentice-Hall.
- Mahnke, F. (1996). **Color, Environment, and Human Response**. John Wiley & Sons.
- Sanders, E. B.-N., & Stappers, P. J. (2008). **Co-creation and the new landscapes of design**. *CoDesign*, 4(1), 5-18.
- Schön, D. A. (1983). **The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action**. Basic Books.



ระเบียบบ้าน

“ชานบ้าน เพื่อทอดสายตาผ่านคลายพักผ่อน”

ความลึกซึ้งของชีวิตที่พินิจ จาก “คราม”

■ เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ

“คุณแม่คะ ลูกชายของคุณแม่ไม่มีรู้ทวารนะคะ”

น้ำเสียงแจ่มชัดของพยาบาลเมื่อ ๑๔ ปีที่แล้ว ของโรงพยาบาลสกลนคร ยังดังก้องอยู่ในความทรงจำของ คุณนก-ฐิติมา บุญต่าย ในวัย ๔๕ ปีมาจนถึงวันนี้ คำพูดที่บ่งบอกถึงความผิดปกติของร่างกายมนุษย์ตัวน้อย ๆ ที่เพิ่งคลอดออกมา ได้เพียงแค่ ๑๐ นาที สร้างความเจ็บปวดใจราวถูกสายฟ้าฟาดให้ผู้เป็นแม่จนปากซีด ใจสั่น แขนขาไร้เรี่ยวแรง ที่เจ็บแผลผ่าคลอดดูจะเล็กน้อยเบาหวิว เมื่อเทียบกับความหวาดหวั่นใจในขณะนั้น

แม้รู้ทั้งรู้ เตรียมใจไว้แล้วว่า ลูกของตนมีความไม่สมบูรณ์ แต่เธอไม่คาดคิดว่าเขาจะมีความพิการซ้ำซ้อนถึงเพียงนี้

“ครั้งแรกที่รู้ว่าน้องฟูไม่สมบูรณ์ คือตอนท้องได้ ๘ เดือน หมออัลตราซาวด์ พบว่ามีอาการปากแหว่งและเพดานโหว่ ตอนนั้นเสียใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ นอนท้องโตกลิ้งไปกลิ้งมา จนญาติ ๆ มาให้กำลังใจจึงลุกขึ้นสู้ได้อีกครั้ง”

ความจริงแล้ว คุณนกคือหญิงสาวที่ไม่ได้แค่ไม่อยากมีลูก แต่เธอ “หวาดกลัวการมีลูกสุดจิตสุดใจ” หลังแต่งงานอยู่กินกับสามีที่มีอาชีพช่างกระจกอะลูมิเนียม ได้สิบปี เธอวางแผนชีวิตว่าจะไม่มีลูกอย่างแน่วแน่ “อย่างไรรักจะไม่” เธอตั้งใจไว้อย่างนั้น



๑๓๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

“นกเป็นพี่สาวคนโตของบ้านที่มีพี่น้อง ๕ คน น้องชาย ๒ คน ที่เป็นเด็กพิเศษ คือคนที่สามน้องสาว เป็นปากแหว่ง เพดานโหว่ และสติปัญญาอ่อน ส่วนน้องชายคนสุดท้อง คือน้องวอร์มก็ปากแหว่ง เพดานโหว่และเป็นออทิสติก เราทราบดีว่าเป็นโรคทางพันธุกรรม จึงคิดว่าถ้าตัวเองมีลูกคงมีความเสี่ยงสูงที่จะผิดปกติ ที่สำคัญตอนแม่คลอดน้องทั้งสองคนเราเรียนอยู่ชั้นประถม แต่ก็สามารถรับรู้ถึงความเศร้าเสียใจของแม่และความเครียดของพ่อ โดยเฉพาะในสมัยก่อนที่ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคนี้มันน้อย คำพูดคำจาของผู้คนก็ยิ่งทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ เลยตั้งใจไว้แล้วว่าถ้ามีครอบครัวจะไม่มียูก ป้องกันมาตลอด แต่สุดท้ายเขาก็มา ตอนไปฝากครรภ์เล่าให้คุณหมอฟังว่าครอบครัวมีประวัติแบบนี้ แต่คุณหมอก็ยังไม่ตรวจอะไรให้ จนท้องได้ ๘ เดือนแล้วจึงทราบ ไม่ได้โทษคุณหมอนะคะ ต่อให้เรารู้เร็ว นกก็ยังจะเก็บลูกไว้อยู่ดี ยังไงเขาก็ลูกของเรา”

ในวัยล่วงสี่สิบคุณนกยังเป็นผู้หญิงที่งดงาม ดวงตากลมโต ผมตรงยาวสลวย น้ำเสียงนุ่มนวลอ่อนหวาน ใจเย็น และยังสามารถยิ้มหัวเราะได้กับทุกเรื่อง เหมือนไม่เคยพานพบกับเรื่องราวทุกซอกใจใหญ่หลวงสาหัสสากรรจ์มาก่อน

ความพิการซ้ำซ้อนของลูกชายคนเดียว ทำให้เขาต้องรับการผ่าตัดตั้งแต่อายุได้ ๓ วัน เพราะไม่มีรูปทวารหมोजึงต้องนำลำไส้ออกมาติดไว้ที่หน้าท้องเพื่อช่วยในการขับถ่าย ภาพลูกชายตัวเล็ก ๆ มีลำไส้แดง ๆ อยู่กึ่งหน้าท้องบาดหัวใจคุณนกเป็นอย่างมาก เธอสงสารลูกจับใจ เมื่อลูกยังเล็ก แทบไม่มีวันไหนที่เธอไม่ร้องไห้ชีวิตน้อย ๆ ของลูก เหมือนผ้าที่มีรูโหว่เต็มไปหมด ปะขุนจุดนี้แล้ว ก็มีจุดอื่นตามมา ๓ เดือนหลังจากนั้นเขาก็ต้องรับการผ่าตัดรักษาอาการปากแหว่ง แล้วตามมาด้วยการผ่าตัดรักษาเพดานโหว่ รวมทั้งผ่าตัดรูปัสสาวะที่มีปัญหามาแต่ต้นด้วย

“ตอนแรกที่หมอบอกว่าลูกต้องผ่าตัดตรงนั้นตรงนี้นี้ยังทำใจไม่ได้ ตกใจ เครียด ร้องไห้ เพราะเวลาหมอบอกเราตามหลักการเขาจะพูดว่ากรณีนี้อาจจะ ๕๐:๕๐ คือสำเร็จกับไม่สำเร็จ ฟังครั้งแรกหัวใจสลาย ครั้งที่สองก็ยังสลาย พอครั้งที่สามที่สี่เริ่มชิน จนถ้านับจริง ๆ ลูกผ่านการผ่าตัดเล็กผ่าตัดใหญ่มา ๑๙ ครั้งแล้วค่ะ”

แม้จะเริ่มชินกับการพาลูกไปหาหมออยู่บ่อยครั้ง แต่ไม่มีครั้งไหนที่เสียงร้องไห้ของลูกจะกรีดหัวใจของเธอเท่าครั้งนั้น ตอนที่เขาอายุ ๓ ขวบ แล้วเกิดรอยร้าวที่ทางเดินปัสสาวะ ทำให้เกิดฝีในไข่อันทะ เสียงลูกที่ร้องด้วยความเจ็บปวดทรมานที่เหมือนมดที่ค่อย ๆ กรีดเข้าไปในหัวใจเธอครั้งแล้วครั้งเล่า

“คิดว่าเขาเจ็บขนาดไหน ตอนตี ๒ เราเดินออกมาจากโรงพยาบาลสกจนคร เพื่อไปเปลี่ยนเสื้อผ้าที่บ้านแล้วให้พ่อเขามาเฝ้าลูกแทน ถึงหน้าโรงพยาบาลแล้วก็ยังได้ยินเสียงลูกร้องลั่น รู้สึกเจ็บปวดจนไม่รู้จะบรรยายยังไง ถ้าเจ็บแทนลูกได้ ก็อยากเจ็บแทน”

ครั้งนั้น ลูกนอนร้องไห้ด้วยความเจ็บปวดอยู่ ๒๔ ชั่วโมง คุณหมोजึงตัดสินใจส่งตัวจากโรงพยาบาลสกจนครไปยังโรงพยาบาลขอนแก่น แต่ระหว่างการส่งตัว ฝืนที่ว่านี่เกิดแทรกระหว่างทาง เด็กน้อยที่ร้องไห้ปานจะขาดใจ ก็หลับไหลอย่างสงบไปในอกแม่ ความรู้สึกของเธอตอนนั้นเหมือนยกภูเขาออกจากอก ภาพลูกนอนหลับตาพริ้ม ทำให้เธอมีความสุขยิ่งกว่าขึ้นสวรรค์

แต่การมีลูกเล็กที่เจ็บป่วยพิการซ้ำซ้อน ทำให้เธอสัมผัสได้แค่ความสุข



เพียงชั่วขณะเท่านั้น เพราะหลังจากนั้นมักเป็นช่วงเวลาของความทุกข์ที่ยาวนานมากกว่า โดยเฉพาะในช่วงที่ลูกยังเล็ก เธอและสามีต้องเที่ยวเข้าเฝ้าออกโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่นเหมือนเป็นบ้านหลังที่สอง

“เราต้องพาลูกไปหาหมอฟัน หมอตา หมอหู หมอสมอง หมอโรคกระดูก เพราะขาผิดรูป ตอนแรกคิดว่าลูกจะเดินไม่ได้ด้วยซ้ำ กว่าจะเดินได้ก็ตอน ๓ ขวบ ๘ เดือน ด้วยความที่เขาผ่าตัดลำไส้มาไว้ที่หน้าท้อง ทำให้เขาไม่กล้าคลาน วันที่ลูกเดินได้ เขาไม่ได้เดิน แต่เขาวิ่ง วิ่งจนหยุดไม่ได้ เหมือนเขาไม่รู้ว่าจะต้องหยุดอย่างไร เมื่อเขาค่อย ๆ โตขึ้นเราจึงได้ทราบว่าเขาเป็นเด็กมีพัฒนาการช้าและมีภาวะออทิสติกตามมาอีกด้วย”

คุณนงเล่าเรื่องราวครั้งลูกยังเล็กด้วยน้ำเสียงที่มั่นคง สดใส ใบหน้าของเธอ บางช่วงมีรอยยิ้มอ่อนหวาน เมื่อเล่าถึงความน่ารักน่าเอ็นดูของลูก เธอเล่าว่าในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่เขาเกิดมาด้วยน้ำหนัก ๓,๔๒๐ กรัม นั้น ผิวเขาขาวใสจนเห็นเส้นเลือดแดง ๆ บนใบหน้า ความรู้สึกตื่นเต้นที่ได้เป็นแม่คนยังเปี่ยมล้นอยู่ในใจเสมอ สิ่งนี้คือพลังใจหล่อเลี้ยงที่ทำให้เธออยากปกป้องดูแลเขาให้รอดพ้นจากความทุกข์ทรมานทั้งหลาย คำพูดของแม่ของเธอที่ผ่านประสบการณ์เลี้ยงลูกชายสองคนที่พิการมาก่อนแว่ดั่งในความรู้สึก

“เป็นจังได้ลูกเอ๋ย เขาเกิดมาแล้วก็เป็นลูกเรา ดูแม่สิ แม่มีน้องสองคนแม่ก็เลี้ยงมาได้ ทำไมลูกจะเลี้ยงไม่ได้”

น้ำตาเธอไหลอาบแก้ม พร้อมพลังใจที่คืนกลับมาเมื่อสัมผัสถึงความรักและกำลังใจของพ่อแม่ญาติพี่น้องที่รายล้อม หนทางข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นอย่างไร เธอรู้เพียงว่าจะสู้ทุกทางเพื่อลูก ไม่เว้นแม้แต่อาชีพที่เธอพร้อมจะเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พร้อมสำหรับการดูแลเขา

คุณนงเล่าว่าเธอเกิดมาในครอบครัวที่มีอาชีพเป็นชาวนาที่ศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนา คุณตามีโรงสี ส่วนพ่อและแม่ก็ขยันขันแข็งในการทำนาปีหนึ่ง ๆ ทำนาได้ข้าวมาเก็บไว้จนเต็มยุ้ง ด้วยความเป็นลูกสาวคนโตเธอจึงมีหน้าที่ในการต้อนรับแขกไปเลี้ยงตอนเช้า ๆ หลังเลิกเรียนก็กลับมาต้อนรับแขกที่ปล่อยให้ไปหาญาติตามธรรมชาติกลับบ้าน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายในจังหวัดสกลนครทำให้เธอรู้สึกอบอุ่น เต็มโตมาด้วยความรักของคนรอบข้างและธรรมชาติที่เกื้อกูลให้หาอยู่หากิน

“วันหยุดนี้ไม่ได้กลับบ้าน ตื่นมากก็ไปกับเพื่อน เอาข้าวเหนียวใส่กระต๊อบไว้กินกลางวัน ถือน้องคูใจ ไปซัณฑ์ปลาซิว ถือน้องไปแชะชี่วชี่วควายหาแมงกูดจี่ หากบหาเขียด หาหอยมาให้แม่ ให้ยายทำกับข้าว คำพูดติดปากของแม่ที่ได้ยินบ่อย ๆ คือ ‘ได้หยังมาเมื่อนี้’ ทุกวันนี้ ยังจำความอร่อยของแกงหน่อไม้ใส่แมงกูดจี่ที่ยายทำได้อยู่เลย เวลาพาลูกไปหาหมอไกล ๆ แม่จะบอกเสมอว่า “ไปไสมาไสต้องมีข้าวติดตัวไปนะ เมื่อรถเลี้ยวกลางทางก็ยังมีข้าวกิน” นี่คือการแสดงความรักผ่านอาหาร การกินของเรา ข้าวเหนียวเป็นทั้งอาหารที่อิ่มท้อง เป็นทั้งกำลังใจให้เรามีแรงสู้ต่อ”

หลังเรียนจบจากสาขาการตลาดแบบทวิภาคี คือเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยในระดับ ปวช. เธอก็ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าจะไม่เดินทางไปหางานทำที่กรุงเทพฯ หรือเป็นลูกจ้าง แต่อยากทำงานที่ได้อยู่ที่บ้าน ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว นั่นจึงเป็นที่มา

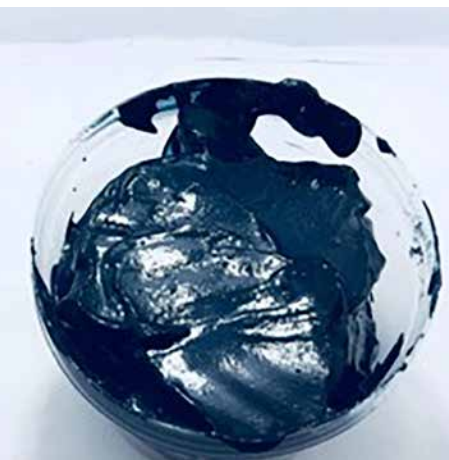


ให้เธอเปิดร้านลาบเปิดด้วยเงินตั้งต้นของแม่ จำนวน ๔,๐๐๐ บาท เริ่มจากเพ็งเล็ก ๆ ใกล้บ้าน จนขายดีเป็นที่รู้จักของคนทั้งจังหวัด มีลูกจ้างหลายคน แต่สุดท้ายเมื่อมีลูกชายที่มีความพิการ เธอก็พบว่าวิถีชีวิตที่ว่านี้อาจไม่เหมาะกับการดูแลลูกอีกต่อไป เพราะแม้การผ่าตัดถ่างรูทวารของคุณหมอจะประสบผลสำเร็จ แต่ลูกชายก็ไม่สามารถขยับถ่ายได้เหมือนคนปกติทั่วไป ๑๐ ปีแรกของชีวิต เขายังต้องใส่ผ้าอ้อมสำเร็จรูปตลอดเวลา บางครั้งก็กลั่นการขยับถ่ายไม่ได้ ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น จำเป็นต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

“ตัดสินใจว่า คงต้องปิดร้านลาบเปิดแล้วมองหาอาชีพอื่นที่ทำที่บ้านได้ จะได้มีเวลาดูแลครอบครัว ตอนนั้นเริ่มขายผ้าครามบ้างแล้วแบบรับมาขายไป แต่ผ้าครามที่รับมาขายลืตก ทำให้เรายากทราบว่ามีผ้าครามธรรมชาติที่เป็นภูมิปัญญาของจังหวัดสกลนครจริง ๆ เป็นอย่างไร บอกสามีว่าขอไปหาความรู้ อยากรู้จริง จึงไปตามบ้านแม่ ๆ ที่ทำผ้าคราม จนไปเจอแม่วาริ (วาริ ไชยตะมาตย์ ประธานกลุ่มผ้าอ้อมครามบ้านโนนเรือสามัคคี) ถึงได้เข้าใจถึงการทำครามธรรมชาติจริง ๆ และค้นพบว่าการเล่นดูหม้อคราม หรือ ‘หม้อนิล’ ก็ไม่ต่างกับการเลี้ยงลูก ตั้งแต่นั้นก็ยึดอาชีพนี้พร้อมกับการเลี้ยงลูกไปด้วย”

การทำผ้าครามที่คุณนงพุดถึง เริ่มจากปลูกต้นคราม ซึ่งเป็นไม้พุ่มใบกลม ๆ สีเขียว ขอบแดดจัด ตามปกติคนทำครามจะเริ่มปลูกครามกันในช่วงต้นฤดูฝน ก่อนฤดูการทำนา และจะเริ่มเก็บเกี่ยวครามกันในช่วงปลายฝน การทำครามจะจบก่อนฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นความลงตัวของการจัดการเวลาในวิถีคนทำคราม

เมื่อครามแก่เต็มที่จะมีสีน้ำเงินหยดใต้ต้นตอนเช้าตรู่ คนทำครามก็จะเก็บใบครามทั้งกิ่งในตอนเช้า มัดเป็นพ่อนเรียงใส่โอ่งหรือถังพลาสติกใส่น้ำพอท่วม ด้านบนวางหินหนัก ๆ ทับแชไว้ และพลิกต้นครามจากข้างล่างขึ้นข้างบน ปล่อยให้ ๑๘-๒๔ ชั่วโมง จากนั้นจะพบว่าน้ำใส ๆ ที่ใช้แชต้นครามค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเขียวมรกต และกลายเป็นสีน้ำเงินในที่สุด เม็ดสีน้ำเงินที่ลอยอยู่ในน้ำนี้เองที่เป็นเม็ดสีที่เราต้องการ แต่ด้วยมีขนาดเล็กมาก การที่จะเก็บเม็ดสีนี้มาใช้ต้องใช้ปูนขาวหรือปูนแดงตีกลงไปให้เม็ดสีนั้นเกาะและตกตะกอน จึงจะสามารถกรองเอาเนื้อครามซึ่งมีลักษณะเหมือนโคลนสีน้ำเงินเนื้อเนียนละเอียดมาไว้ใช้ได้



จากต้นครามนำไปหมักแชจนได้เนื้อครามเพื่อนำไปก่อหม้อคราม



ตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ คุณนงเล่าว่าหากพ่อแม่อยู่ที่ไหน ลูกก็อยู่ที่นั่นด้วยเสมอ ไม่เคยให้ห่างตัว เมื่อครอบครัวเปลี่ยนมาทำครามธรรมชาติ น้องพูในวัยประถมก็ช่วยพ่อแม่ขุดดินสนุกสนานตามประสาเด็ก พ่อชวนวางแผนแปลงปลูกคราม ลูกก็ทำด้วยความอยากรู้อยากเห็น เมื่อได้ก่อกมคราม หรือทำหมอนิลด้วยตัวเองครั้งแรก เธอจึงได้เห็นว่าการเล่นกมครามกับการเลี้ยงลูกไม่ต่างกัน คือ ต้องให้อาหาร อากาศ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ คำพูดคำจาที่ไพเราะอ่อนโยนเพื่อให้ “หมอนิลสุก” แต่หากเลี้ยงดูไม่ดีเราจะพบว่า “หมอนิลหนี” ย้อมครามไม่ค่อยติดสี แต่ยังมีโอกาสบำรุงให้กลับมาได้ แต่ถ้า “หมอนิลตาย” ก็ไม่ต่างกับร่างที่ไร้วิญญาณ แม้มีน้ำครามก็จริงแต่ย่อมไม่ติดอีกต่อไป



น้องพูวัยเด็กวิ่งเล่นเติบโตมากับต้นคราม

“เวลาจะเดินทางไปไหนมาไหนหลาย ๆ วัน หรือพาลูกไปหาหมอ ก็จะมาพูดกับเทวดาที่โรงย้อม บอกกล่าวว่าจะไปไหน ‘อย่าหนีไปไหนเต๊อ อยู่เรือนอยู่ชานกลับมาให้เหลืองให้งาม เป็นสีเหลืองทองเลย’ ก็จะมีแบบนี้แทบทุกครั้งค่ะ เพราะสังเกตว่าครั้งไหนถ้าไม่พูดบอกกล่าว หม้อครามก็ทำท่าจะหนี ต้องมาเอาใจใส่ดูแลกันใหม่”

นอกจากนั้นคุณนงยังเล่าว่าความเชื่อเกี่ยวกับการย้อมครามจะแตกต่างกันไปตามชนเผ่า อย่างความเชื่อที่ว่าถ้ามีคนตายในหมู่บ้าน หากมีงานบุญงานบวช จะต้องหยุดงานย้อมงานทอ เพื่อเตรียมตัวไปร่วมงาน เพราะถ้าใครไม่ไปจะโดนว่าเป็นผีปอบ



คุณนงแต่งกายสวยงาม เก้าฝมเรียบร้อยทุกครั้งที่ย้อมผ้าคราม และทำงานอย่างมีความสุข

“คนที่ทำแต่งงานย้อม งานทอไม่ออกไปเข้าสังคม ไม่ไปงานบุญงานบวช จะไม่ค่อยดูแลตัวเอง ผมเผ้ารุงรัง มือดำ หน้าดำเปื้อน ไม่สวยงามเรียบร้อย คนที่มาพบเห็นมองว่าน่ากลัวเหมือนผีปอบ ทุกครั้งที่ย้อมครามเราก็จะรวบผมให้เรียบร้อย เปิดเพลงฟังเบา ๆ เพราะเชื่อว่าเวลาทำงานแล้วมีความสุข ผ้าที่เราย้อมก็จะงามไปด้วย”



นอกจากนั้นบางความเชื่อยังห้ามผู้หญิงที่อยู่ในช่วงมีระดู มาดูแลหม้อย้อม ซึ่งคุณนงมองว่าเป็นกุศโลบายเพื่อให้ผู้หญิงได้พักผ่อนในช่วงนี้ เพราะงานย้อมคราม ต้องยกของหนักอาจทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับมดลูกได้

อย่างไรก็ตาม แต่ละบ้านอาจมีสูตรก่อหม้อครามแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปมีส่วนผสมคล้ายกัน คือ เนื้อคราม บูนแดง น้ำซี้เถ้า น้ำมะขามเปียก น้ำตาล บางสูตรจะมีกล้วย มีเหล้า ดูไปดูเหมือนหม้อครามก็ต้องการสารอาหารมาหล่อเลี้ยง ชีวิตไม่ต่างจากคน เราจึงได้ยินคำพูดที่ว่า “หม้อครามมีชีวิต” ก็เพราะเต็มไปด้วย จุลินทรีย์ตัวเล็ก ๆ มากมาย จึงมีการกินอาหาร ชับน้ำ คนเลี้ยงครามจึงต้องคอย ใส่ใจดูแล เมื่อถึงเวลาย้อมก็ต้องย้อม ย้อมเสร็จก็ต้องเติมอาหาร และควบคุมความเป็นกรดต่างในหม้อย้อมให้เหมาะสม

“ด้วยความที่ครามต้องการอากาศ เราจึงต้อง ‘โจกคราม’ คือการให้ออกซิเจน โดยการตักน้ำในหม้อแล้วเทลงที่เดิม เพื่อให้น้ำครามสัมผัสกับอากาศ เทวนกลับลงไปใหม่ซ้ำ ๆ คล้าย ๆ ทำชาชักเลยละ ทำอย่างนี้หลาย ๆ ครั้งทุกเช้าเย็น จนกว่าน้ำในหม้อครามจะเริ่มเปลี่ยนจากสีน้ำเงินเข้มกลายเป็นสีเหลืองอ่อน หรือสีเหลืองอมเขียวก็จะถือว่าสุกสวย ดังนั้นสีที่สวยของน้ำครามจึงไม่ใช่สีน้ำเงิน แต่เป็นสีเหลืองนะคะ เลี้ยงลูกที่เป็นเด็กพิเศษ อะไรไม่ถูกต้องก็ต้องบอก ต้องสอน ช้า ๆ บ่อย ๆ มากกว่าเด็กทั่วไป ‘ลูกดีปดิดก็ต้องคว (สอน) เอา’ เหมือนการโจกครามเลยละ ทำไปเรื่อย ๆ ที่สุดเราจะเห็นว่าเขาน่ารักขึ้น อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ดี เรารู้สึกภูมิใจ”



หม้อครามที่มีสีเหลืองสุกสวยพร้อมย้อม และฟองครามที่แสดงถึงความสมดุลของหม้อคราม

เมื่อคุณนงนำผ้าฝ้ายมาย้อมในหม้อคราม น้องพุทก็มาช่วยขยำตามที่แม่ทำการย้อมผ้าครามต้องนำผ้าลงไปขยำในน้ำครามนั้นบ่อย ๆ ครั้งจึงจะติดสีสวย มือน้อย ๆ ของลูกก็ค่อย ๆ แข็งแรงขึ้นทีละนิด เมื่อแม่นำผ้าครามไปซักน้ำ ลูกก็สนุกที่จะได้เล่นน้ำด้วย ช่วยแม่ไปด้วย วันไหนที่อารมณ์ดี ตอนที่แม่และป้า ๆ นั่งย้อมครามกันอยู่ที่โรงย้อม น้องพุทก็นำเอากลองยาวมาตีให้เข้ากับจังหวะของเพลง จังหวะนี้แม่เลยถือโอกาสพักจากงานสักครู่ มาร่วมพ็อนม่วนขึ้นไปกับเพลงอีสานลำซิ่งให้ลูกมีความสุขตามไปด้วย





คุณนงและคู่ชีวิตช่วยกันขายผ้าที่ถนนผ้าคราม หน้าวัดพระธาตุเชิงชุมและดูแลลูกไปด้วยกัน

คุณนงบอกว่าการเลี้ยงลูกที่เป็นเด็กพิเศษ เราต้องสังเกตว่าเขาชอบอะไร ไม่ชอบอะไร เหมือนการเลี้ยงดูหม้อครามที่ต้องดูแลให้มีความเป็นกรดต่างที่สมดุล หากวันไหนลูกอารมณ์ไม่ดี เธอก็จะพยายามเบี่ยงเบนอารมณ์ของเขาให้ดีขึ้นด้วยการชวนฟังเพลง ยิ่งเขาเริ่มโตเป็นวัยรุ่น เธอก็ยิ่งดูแลใกล้ชิด

“น้องพู่เป็นเด็กจิตใจดี ชอบจูงมือคุณยายเวลาไปวัด จะมีสมาธิในการฟังเสียงพระสวด เวลาเขาไปโรงเรียนก็มีเพื่อนที่สนิทช่วยดูแล ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ แม้เขาจะพูดไม่ชัด แต่ก็พอฟังรู้เรื่อง แต่บางครั้งเวลาเขาไม่พอใจก็ใช้มือตีคนอื่น เราไม่อยากให้เขาใช้กำลังก็จะพยายามสอนให้รู้จักจัดการอารมณ์ของตัวเอง”

กว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมาผ้าครามธรรมชาติไม่ได้ให้อาชีพใหม่กับคุณนงเท่านั้น แต่เธอมองว่าวิถีของการทำผ้าครามช่วยปรับสมดุลในการดูแลลูกชาย “คนพิเศษ” ให้เธอรู้จักรอคอย ฝึกลงใจเย็น นุ่มนวลไม่ต่างกับการดูแลหม้อครามไปในเวลาเดียวกัน จนใคร ๆ ที่ได้แวะเวียนไปยัง “เฮือนนางคราม” ซึ่งเป็นทั้งสวนคราม บ้าน และโรงเรือนย้อมครามที่มีหม้อครามนับร้อยวางเรียงรายก็จะสัมผัสได้ถึงความสงบเย็น ผ่อนคลาย และมักได้ยินเสียงเพลงไพเราะของไม้เมืองคลอเคล้าเบา ๆ ตามความชอบของเจ้าของบ้าน

ความไม่ได้อย่างใจ ควบคุมได้ยาก เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือ คุณลักษณะของหม้อครามที่ด้านล่างคือเนื้อคราม ตรงกลางคือน้ำคราม และด้านบนคือฟองคราม สามส่วนที่วุ้นคือหนึ่งเดียวกันที่รวมกันอยู่ในหม้อครามหนึ่งใบ ทุกเดือนคนทำครามต้องปรุงหม้อครามใหม่ เติมแต่งความมีชีวิตชีวาให้หม้อคราม

“ปรุงหม้อคราม เราต้องใช้ทักษะประสบการณ์ ต้องเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ ทุกเดือนเราจะทำสาวให้หม้อคราม เพราะในก้นหม้อจะมีแท่นค่านิลคราม หรือขี้แท่น ต้องตักออกแล้วปรุงใหม่ให้มีความพอดี ด้วยการใช้ใบเหมือดแอ่ และใบสมอมมาต้มใส่ปูนแดง แล้วนำไปเติมหม้อคราม จะทำให้ย้อมหม้อออกมาสีสวย เหมือนเลี้ยงน้องพู่ เขาไม่กินผักเลย เราก็ต้องหาวิธีการปรับ ต้องให้กินน้ำปั่นผักที่ผสมวิตามินกับโปรตีนพืชลงไปด้วย เขาจะได้แข็งแรง ลูกโตขึ้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราก็ต้องเรียนรู้เขาอยู่เสมอ”



๑๔๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

หากจะบอกว่า ในหม้อครามมีสิ่งมีชีวิตที่มหัศจรรย์อยู่ในนั้นก็ไม่นิผิตนั้ก เพราะเต็มไปด้วยจุลินทรีย์มากมาย ไม่ต่างกับร่างกายของมนุษย์เลยทีเดียวก หากเราจุ่มนิ้วลงไปใ้ในน้ำครามแล้วลองชิมดูจะพบว่า มีรสแตกต่างกันไปในแต่ละหม้อ บางหม้อเค็มปะแล่ม ๆ บางหม้ออาจจะกร่อย ๆ บางหม้ออาจจะกลมกล่อมหน้อย อยู่ทีการปรุงหม้อของแต่ละคน ถ้าจุ่มมือลงไปใ้ในหม้อครามมือเราก้จะกลายเป็น สีน้ำเงินเข้มจนเกือบดำ ติดเล็บมืออยู่นานทีเดียว แต่ทีทำให้หลายคนขยาด อาจจะ เป็นกลิ่นใ้ในหม้อครามทีมีความเฉพาะ บางคนบอกว่าเหม็นกลิ่นหมัก บางคนบอกว่า หอมสดชื่นเหมือนกลิ่นต้นไม้ใบหญ้าผสมกลิ่นดินกลิ่นปูน แต่สำหรับคุณนั้กใ้ความ ไม่งามไม่หอมทีคนอื่นว่า เธอมองว้าคือธรรมชาติของชีวิต เหมือนทีเธอเห็นความไม่ หอมไม่งามบางอย่างใ้ในตัวลูกเป็นความสุขของเธอ

“ตั้งแต่ลูกยังเล็ก เขามีปัญหาเรื่องการขับถ่าย นั้กต้องสวนถ่ายล้างลำไส้ น้อยพุ่ตั้งแต่เด็ก ๆ จนถึง ป.๔ เพราะไม่สามารถขับถ่ายเองได้ คนส่วนใหญ่อาจจะ เห็นว้าอ้เป็นของเหม็น แต่นั้กและพ่อของน้อยพุ่จะรู้กันว้า การได้กลิ่นอ้ของลูก คือ สิ่งทีเรปรารถนา นั้นแสดงว้าเขาอ้เองได้แล้ว ลูกสบายตัว แม่ก็สบายใจ”



หม้อครามทีพร้อมสำหรับการย้อมผ้าฝ้ายเช่นมือ สีทีได้จะต่างกันไปตามจำนวนครั้งใ้การย้อม

หากจะพุ่ว้า “คนกับคราม” มีทั้งกายเนื้อและจิตวิญญาณเหมือนกันก็คง ไม่นิผิตนั้ก ในความไม่สมบูรณ์พร้อม แหว่งวินของร่างกายเด็กผู้ชายคนหนึ่ง ถูกแต่ง เติมให้สมดุได้ด้วยความรักและเอาใจใส่ของพ่อแม่ จนทำให้มนุษย์คนหนึ่งค่อย ๆ มีความสมบูรณ์ขึ้นม้า เช่นเดียวกับหม้อคราม เมื่อไรทีหม้อนิลหนึ่หากปรุงให้พอดี ครามก็งามได้ไม่ต่างกัน

ภาพหม้อครามทีวางเรียงรายอยู่ในโรงเรือน ช่าง ๆ มีต้นครามสีเขียวสบาย ตาปลูกเป็นแถวยาว ลมพัดมาเอื่อย ๆ มองลงไปใ้ในหม้อคราม ฟองครามทีอยู่ด้าน บนคุ้ยกันเสียงดังฟอบฟั๊บ เหมือนจะบอกเรว้า...

มองให้ลึกลงไปถึงธรรมชาติ
แล้วเราจะเข้าใจทุกอย่างดีขึ้น
เพราะในธรรมชาติ
มีความจริงแท้อันแสนลึกซึ้งเื้อนเอยกับเราอยู่เสมอ



ฝักกุ่มบก

■ บุญยงค์ เกศเทศ



ฝักกุ่มบก (ก้าม: อีสาน) ในสวนชูช่ออ่อน
แลสลอนสล้างตามาให้เห็น
เก็บแช่น้ำสามคืนจึงจะเป็น
จากนั้นเน้นน้ำขาวข้าวคลุกเคล้าเกลือ

อีกสักคืนลองลิ้มชิมรสเปรี้ยว
กับข้าวเหนียวแจ่วปลาย่างแซ่บเหลือ
ดับพิษไข้บำรุงหัวใจได้จุนเจือ
เหลือเชื่อ ราก กิ่ง ใบ ใช้แก้คัน

เป็นไม้ประวัติศาสตร์ปราชญ์พื้นบ้าน
เล่าตำนานถึงเมืองร้อยเอ็ดนั้น
หายากถูกทำลายไม้สำคัญ
หากบุกบันค้นหาในป่ามี

ภู (พู) เวียง



ขำมะเลียงเรียงร้อยห้อยระย้า
พันธุ์พฤกษ์ป่าโบราณรื้อบ้านฉัน
อีสานเอ็น “ภู (พู) เวียง มะเกียง” สำเนียงนั้น
ล้านนาแล่น “มะเถ้า ฝักเต้า” เล่าสืบมา

คนใต้แหล่ง “พุมเรียง” เสียงเรียกขาน
ฝาดอมหวาน สีม่วง – ดำ ล้ำเลิศหา
รากแก้ไข้ผลไม้ใช้แทนยา
ใบอ่อนหนาเป็นผักจิ้มลิ้มแกงเลียง



๑๔๔
ศรีสมเด็จ' ๖๘



งานที่ใช้ ใจต้องสั่น

■ พรชัย ชัยสงคราม

กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๗

กราบสวัสดีแม่

ผมไม่แน่ใจว่าจะใช้คำนี้ดีหรือไม่ ทำให้ดูห่างเหินกันเกินไปหรือเปล่า ปกติก็ไม่ค่อยได้สวัสดีเมื่อออกจาก หรือกลับเข้าบ้านอยู่แล้ว อาจจะเป็นเพราะที่บ้านเราไม่ได้ฝึกเรื่องนี้มา นี่เป็นจดหมายฉบับแรกที่เขียนถึงแม่ เพราะปกติอยู่บ้านเดียวกันคุยกันแบบเจตตัวอยู่แล้ว แต่ที่ต้องเขียนมามีหลายเหตุผล แต่เหตุผลหลักเพราะแม่ชอบถามบ่อย ๆ ว่างานเป็นอย่างไรบ้าง ทำอะไรบ้าง ไปต่างจังหวัดทำอะไร อธิบายไม่ถูกเลยเป็นที่มาของจดหมายนี้

เนื้องานที่จะเล่าให้แม่ฟังเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน เรียกว่างานพิเศษ ไม่ใช่งานประจำ ส่วนงานประจำไว้มีเวลาจะเล่าให้ฟัง

อีกอย่างคือ หูของแม่เสื่อมลง ผลจากโรคเบาหวาน ทำให้การได้ยินอยู่ในระดับ ๓ จาก ๕ ซึ่งในคนปกติเท่ากับ ๕ พูดคุยกับแม่มักไม่ได้ยิน และแม่ไม่ยอมใส่เครื่องช่วยฟังต้องพูดเสียงดังกว่าปกติ

พอคุยกันไม่รู้เรื่อง ก็ยิ่งไม่อยากจะคุยจนพักหลังเริ่มปล่อยวาง พูดคุยเฉพาะที่จำเป็น ไม่บังคับให้ใส่เครื่องช่วยฟังแต่เรื่องนี้ น่าจะช่วยให้ความสัมพันธ์เราดีขึ้น



เรื่องที่จะเล่าให้ฟังเป็นเรื่องเกี่ยวกับหมอดิน มาทำความรู้จักที่มาของคำว่า “หมอดิน” กันก่อน

คำนี้ใช้ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๔ ใช้ทำป้ายติดรถยนต์ “หมอดินเคลื่อนที่” ออกให้บริการเกษตรกรในพื้นที่โดยหัวหน้าพินิจ ลักษณะจินดา และคณะจากกลุ่มวิชาการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๙ ดูแลพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุโขทัย ที่กรมฯ จะแบ่งเป็นส่วนกลางและภูมิภาค โดยภูมิภาคจะเป็นสำนักงานเขต ดูแลหลาย ๆ จังหวัดรวมกัน

ต่อมา ผอ.พิษณุ อรรถวิโรจน์ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๙ เป็นคนตั้งชื่อเพื่อให้จำได้ง่ายและเป็นเอกลักษณ์ของกรมฯ เพราะมีหน่วยงานอื่นที่มีคำว่า ที่ดิน หลายหน่วย เช่น สำนักงานที่ดิน ปฎิรูปที่ดิน จัดรูปที่ดิน ทำให้สับสน

คำว่า “หมอดิน” คือหมอที่รักษาโรคต่าง ๆ ของดิน



หมอดินในช่วงแรก หมายถึงเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ที่ออกหน่วยให้บริการเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตรวจวิเคราะห์ดิน ให้ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน เป็นการทำงานเชิงรุก ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เริ่มเขียนจดหมายข่าวหมอดินฉบับแรก โดยส่งให้กับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปติดที่ศาลาประจำหมู่บ้าน เนื้อหาเป็นความรู้การปรับปรุงบำรุงดิน การแก้ไขปัญหาเรื่องดิน และกำหนดตารางนัดหมายการออกหน่วยให้บริการในพื้นที่

ต่อมาในปี ๒๕๓๘ กรมฯ จัดตั้งหมอดินอาสาขึ้นอย่างเป็นทางการ มีเป้าหมายครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ นับเป็นจุดเริ่มต้นของหมอดินอาสา

ทำไมต้องมีหมอดิน

ด้วยหน้าที่รับผิดชอบของกรมฯ ที่ดูแลจัดการดินทั้งประเทศ มีพื้นที่และปริมาณงานมากเปรียบเทียบให้เห็นภาพ ดินเหมือนเงินมี ๒ ด้านคือ การใช้ กับ การหา การใช้คือใช้อย่างไรให้คุ้มค่า มีประโยชน์มากที่สุด ตามที่เราต้องการ คือการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ดินที่ไหนควรจะทำนา ทำไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ก็ทำตามนั้น



๑๔๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ลดการจ่ายเงินหรือเก็บเงินไว้ให้มากและนานที่สุด คือการอนุรักษ์ดินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปลูกหญ้าแฝก การปลูกพืชขวางแนวความสูง ขึ้นบันได คันดิน

อีกด้านคือการหาเงิน เหมือนการเติมดินหรือสร้างดิน เช่น สารเร่ง พด.พืชปุ๋ยสด (สูตรการปรับปรุงบำรุงดิน โดยกรมพัฒนาที่ดิน) การใส่ปุ๋ยเคมี อินทรีย์

แล้วหมอดินต้องมีคุณสมบัติอย่างไร

ที่สำคัญที่สุดคือต้องมีใจรักในการบริการ ทำการเกษตร ร่างกายแข็งแรง อายุไม่น้อยกว่า ๑๘ ปี และเคยผ่านการอบรมความรู้การพัฒนาที่ดิน จากกรมฯ เหมือนเป็นการติดอาวุธก่อนออกสนามรบ

แล้วกรมฯ มีการคัดเลือกอย่างไร

เริ่มจากเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในพื้นที่ หรือที่เรียกว่า หน่วยพัฒนาที่ดิน เป็นเหมือนแมวมองในพื้นที่ หากคนที่หน่วยก้านดี หัวไว ใจสู้ เรียนรู้เร็ว เสนอผู้อำนวย การสถานีพัฒนาที่ดินแต่งตั้งเป็นหมอดินระดับหมู่บ้านจากนั้นให้หมอดินอาสาคัดเลือกกันเอง เพื่อทำงานระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับหมู่บ้านเลือกกระดับตำบล ระดับตำบลเลือกกระดับอำเภอ โดยคนได้รับการคัดเลือกยังคงทำหน้าที่ในระดับเดิมด้วย เช่น หมอดินประจำตำบล ยังคงทำหน้าที่เป็นหมอดินประจำหมู่บ้านนั้นด้วย

เกริ่นมายืดยาว เข้าเรื่องคือเมื่อประมาณ ๕ ปีที่แล้ว ลูกได้รับการชักชวนจากเพื่อนที่ทำงาน กลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสาและบริหารจัดการเครือข่าย ให้เป็นคณะกรรมการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติและหมอดินดีเด่น มีหน้าที่คัดเลือกหมอดินอาสาดีเด่น เพื่อเป็นตัวแทนของกรมฯ เสนอกระทรวงฯ

ตอนนั้นอธิบดีต้องการคนรุ่นใหม่และความหลากหลายสาขา ทำให้กรรมการชุดนั้นและต่อมาเป็นรุ่นเด็ก จากเดิมเป็นรุ่นใหญ่ระดับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้อำนวย การกองจากหลายกอง ทำงานด้วยการเดินทางไปตรวจทั้ง ๑๒ เขตทั่วประเทศ ที่ผ่านการคัดเลือกมาจากระดับเขต

การออกตรวจประเมินทำให้ได้พบเจอเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย ที่ทำให้เห็นผลลัพธ์งานของกรมฯ อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนตั้งแต่ต้นทางการผลิตคือ รู้จักดินว่ามีลักษณะ ธาตุอาหาร อินทรีย์วัตถุ การระบายน้ำ เป็นอย่างไร สามารถตรวจดินเบื้องต้นด้วยตัวเอง สามารถเลือกพืชที่เหมาะสม ใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของกรมฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น หากดินเป็นกรดมีการเติมปูน ดินขาดธาตุอาหารไนโตรเจน อินทรีย์วัตถุ ปลูกพืชปุ๋ยสด การปลูกหญ้าแฝกลดการชะล้าง สูญเสียหน้าดิน การใช้สารเร่ง พด.ต่าง ๆ เพิ่มจุลินทรีย์ในดิน เป็นการลดค่าใช้จ่าย



จากการใช้ปุ๋ยเคมี และเพิ่มผลผลิต เหมือนเป็นการบูรณาการงานของกรมฯ แบบชีวิตจริง งานทุกกองจะปรากฏผลสำเร็จที่หมอดิน ไม่ว่าจะ เป็น บัตรดินดี Zoning Agri Map บ่อจิว เกษตรอินทรีย์ และอื่น ๆ

ที่ลูกอยากเล่าถึงงานนี้เพราะเป็นงานที่สนุก ได้ออกไปพบปะผู้คน ได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สภาพปัญหาที่แท้จริงมากกว่านั่งทำรายงาน ความคิดสร้างสรรค์ที่อดแปลกใจไม่ได้ เช่น การปลูกพืชให้เหลื่อมเวลา ไม่ปลูกพร้อมกัน แก้ปัญหาเรื่องน้ำ และความเสี่ยงด้านตลาด การส่งงานโดยใช้ตัวเลขสื่อสารจากข้อจำกัดด้านภาษา ความเสียสละของหมอดินที่ให้คนที่ไม่มีที่ดินเข้ามาทำกินพื้นที่ของหมอดิน



ทำให้รู้สึกที่เราเป็นฟันเฟืองชิ้นเล็ก ๆ ที่มีความสำคัญต่อองค์กรและประเทศชาติ ความสำเร็จของงานคือเกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้น และที่สุดในชีวิตคือได้เข้ารับพระราชทานโล่รางวัลจากพระหัตถ์ในหลวง นับเป็นมงคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ไม่ใช่เพียงหมอดินดีเด่นเท่านั้น ลูกเองก็มีความภูมิใจไม่น้อยไปกว่า ทุกครั้งที่เห็นภาพข่าวเกี่ยวกับหมอดินเหมือนเป็นการฮิลใจในการทำงาน ถึงแม้จะมีอุปสรรคปัญหามากมายแต่งานนี้เหมือนน้ำทิพย์ที่ขลิบจิตใจดวงน้อยให้ม่กำลังใจทำงานต่อไป

ลูกอยากให้แม่ได้ภาคภูมิใจในความสำเร็จของฟันเฟืองตัวน้อยนี้ งานนี้ทำให้อยากรับราชการต่อไป ที่แม่อยากให้ทำ

ด้วยความรักเคารพ

ลูกกฤษณ์



รอบรู้บ้าน

“เยี่ยมหน้ามองรอบบ้าน
เพื่อรู้เท่าทันสถานการณ์ เพื่อการพัฒนาบ้านของเรา”

ขบวนอกบ้าน



สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จฯ ไปในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗ เพื่อให้พสกนิกรได้เฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ตามริ้วขบวน มีเรือจำนวน ๕๒ ลำ จัดเป็น ๕ ริ้ว ๓ สาย โดยประทับเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ และจัดเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชเป็นเรือเชิญผ้าพระกฐิน พร้อมด้วยเรือรูปสัตว์แสนยานุภาพตามราชประเพณี



ข้อมูลจาก: https://www.thairath.co.th/news/royal/2822245?gallery_id=2



๑๕๐

ศรีสมเด็จ' ๖๘

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโขนศิลป์รอบปฐมทัศน์



เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๙๒ พรรษา มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้จัดการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอน “พระจักราวดาร” โอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จฯ พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการแสดงโขนรอบปฐมทัศน์ ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทอดพระเนตรการแสดงรำถวายพระพร ทอดพระเนตรวิถีทัศน์เบื้องหลังการจัดแสดงโขนรอบปฐมทัศน์ เรื่องรามเกียรติ์ ตอน “พระจักราวดาร” และทอดพระเนตรการแสดงโขนรอบปฐมทัศน์ เรื่องรามเกียรติ์ ตอน “พระจักราวดาร” องค์กรที่ ๑ และองค์กรที่ ๒ ตามลำดับ

สำหรับโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ เรื่องรามเกียรติ์ ตอน “พระจักราวดาร” ได้ยึดแนวบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จับตอนตั้งแต่ที่ทศกัณฐ์ สั่งให้มารีศแปลงกายเป็นกวางทองเข้าไปล่อลวงพระรามให้ตามกวาง แล้วลักพาตัวนางสีดาขึ้นราชรถเหาะไปยังกรุงลงกา เป็นเหตุให้เกิดสงครามระหว่างกองทัพพระรามและทศกัณฐ์ โดยนักแสดงยังเป็นนักแสดงเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการคัดเลือกและฝึกซ้อมจากครูผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ จนมีฝีมือการรำร่าอังกะมดงามถูกต้องตามจารีตแล้ว ผู้ชมยังจะได้รับฟังการบรรเลงดนตรีและขับร้องเพลงไทยอันไพเราะ และชมความวิจิตรของเครื่องแต่งกายอันประณีต ท่ามกลางฉากที่สร้างขึ้นเพื่อการแสดงโขนที่ยิ่งใหญ่บนเวที



ข้อมูลจาก: <https://www.thairath.co.th/news/royal/2823800>



นางสาวแพทองธาร ชินวัตร รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๓๑



วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร อัญเชิญพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้ง นางสาวแพทองธาร ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๓๑

ว่าที่ร้อยตำรวจตรีอาพัทธ์ สุขะนันท์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้อ่านพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ความว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า ด้วยความเป็นรัฐมนตรีของนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี ได้สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรค ๑ अनुมาตรา ๔ ประกอบมาตรา ๑๖๐ अनुมาตรา ๔ अनुมาตรา ๕ และ ประธานสภาฯ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า สภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้ง นางสาวแพทองธาร ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรอาศัยอำนาจตาม มาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นางสาวแพทองธาร ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน ผู้รับสนองพระราชโองการ วันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร



๑๕๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ข่าวในบ้าน



องคมนตรีลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๗ พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ องคมนตรี ได้เดินทางมาตรวจเยี่ยมมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ในประเด็นด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิตและพัฒนาครู และด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตามภารกิจของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๘ แห่งทั่วประเทศ ที่น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยองค์ความรู้วิชาการ จนเกิดเป็นนวัตกรรมชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนกร สว่างเจริญ อธิการบดี พร้อมด้วยผู้บริหาร บุคลากร และผู้นำนักศึกษาให้การต้อนรับ พลเอก ดาว์พงษ์ ได้กล่าวเปิดงาน อธิการบดีกล่าวต้อนรับพร้อมแนะนำผู้บริหารที่เข้าร่วมประชุม จากนั้น รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน รองอธิการบดี ฝ่ายแผนและการประกันคุณภาพการศึกษา บรรยายสรุปการขับเคลื่อนงานพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



ต่อจากนั้น องคมนตรีได้พบผู้นำนักศึกษา เพื่อติดตามการพัฒนาศักยภาพ ผู้นำนักศึกษาสู่การเป็นนักวิศวกรสังคม ที่มีกระบวนการบ่มเพาะนักศึกษาให้เติบโต เป็นนักคิด นักสื่อสาร นักประสานและนักสร้างนวัตกรรมด้วยทัศนคติที่ดีอย่าง ถูกต้อง สู่การเป็นบัณฑิตราชภัฏที่มีทักษะวิศวกรสังคม ทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นให้ มีความเข้มแข็ง ช่อมและสร้างชุมชนบ้านเกิดด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ตามพระราชโองบายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันจะเป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินชีวิตและการทำงานของนักศึกษาต่อไปในอนาคต และได้บรรยายพิเศษ ให้กับคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



ในช่วงบ่าย องคมนตรีได้เยี่ยมชมและรับฟังการนำเสนอจุดเด่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้แก่ เรื่องการผลิต นักเทคนิคการแพทย์ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี กวินเสกสรรค์ คณบดี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเรื่องการผลิตบัณฑิตดนตรีแบบ บูรณาการ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา วิไลลักษณ์ คณบดีวิทยาลัย การดนตรี และคณะ จากนั้นได้รับฟังการบรรยายสรุปอีก ๓ เรื่อง คือ ๑) การขับเคลื่อนกิจการนักศึกษา โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ บัวทอง รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และประชาสัมพันธ์เชิงรุก ๒) โมเดลผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (PTRU Model) โดย อาจารย์ ดร.เพ็ญพร ทองคำสุก คณบดีคณะครุศาสตร์ และ ๓) การยกระดับภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษา โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมทรัพย์ กรณย์จักรวุฒิ รองผู้อำนวยการสำนักวิเทศสัมพันธ์และเครือข่ายอาเซียนและคณะ

พิธีรับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งอธิการบดี



วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนกร สว่างเจริญ เข้าพิธีรับสนองพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งมีคณะผู้บริหาร มหาวิทยาลัย คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย คณะกรรมการสภาวิชาการ สภาคณาจารย์ และข้าราชการ คณะกรรมการส่งเสริมกิจการ มหาวิทยาลัย คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลงานของมหาวิทยาลัย ผู้ทรง คุณวุฒิ อาจารย์ บุคลากร นักศึกษา และผู้แทน ชุมชน เข้าร่วมพิธีและแสดงความยินดีภายใน งาน โดยพิธีรับสนองพระราชโองการโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อม แต่งตั้งอธิการบดี ครั้งนี้มีอาจารย์ ดร.ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว รองอธิการบดี ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีอ่านประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐ เดชะปัญญา



๑๕๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘



ผู้ช่วยอธิการบดี และคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย เป็นผู้เชิญประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฯ วางที่โต๊ะหมู่บูชาหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ ทั้งนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ อธิการบดี ได้ถวายบังคมต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ เปิดกรวยดอกไม้ถวายเครื่องราชสักการะ รับพระบรมราชโองการ โดยมีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ จำนวน ๙ รูป เจริญชัยมงคลคาถาถวายปีนพาทย์บรรเลง และอธิการบดีกล่าวสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและร่วมขับร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

จากนั้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ นายกสภามหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัย สวมชุดครุยสภามหาวิทยาลัยและสวมสังวาลย์ประจำตำแหน่งอธิการบดีให้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ จากนั้น ได้จัดกิจกรรม The Phenomena show: การแสดงสุดพิเศษ “ศิลปะนาฏยลีลา ดนตรี One Moment in Time” ขับร้องโดย อาจารย์วาทัญญู มุ่งหมาย ดำเนินการโดยสาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยการดนตรี ออกแบบและกำกับโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา วัฒนพานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเมธ พัดเยี่ยม รองศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย พุทธิรัฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐเดชะปัญญา

ข้อมูลจาก: www.bsru.ac.th และ www.prinfo.bsru.ac.th
สำนักประชาสัมพันธ์และสารสนเทศ มบส.





มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จัดพิธีรับ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย อันมีเกียรติยศยิ่ง เบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์

วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จัดพิธีรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายอันมีเกียรติยศยิ่ง เบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประจำปี ๒๕๖๕ และ ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุม ชั้น ๑๕ อาคาร ๑๐๐ ปี ศรีสุริยวงศ์ โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ นายกสภามหาวิทยาลัย เป็นประธานในพิธี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ รักษาการแทนอธิการบดี กล่าวรายงาน ซึ่งมีข้าราชการมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกและเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นสายสะพาย ประจำปี ๒๕๖๕ และ ๒๕๖๖ จำนวนทั้งสิ้น ๑๔ ราย ดังนี้ ได้รับพระราชทานปี ๒๕๖๕ ชั้นตรามหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.) จำนวน ๑ ราย ชั้นตรามหาวิรมงกุฎ (ม.ว.ม.) จำนวน ๑ ราย ชั้นตราประภามภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) จำนวน ๕ ราย ได้รับพระราชทานปี ๒๕๖๖ ชั้นตรามหาวิรมงกุฎ (ม.ว.ม.) จำนวน ๑ ราย ชั้นตราประภามภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) จำนวน ๑ ราย ชั้นตราประภามภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) จำนวน ๕ ราย



๑๕๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

พิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕



เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๗ หอประชุมสิริวิบูลย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ไปมอบปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เข้ารับปริญญาบัตร จำนวน ๑,๙๑๔ คน และบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จำนวน ๑ คน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร ที่ปรึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ที่ได้รับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน



กิจกรรม

สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประจำปี ๒๕๖๗

วันชงโคบ้าน บ้านสมเด็จพระฯ รุ่นที่ ๑๐ วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๗
ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ



กิจกรรมพบปะสังสรรค์ รุ่นปี ๒๕๖๒ ศิษย์เก่าวิทยาลัยครู
บ้านสมเด็จพระยา อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา



เมื่อวันที่ ๒๗-๒๘
มกราคม ๒๕๖๗ ศิษย์เก่า
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา รุ่นปี ๒๕๖๒ ได้
จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์
รุ่นเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่
จบการศึกษา ณ อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา



๑๕๘

ศรีสมเด็จ' ๖๘

งานสังสรรค์รุ่นศิษย์เก่าบ้านสมเด็จฯ รหัส ๑๒ และ ๑๔
วันที่ ๑๕-๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๗ ณ โรงแรมแกรนด์ราชาพิกซ์ นนทบุรี



ศิษย์เก่าบ้านสมเด็จฯ ป.กศ.สูง รหัส ๑๑ และ ๑๓ กลุ่มชงโค
ไม่เคยโรย จัดงานสังสรรค์เมื่อวันที่ ๘-๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗
ณ ซีนาวาริน รีสอร์ท อำเภอแกลง จังหวัดระยอง



กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗ เพื่อ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง



ทุนการศึกษา สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ มอบทุนการศึกษาเนื่องในวันคล้ายวัน
พินาลัย ๑๙ มกราคม ๒๕๖๗



เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๗ สมาคมศิษย์เก่า
บ้านสมเด็จพระยาในพระบรมราชูปถัมภ์ มอบทุนการ
ศึกษา จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องในวันคล้ายวันพินาลัย
สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ประจำปี
การศึกษา ๒๕๖๗ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา



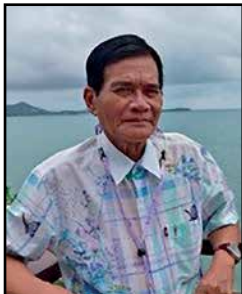
๑๖๐

ศรีสมเด็จ' ๖๘

การประชุมคณะกรรมการบริหารสมาคม ศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา
เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ณ ห้องประชุมสมาคม



แนะนำผู้เขียน

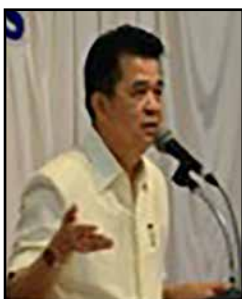


อาจารย์ชาญชัย สุวรรณวัฒน์

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

๗๒ พรรษา ตามรอยพระบาทพระราชา

- อุปนายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนราษฎรกิตติมศักดิ์
- เลขาธิการที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ



ดร.ชัยยพล พสุรัตน์บรรจง

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท เพื่อการสืบสาน รักษา และต่อยอด

- ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาผู้ประกอบการ NEEM MALL (Digital Marketing Platform)
- นักวิชาการอิสระ และที่ปรึกษากฎหมาย



รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ทศมราชา พระเมตตาต่อพสกนิกรด้านการศึกษา

- ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- ประธานศูนย์วิจัยสังขร-มะริดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี



อาจารย์จตุรนต์ วัฒนประทีป

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาสสู่การสืบสาน รักษา ต่อยอด

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล
- อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี



๑๖๒

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภา วรรณฉวี

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

อุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ ตามพระราชปณิธานสืบสาน รักษา และต่อยอดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- อธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ข้าราชการบำนาญ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

จากนภา ผ่านภูผา สู่มหานคร

- ปริญญาเอกรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมงเปลิเอ ประเทศฝรั่งเศส
- ประกาศนียบัตรการวางแผนเศรษฐกิจ 11AP สถาบันบริหารระหว่างประเทศกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
- ประกาศนียบัตรทางการพัฒนาเศรษฐกิจ EDI ธนาคารโลก กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา



ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชกรณีย์ จิตคงคา

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สืบสรรค์วรรณศิลป์ สืบระเบิดบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

- อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ประธานภาคกลาง/ภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย



อาจารย์ ดร.ธนิดา สุจริตธรรม

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

การเดินทางสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก:
การเข้าร่วม Impact Rankings เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

- อดีตผู้ช่วยอธิการบดี ดูแลการพัฒนาจัดอันดับมหาวิทยาลัยด้านความยั่งยืน Impact Rankings มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- อาจารย์ประจำสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- วิทยากรรับเชิญจาก Times Higher Education ในงาน THE University Impact Forum ณ University of South Africa ประเทศแอฟริกาใต้





อาจารย์รัตนา ศรีสุวรรณ

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สร้างผู้ประกอบการน้อย: สร้างสมรรถนะ สร้างความภูมิใจ

- ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายแผนและงบประมาณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- อาจารย์ชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



ศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

การหนุนเสริมการทำงานจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

- อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



อาจารย์สิริชัย เอี่ยมสอาด

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สร้างสุข สร้างสมรรถนะ

- ผู้อำนวยการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



อาจารย์ ดร.ชัยวรรณ สายเผ่าพันธุ์

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สร้างสุข สร้างสมรรถนะ

- อาจารย์ชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี



๑๖๔

ศรีสมเด็จ' ๖๘

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิดา แจ้ดนาลาว

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ศูนย์การศึกษาอุทกทองทวารวดี: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนด้านการเกษตร สมุนไพร และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

- ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอุทกทองทวารวดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดสุพรรณบุรี (ก.บ.จ.สพ.)
- คณะกรรมการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี



เพ็ญวิภา (ปิยวิทยาการ) โสภากัท

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ละครเพลง เรื่องสี่แผ่นดิน ฉบับพิเศษ

- ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- คอลัมนิสต์ประจำหนังสือพิมพ์ไทยแอลเอ ที่นครลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ครูช่วยสอนนาฏศิลป์ศูนย์วัฒนธรรมไทย วัดมิ่งคลรัตนาธรรม เมืองเบิร์กลีย์ นครซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา



ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปิยนาก บุนนาค (นิโครธา)

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) กับ
การทำงานบำรุงงานช่าง อันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในกรุงเทพฯ

- ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประธานสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา



ศาสตราจารย์ ดร.วิโพทธิ์ วัฒนานิमितกุล

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค):
แบบอย่างของบุคคลคิดบวกสร้างสรรค์

- อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา





อาจารย์พลดิศัย สิกิริธัญกิจ

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ตราสุริยมณฑล ตราประจำสมเด็จพระยาบรมมหาราชศรีสุริยวงศ์
(ช่วง บุนนาค)

- นักวิชาการ นักสื่อสารมวลชน นักเขียนสารคดี
- ประธานศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย
- ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์หนังสือพิมพ์ไทย
- ประธานฝ่ายวิชาการ สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์
- กรรมการมูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทย



อาจารย์มงคล วานิชกร

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

“คลองดำเนินสะดวก” มรดกทางปัญญาคุณูปการที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งยืน
ต่อสังคมไทย ของสมเด็จพระยาบรมมหาราชศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

- ศิษย์เก่าวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยารุ่น ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ (ป.กศ.)
พ.ศ. ๒๕๑๔ (ป.กศ.สูง)
- ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ



อาจารย์ธีรนันท์ ช่วงพิชิต

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

สุหร่าแขก: สมเด็จพระยาแห่งสกุลบุนนาค

- นักมานุษยวิทยา-ประวัติศาสตร์ ศูนย์ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนธนบุรี (THIC)
- ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยศิลปากร (ศศ.ม.) (มานุษยวิทยา)
- ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๖๖)



๑๖๖

ศรีสมเด็จ' ๖๘

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียากัย

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ศาสตราจารย์พิเศษพระวรเวทย์พิสิฐ (เซ่ง ศิวะศรียานนท์):
พิศภูมิครู ภูมิภาษาไทย ภูมิใจบ้านสมเด็จพระยา

- ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา
- อุปนายกสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย



อาจารย์ชาญฤทธิ์ วงษ์ประเสริฐ

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ทำเนียบหอเกียรติยศแห่งกีฬาวอลเลย์บอลนานาชาติ

- ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ประธานอำนวยการและเลขาธิการกิตติมศักดิ์ สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย
- กรรมการสภาการจัดการแข่งขันสหพันธ์วอลเลย์บอลนานาชาติ (FIVB) ต่อเนื่องมา ๒๘ ปี



ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ ชานุเลา

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

วิทยาลัยการดนตรีบ้านสมเด็จฯ: รางวัลปี ๖๗

- อดีตรองอธิการบดี และอดีตผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ที่ปรึกษาโครงการครูอาสาสมัครสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- อนุกรรมการเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา



อาจารย์เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

The Story Hub Thailand ฝึกขัดเกลาชีวิตด้วยงานเขียน
ความลึกซึ้งของชีวิตที่พินิจจาก “คราม”

- อดีตกองบรรณาธิการนิตยสารในเครือบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณศาสตร์และสื่อสตรัมมิง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา





ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

บูรณาการศาสตร์การออกแบบสู่การปฏิบัติจริง:

บทบาทของนักศึกษาครีเอทีฟกราฟิกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

- อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

ผักกุ่มบก

- ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น



อาจารย์พรชัย ชัยสงคราม

งานเขียนในศรีสมเด็จ' ๖๘

งานที่ใช้ ใจต้องสู้

- นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
- คณะกรรมการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และหมอดินอาสาดีเด่น กรมพัฒนาที่ดิน



๑๖๘

ศรีสมเด็จ' ๖๘

เนื่องด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์กลอยใจ โสภณपाल
ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้เขียนบทความประจำหนังสือศรีสมเด็จ ได้ถึงแก่กรรม
กองบรรณาธิการขอแสดงความอาลัยมา ณ โอกาสนี้



กลอยใจกลอยนิ่มเนื้อ	นวลงาม ผ่องนา
กลอยจิตเมตตายาม	เคลื่อนคล้อย
จิตเทพะเริงตาม	รมย์รื่น
ดาวเด่นประกายพร้อย	แน่นแท้กลอยใจ
กลอยใจกลอยนิ่มเนื้อ	กลอยจิตเอื้อเอื้อโยสนอง
ไฉชาดไฉบกพร่อง	กลอยจิตหามาทันการ
ธรรมากรณณัด	สารพัดงานเอกสาร
ติดต่อตระเตรียมการณ	แนวประสานสำเร็จพลัน
ก้าวเข้าฝ่ายการสอน	บ มีย่อนบ่แปรผัน
พูดฟังอ่านเขียนนั้น	อีกทั้งวรรณกรรมไทย
นิสิตนักศึกษา	ทั้งมวลมาล้อมล้อมใส
ปรึกษาหารือได้	หญิงชายซึ่งตั้งกลม
พร้อมใจให้สมญา	“อาจารย์แม่” คือเหตุผล
แม่กลอยของทุกคน	ทั่วทุกหนเรื่องระบิล
นิจจาแม่มาจาก	ฟ้าพรากแม่ไกลสุดถวิล
ชาวฟ้าราเริงจันต์	ขับเพลงพินกล่อมบรรเลง
แม่กลอยสุทธีสุขแล้ว	แม่แผ้วทางด้วยตนเอง
ความดีคือบทเพลง	เหตุควรสานสืบแนวทาง
ความดีดีดุดจสร้อย	โช่ทอง
สรวรรค์ยอมจักปอง	เวียไว้
รอรับกลับวิมานครอง	ความสุข
ตัวอย่างจับต้องได้	ต่อได้เป็นคุณ นิรันดร์

สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์
ประพันธ์โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวลิท ผู้ภักดี
เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กลอยใจ โสภณपाल
๓๑ มีนาคม ๒๕๖๗





คำสั่งสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์
ที่ ๓ /๒๕๖๗
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ'๖๘

ด้วย สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ'๖๘ เพื่อเผยแพร่และสวดดีเกียรติคุณของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ในวาระคล้ายวันพิราลัย ในวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๘ สมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ'๖๘ ดังรายนามต่อไปนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ	คชสิทธิ์	ที่ปรึกษา
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา	เกณท์มา	ที่ปรึกษา
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวลิต	ผู้ภักดี	ที่ปรึกษา
๔. อาจารย์ชาญชัย	สุวรรณวัฒน์	ประธาน
๕. นายจักรนิสิต	พานิชสวัสดิ์	รองประธาน
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภารัตน์	ชาญเลขา	บรรณาธิการ
๗. รองศาสตราจารย์ ดร.สุปรานี	ศิริสวัสดิ์ชัย	กรรมการ
๘. นายเรืองยศ	พิมพ์ทอง	กรรมการ
๙. ดร.จามจุรี	จำเมือง	กรรมการ
๑๐. นางสาวมทิสร	นันทโลหิต	กรรมการ
๑๑. นายศินาตร์	ปฐมนะหิตานนท์	กรรมการ
๑๒. นายอิศรากรณ์	สุวรรณทิพย์	กรรมการ
๑๓. อาจารย์ ดร.ปวิช	ผลงาม	กรรมการ
๑๔. ดร.นราวัลย์	สุรงค์สุริยกุล	กรรมการ
๑๕. นางสาวผาณิติก	วิไลสูงเนิน	กรรมการ
๑๖. อาจารย์ ดร.สุรินทร์	ผลงาม	กรรมการ
๑๗. นายวิทยา	พิบูลย์สวัสดิ์	กรรมการ
๑๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิทธิ์	โพธิวัฒน์	กรรมการ
๑๙. อาจารย์ ดร.ณัฐกานต์	แก้วข้า	กรรมการ
๒๐. อาจารย์เสาวลักษณ์	ศรีสุวรรณ	กรรมการ
๒๑. รองศาสตราจารย์สายัณ	พุทฺธลา	กรรมการ
๒๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชศรีณย์	จิตคงคา	กรรมการและเลขานุการ
๒๓. อาจารย์อุตร	หลักทอง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔. อาจารย์วิชูกร	นัยบุตร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. อาจารย์ญาณิศา	ผิวคำสิงห์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน กำหนดรูปแบบเนื้อหา และจัดพิมพ์หนังสือ ศรีสมเด็จ'๖๘ เผยแพร่ในวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๘

สั่ง ณ วันที่ ๑๒ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณท์มา)
นายกสมาคมศิษย์เก่าบ้านสมเด็จพระยา ในพระบรมราชูปถัมภ์

กองบรรณาธิการ

ศรีสมเด็จ' ๖๘

อาจารย์ชาญชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิทธิ์

อาจารย์ ดร.ณัฐกานต์

อาจารย์เสาวลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชศรีณย์

อาจารย์วิชูกร

อาจารย์ญาณิศา

สุวรรณวัฒน์

ชาญเลขา

ศิริสวัสดิ์ชัย

โพธิวัฒน์

แก้วขำ

ศรีสุวรรณ

จิตคงคา

นัยบุตร

ผิวน้ำสิงห์

บรรณาธิการอาวุโส

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการและเลขานุการ

กองบรรณาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ

กองบรรณาธิการและผู้ช่วยเลขานุการ





ผู้ให้การสนับสนุนการจัดทำหนังสือศรีสมเด็จ '๖๘

สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (มัยยม)

คุณอัครากรณ์ สุวรรณทิพย์

ผู้บริหาร บริษัท เอเซียวานิช จำกัด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติรัตน์ ฐานสุวรรณศรี

คุณนิต นาคทอง



အောင်မြင်မှုများ